

İSTANBUL
TASARIM
HARİTASI
ATÖLYESİ

YEKON

İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi
Final Raporu

Proje Yürütücüleri:

Prof.Dr. Özlem Er, Doç.Dr. Şebnem Timur Öğüt (İTÜ)

Proje Koordinatörü:

Feyza Baltacı

Proje Danışmanı:

Prof.Dr. H. Alpay Er (Özyeğin Üniversitesi)

**İstanbul Teknik Üniversitesi,
Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü
Yüksek Lisans ve Doktora Programı**

2012-2013 Güz Dönemi 'EUT 554E Mapping Design in Istanbul'
yüksek lisans dersi

2013-2014 Güz Dönemi 'EUT 507E Advanced Design Project I'
yüksek lisans dersi

İçindekiler

1. ÖNSÖZ: "İstanbul Tasarım Sistemi" Prof.Dr. Alpay ER

2. GİRİŞ: "İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi"

Prof.Dr. Özlem ER, Doç.Dr. Şebnem TİMUR ÖĞÜT, Feyza BALTACI

3. SEMİNERLER

4. SEMİNER İÇERİK RAPORLARI

4a. Feyza BALTACI, MSc. "Yaratıcı Endüstri ve Şehirlerde Tasarım: İstanbul'daki Hollanda Tasarım Faaliyetlerine İlişkin Vaka Analizi"

4b. Aslı Kıyak İNGİN, MArch. , 'Made in Şişhane'

4c. Ertunç ÖNER, Emrah CENGİZ, 'Infografik' ve 'Şehrine Ses ver İnfografik Atölyesi'

4d. Doç.Dr. Asu AKSOY , 'Kültür Ekonomisi İstanbul için Neden Önemli?'

4e. Alexis ŞANAL, MArch., 'Amplify Local Design Culture and Creative Industries Through Innovative City Design and Urban Planning Policy'

4f. Prof.Dr Murat GÜVENÇ, 'Veri Tabanlarının Görselleştirilmesi:Yeni Yaklaşımlar Yeni Yöntemler'

5. İSTANBUL TASARIM HARİTASI ATÖLYESİ SONUÇ RAPORLARI

5a. "İSTANBUL'DAKİ TASARIM EĞİTİMİNİN ANALİZİ"

Barış GÜMÜŞTAŞ, Ozan SOYUPAK

5b. "İSTANBUL'DAKİ TASARIM OFİSLERİNİN ANALİZİ"

Selen ÇATALYÜREKLI, Bera BAŞKURT, Efe Kağan HIZAR

5c. "İSTANBUL'DAKİ TASARIM PERAKENDE SATIŞ NOKTALARI ÜZERİNE BİR ANALİZ" Sedef Ala GÜMÜŞLÜ, Saniye FİŞGIN, Güzide GÜZELBEY

5d. İSTANBUL'DAKİ TASARIM ETKİLEŞİMLİ ZANAATIN KÜMELENMESİ ÜZERİNE BİR ANALİZ"

Semiha KAN, Bilal YILMAZ, Burak AKBİYİK

5e. "İSTANBUL'DAKİ TASARIM ETKİLEŞİMLİ İMALAT SANAYİSİ ÜZERİNE BİR ANALİZ"

Neslihan ÇOR, Zeynep S. KONCA, H. Güliz TAVUKÇUOĞLU, Doğan KILINÇ

5f. "İSTANBUL'DAKİ TASARIM SERGİLEME PRATİKLERİ ve TASARIMIN SERGİLENDİĞİ YERLER" Ahmet HAMURCU, Özgür ATLAGAN

5g. "İSTANBUL'DAKİ TASARIM YAYINCILIĞI ÜZERİNE BİR ANALİZ" Can GÜVENİR

5h. "İSTANBUL'DAKİ TASARIMLA İLGİLİ VAKIF, DERNEK, KURUMLAR ve FAALİYETLERİ" Filiz YENİLMEZ, Eylem YILMAZ, Burç TANIR

5i. "İSTANBUL'DAKİ MODA TASARIMI ÜZERİNE BİR ANALİZ"

Elif DEMİROĞLU, Alessio FERRU

5j. " TÜRKİYE'DEKİ TASARIM YARIŞMALARINI ve DESIGN TURKEY TASARIM ÖDÜL SİSTEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME" Zeynep Gül SÖHMEN, Ahmet YiğİDER

5k. " İSTANBUL'UN FİKRİ HAKLAR ve TASARIM AÇISINDAN TÜRKİYE'DEKİ YERİ "

Aysu DERİCİOĞLU EGEMEN

6. İSTANBUL TASARIM HARİTASI ATÖLYESİ ÇALIŞMA GRUBU

7. SONUÇ: İSTANBUL TASARIM SİSTEMİ BİLEŞENLERİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRME

Prof.Dr. Özlem ER, Doç.Dr. Şebnem TİMUR ÖĞÜT, Feyza BALTACI

8. SONSÖZ

1. Önsöz

Prof.Dr. Alpay ER
Özyeğin Üniversitesi

“İstanbul Tasarım Sistemi”

İki kıta ve birçok kültürü birleştiren konumu, tarihsel mirası, İstanbul'u siyaset dışındaki hemen her alanda Türkiye'nin merkezi kılmaktadır. Diğer bir deyişle İstanbul Türkiye'nin endüstriyel, finansal, kültürel ve sanatsal başkentidir. Tasarım da bu durumdan azade değildir.

Günümüz dünyasında tasarım hem giderek daha kritik bir endüstriyel/iktisadi rekabet unsuru haline gelmekte, hem de günlük hayatımızın önemli bir kültürel yapı taşı olmaktadır. Bugün sahip olunan tasarım bilgi, beceri ve yenilikçi tasarım kapasitesi sadece firmaları değil, kentleri, bölgeleri ve hatta ülkeleri dahi birbirinden ayırt edecek rekabetçi bir öneme sahiptir. Öte yandan yenilikçi tasarım kapasitesinin nitelik ve niceliği hemen her ölçekte pek çok farklı unsurun mevcudiyetine ve bunların birbirleriyle karşılıklı etkileşimine bağlıdır. Bu anlamda tasarım bilgi ve becerileri ile bunlara dayalı yenilikçi tasarım kapasitelerinin geliştirilip kullanılması basit süreçler olmayıp, lokasyona bağlı tarihsel, iktisadi ve kültürel dinamikler tarafından koşullanmaktadır. Özellikle küreselleşme sürecinde teknik imalat yeteneklerinin yaygınlaşması ile üretebilme bilgi ve becerisi rekabetçi önemini kaybederken, neyin, nasıl üretildiği ön plana çıkmaya başladı. Ürün ve hizmetlerin niteliği giderek standartlaşırken, artan fiyat rekabeti emtialaşma sorununu doğurdu. Yenilik ve farklılık günümüz ekonomisinin temel rekabet parametreleri haline geldi. Bu süreçte ürün ve hizmetlerin özgünlüğü, biricikliği bu ürün ve hizmetlerin kimlikleri ve dolayısıyla lokasyonlarıyla giderek daha fazla ilişkilendirilmeye başlandı. Böylece kentler, bir yandan yenilikçi tasarım bilgi ve beceri ağlarını fiilen barındırırken diğer yandan da tarihsel ve kültürel kimlikleriyle tasarlanıp üretilen ürün ve hizmetlere bizatihi yenilik ve farklılık kaynağı olarak değer katmaya başladılar.

Yenilikçi ürünlerin tasarımıyla bunların gerçekleştirildiği lokasyonlar arasında anlamlı bir ilişkinin varlığına bilinen en güçlü kanıt şüphesiz İtalya'nın Milano kentidir. 2000 yılında Milano'nun ünlü "Salone del Mobile" mobilya fuarına aynı tarihlerde ve fuar alanında Politecnico di Milano Endüstriyel Tasarım Bölümü tarafından tek günlük bir akademik toplantı organize edilmiş, bu toplantı benim tasarım kapasitesi ile yer, kent ve lokasyon arasındaki verimli ilişkiyi geç de olsa keşfedişime vesile olmuştu. Kentin tasarım sektörüne, tasarım sektörünün kente olan yaşamsal bağlılığı gerçekten etkileyiciydi. Bu konudaki ilgimi hisseden İtalyan meslektaşlarımın yönlendirmesiyle henüz İngilizce olarak yeni basılmış olan yayınlara ulaşma fırsatı buldum. Bunların içinde kuşkusuz en önemlisi, İtalyan Eğitim ve Araştırma Bakanlığı tarafından desteklenen araştırma projesinin sonuçlarını özetleyen "Sistema Design Milano" (1999) idi. Proje, özü itibarıyla Milano'nun niçin dünya çapında bir tasarım merkezi, kenti olduğunu anlamak için başlatılan bir çalışmaydı. Yani İtalyanlar bir anlamda ilk kez kendi tasarım kapasitelerinin arkasındaki aktörleri ve mekanizmayı keşfediyordu. Araştırmaya göre dünyanın tasarım başkenti olarak bilinen Milano'da çok sayıda aktör birbirleriyle etkileşime geçerek zamanla kent ölçeğinde hem üretimi, hem de tüketimi belirleyebilen dinamik bir tasarım sistemi yaratmıştı. Sermaye bu aktörlerden sadece birisiydi, en az onun kadar önemli olan diğerleri arasında tasarımın gücünü özümsemiş yerel yönetim odaları; gelişmiş bir pazarlama, iletişim ve fuarcılık sektörü (Milano Mobilya Fuarı); tasarım konusunda özgün bir söylem yaratabilen bir yayıncılık sektörü (Domus, vb.); deneysel ve yenilikçi olabilen tasarım okulları (Politecnico di Milano vb.) vardı. Tabii ki, her alandan tasarımcılar oluşan güçlü bir "yaratıcı sınıf" bu yapının asli bileşeniydi. Milano Tasarım Sistemi etkinlik ve dinamizmini bu "yaratıcı sınıf"ın farklı aktörler arasındaki geçirgenliğini kullanarak hem yerel, hem de küresel düzeylerde üretken bir ilişki ağı kurabilmiş olmasına borçludur.

Milano dönüşünde İstanbul'a ve İstanbul'daki tasarım kapasitesine artık daha farklı bir gözle bakmaya başladım. 2000'lerin ilk yarısı her yıl düzenli olarak yapılan Milano ziyaretleri ve Milano Tasarım sisteminden ilham alınarak İTÜ'de gerçekleştirilen projelerle (örn. İstanbul Sanayi Odası ile ortaklaşa yapılan "KOBİ'ler için Endüstriyel Tasarım") geçti. Milano ve İstanbul arasında bir karşılaştırma kaçınılmazdı. Ancak elimizde ne İstanbul'daki tasarım aktörlerinin bir envanteri, ne de bunların arasındaki ilişkilerin nitelik ve niceliğine dair veriler mevcuttu. Benzerlikler olmakla beraber ciddi kültürel ve tarihsel farklar da mevcuttu. Milano kıskırtıcı bir ilham kaynağı olmayı sürdürdü. Politecnico di Milano 2007 yılında İtalyan hükümetinin desteğiyle başlattığı, Akdeniz havzasında uluslararası nitelikte, kentleri baz alan ME.Design projesinde Türkiye'deki partner olma teklifiyle İTÜ'ye geldiğinde, bu tür bir kapsamlı çalışmayı gerçekleştirmek için uygun koşulların nihayet oluştuğunu düşündük. İTÜ dışından kurum ve kişilerin yanı sıra, Poltecnico'dan kısa süreli ziyaretlerle bizi destekleyen İtalyan tasarım akademisyenlerinin de katılımıyla bir yıla yakın bir süre sonunda ortak bir çalışma planı ve yöntemi oluşturuldu. Milano Tasarım sistemi bir şablon olarak kullanılarak İstanbul'daki tasarım aktörleri ve aralarındaki ilişkiler tespit edilecek ve haritalanacaktı. Amacımız Milano Tasarım Sistemi'nin İstanbul'da bire bir kopyasını yaratmak değildi. Hedeflenen, İstanbul'daki yerel aktör ve ilişkiler ağının özgünlüğünü kavrayabilmek ve bunların etkin bir sistem olarak işleyebilmesi için gerekli, spesifik müdahale alanlarını tespit etmektir. Bir diğer deyişle kentsel ölçekte bir tasarım politikası için gereken temel tespitlerin peşindeydik. İtalyan ortaklarımızla zaman içinde yaşadığımız ortak hedeflere yönelik problemler, bu tür bir kapsamlı çalışma için gereken kaynakların yoksunluğuyla birleşince çalışma 2008 yılı sonbaharında sona erdi. Ancak tasarım kapasitesi ile kent ve lokasyon arasındaki dinamikler İTÜ'deki bir grup akademisyenin ilgi odağı olmayı sürdürdü. 2010 yılında International Design Alliance (IDA) Kongresi'ni almak için İTÜ tarafından hazırlanan projenin teması İstanbul'un iktisadi ve kültürel dinamizminin üzerinde yükselen "Design Dialects" teması oldu. Tek bir lokasyonda mevcut tasarım kapasitesindeki çeşitliliğin İstanbul'u doğal bir tasarım laboratuvarı yaptığını söylüyorduk. Aynı bakış açısının bir uzantısı olarak, 2011 yılında "Mapping Design in Istanbul" dersi açıldı ve bu raporun içerdiği verilerin toplanması sürecine nihayet girilmişti.

Sanayinin hem fiziksel hem de sermaye olarak yoğunlaşmış olması tasarımın piyasa ekonomisinin gerektirdiği şekilde gelişebilmesi, kök salabilmesi için gereklidir. Ancak, en az bunun kadar önemli bir olgu da, rekabet kültürünün kentteki entelektüel sermayeyi harekete geçirebilecek denli güçlenmesi ve giderek daha rafine olmaya başlamasıdır. Kastedilen sadece ürün ve fiyat üzerinden dar anlamda iktisadi bir rekabet değil, iletişim ve sembolik değer yaratma kapasitesi, diğer bir deyişle sermayenin kendisini kültürel bir aktör olarak da konumlandırabiliyor olmasıdır. Bu anlamda İstanbul'un Türkiye'nin kültürel ve entelektüel sermaye stoğunun büyük bir kısmını barındırıyor olması, sanayinin kentteki fiziksel varlığı ve sermaye yoğunluğu kadar önemlidir.

Yenilikçi tasarım, kültürel ve endüstriyel dinamikler arasındaki karşılıklı iletişim ve gerilimden beslenir ve İstanbul, Türkiye'de bunun mümkün olabildiği yegâne kenttir (Er, 2006). Çünkü yalnızca tasarımcıları değil, Ar-Ge mühendislerini, yazılımcıları, reklamcıları, akademisyenleri, sanatçıları, finans uzmanlarını ve benzeri profesyonelleri de içeren, yaratıcı entelektüel faaliyetleriyle varlık kazanan yaratıcı sınıf sadece İstanbul'da kritik bir kütle oluşturarak hem maddi ve kültürel üretim, hem de tüketimin niteliğini etkileyebile potansiyeline sahiptir.

İstanbul Tasarım Sistemi'nin tüm aktörlerini ve bunların kapasitelerini tespit edip, bunlar arasında işleyen karşılıklı ilişkiler kurulmaksızın İstanbul yalnızca Türkiye'nin tasarım başkenti olarak kalır ve sadece kütlesinin çekim gücüyle çevresindekileri içine çeken, tüketen bir kara deliğe dönüşür. İstanbul Türkiye'nin tasarım başkenti olmakla yetinmemeli, mutlaka uluslararası tasarım ağının küresel odaklarından birisi olmayı hedeflemelidir. Çünkü küresel ağ içinde anlamlı bir rol üstlendiği oranda, İstanbul gerçek potansiyelini hayata geçirecek ve dünya ölçeğinde bir tasarım kenti olmayı hak edecektir. Burada temel sorun hâlâ "geleceğini İstanbul'da gören yaratıcı sınıfın ve bilhassa tasarımcıların böylesi bir vizyonun gerektirdiği iletişim ve etkileşime ne kadar yatkın olduğudur" (Er, 2006).

ER, Alpay (2006) "Tasarımın Başkenti İstanbul!", Radikal Tasarım Eki, 25 Mayıs 2006
MİNETTO, Renato (ed.) (1999) Milan Design System, Abitare Segesta Cataloghi, Milan.

2. Giriş

Prof.Dr. Özlem ER

İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç.Dr. Şebnem TİMUR ÖĞÜT

İstanbul Teknik Üniversitesi

Feyza BALTACI

YEKON

“İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi”

Son yıllarda dünyanın birçok yerinde üzerinde çok sayıda araştırma, söylem, tanımlama ve sınıflandırma geliştirilen; gerek ülke, gerekse kentler bazında barındırdıkları alt sektörleri haritalanan ve yarattıkları ekonomik değerini ölçümleri yapılan ‘yaratıcı endüstriler’, hiç kuşkusuz İstanbul için de bir gündem maddesi olmaya başlamıştır. Yaratıcılığı ve fikri mülkiyet haklarını ekonomik aktivitenin kaynağı olarak kullanan bu endüstriler, hem oluşturdukları katma değer, hem de sosyal ve ekonomik kalkınma üzerinde sağladıkları katkı açısından politika çevrelerinin de dikkatini çekmektedir.

Yaratıcı endüstrilerin yarattıkları ekonomik değerin ve sosyal katkılarının farkına varılmasıyla birlikte, ‘yaratıcılık’ kavramı şehirlerin politikalarını belirlemeye ve kentsel gelişim stratejilerinde temel bir yaklaşım olarak ele alınmaya başlamış, böylelikle ‘yaratıcı şehir’ tanımı ortaya çıkmıştır. Yaratıcı şehirler, yaratıcı sınıfın ihtiyaçlarını karşılayan sosyal ve ekonomik koşulları sağlayarak ve sürekli geliştirerek, yaratıcı sınıfı ve ekonomik yatırımları çeken ve yaratıcı endüstrilerindeki istihdam oranlarının yüksek olduğu şehirlerdir (Florida, 2002). Bu şehirler kurumları, üniversiteleri, kültür sanat faaliyetleri, ulaşım ve sağlık alanlarında sağladıkları temel altyapıların yanı sıra, insanlar arasındaki etkileşimi sağlayan ve bu etkileşim sonucu ortaya çıkan fikir alışverişinden doğan yaratıcı düşünceleri tetikleyen ortamları barındırırlar (Landry, 2000). Bu bağlamda, dünyadaki birçok şehir yaratıcı şehir olarak gösterilebilir ve çoğu şehrin ‘yaratıcı şehir’ olarak tanımlanabilmesi için yarıştığı görülmektedir.

Peki İstanbul yaratıcı bir şehir midir? Şehirdeki yaratıcı endüstrilerin durumu nedir? Şehir yaratıcı insanları kendisine çekme konusunda ne kadar başarılıdır? Yaratıcılık şehrin sürdürülebilir kalkınmasında bir rol oynamakta ve bir politika aracı olarak kullanılmakta mıdır? İstanbul’un kendine özgü bir kimliği, farklı kültürleri içinde barındıran kültürel zenginliği ve gelişmekte olan yaratıcı endüstrileri var olsa da, bu soruların yanıtlanabilmesi için kent bağlamında yaratıcı sektörlerin durumu ve yarattıkları katma değer üzerine geniş çaplı bir araştırma yapılması gerekmektedir.

Yaratıcı endüstrilerin önemini ve sağladıkları faydaların görünür kılınması ve gelişmelerinin teşvik edilmesi adına gerekli politikaların geliştirilebilmesi için, öncelikle bu sektörlerin yapı ve bileşenlerinin, işleyişinin, sektörü oluşturan aktörlerin ve birbiriyle olan ilişkilerinin tespit edilmesi elzemdir.

Bir yaratıcı endüstri olan tasarım sektörü, düşünsel üretimin, üretim ve hizmet sektörleriyle bağlantısını kuran kilit bir faaliyet alanıdır. Bu noktada, İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi tasarım sektörü üzerine eğilerek, bu sektörü oluşturan üretim ve tüketim döngüleri içindeki yapıların kent bağlamında konumlanma ve yapılanmaları ile mevcut durumlarının incelenmesini amaçlamıştır. İstanbul’un bir tasarım şehri olarak potansiyelini ve şehrin uluslararası tasarım ağının küresel odaklarından birisi olabilmesi için var olan özgün kapasitesini göstermek ve bu kapasitesinin

arkasındaki aktörleri ve mekanizmayı keşfetmek, görünür kılmak ve buna ilişkin bir durum tespiti ortaya koymak, bu çalışmanın temel amaçlarıdır. Bu vesile ile, ileride bu alanda gerçekleştirilebilecek kapsamlı çalışmalar için kaynak niteliğinde bir araştırma ortaya koymak ve karar vericilerin şekillendirecekleri kentsel politikalara tasarım sektörünü dahil etmek amaçlarıyla bir veri dizisi oluşturulmaya çalışılmıştır.

YEKON Yaratıcı İstanbul Atölyeleri kapsamında düzenlenen İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi, 2013-2014 Güz döneminde İstanbul Teknik Üniversitesi Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü yüksek lisans programı "EUT 507E Advanced Design Project I" dersi bünyesinde gerçekleştirilmiştir. İstanbul'da tasarımın haritalandırılmasını gerçekleştirmek, şehrin tasarım coğrafyasını belirlemek ve tasarım ile ilişkili sektör ve aktörlere ilişkin analizler doğrultusunda İstanbul Tasarım Sistemi'ni oluşturan bileşenleri saptamak amacıyla dönem boyunca çeşitli konularda atölyeler gerçekleştirilmiştir. Proje süresince yüksek lisans öğrencileri ile yerli ve yabancı misafir katılımcıların iştiraki ile gerçekleşen atölye çalışmalarının yanısıra; kent bağlamında İstanbul ve tasarımla ilişkili konularda uzman konuşmacıların katıldığı çeşitli seminerler düzenlenerek, proje ve araştırma içeriği zenginleştirilmiştir.

İstanbul'da tasarımın haritalandırılması fikrinin ortaya çıkışı ve İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi içeriğinin ve metodolojisinin oluşturulması, İTÜ Endüstri Ürünleri Tasarımı Yüksek Lisans Programı dahilinde açılmış olan 'Mapping Design in Istanbul' dersine dayanmaktadır. Prof.Dr. Alpay Er'in fikir ve öncülüğüyle başlatılan bu yüksek lisans dersi ilk kez 2011-2012 bahar yarıyılında açılmış ve bu dersin bünyesinde tasarımcı Özlem Tuna'nın gönüllü katılımıyla 'Kapalıçarşı'yı ve bölgedeki zanaatkarları merkez alan bir araştırma yapılmıştır. Çalışmanın sonunda öğrenciler bölgede deşifre edilen ilişkiler ağını kullanarak tasarladıkları ürünleri zanaatkarların atölyelerinde prototip olarak üretme şansı elde etmişlerdir.

Bu çalışmanın verdiği motivasyonla ders 2012-2013 güz yarıyılında Prof.Dr. Alpay Er ve Doç. Dr. Şebnem Timur Öğüt yürütücülüğünde ve mimar-tasarımcı-aktivist Aslı Kıyak İngin'in gönüllü katılımıyla tekrar açılmış ve bu kez 'Milan Design System' kitabı referans alınarak İstanbul Tasarım Sistemi'ni oluşturan yapılar ve aktörlerin belirlenebilmesi için tüm sınıfın üzerinde tartışarak geliştirdiği bir metodoloji oluşturulmuştur. Çalışma için belirlenen bu üst çerçeve ve sonraki adımda bu çerçeveyi oluşturan tüm alt başlıklar üzerine öğrenciler tarafından coğrafi, niteliksel ve niceliksel analizleri içeren detaylı araştırmalar yapılmıştır. Bu dönemde İstanbul'da tasarım eğitimi, tasarım ofisleri, tasarım perakendeciliği, zanaat, tasarım etkileşimli imalat sanayi, tasarım sergileri ve fuarları ve tasarım yayıncılığı ana başlıkları belirlenmiş ve ilk raporlar biraraya gelmiştir.

2012-2013 bahar yarıyılında ders tekrar açıldığında bu ana başlıklar geliştirilmiş, tasarım yarışmaları, tasarımla ilişkili/tasarıma etki eden kurum, kuruluş, dernek, yapı ve aktörler, bunların faaliyetleri ve moda tasarımı konuları eklenerek çalışmanın kapsamı genişletilmiştir. Çalışma, YEKON'un Yaratıcı İstanbul Atölyeleri Projesi'nde iştirakçi olunması sonrasında "İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi" olarak kurgulanmıştır. Bu kapsamda 2013-2014 güz yarıyılında Advanced Design Project II dersinde daha önce üzerinde çalışılan raporlar güncellenmiş, Türkçeye çevrilmiş ve karmaşık verilerin daha anlaşılabilir hale gelebilmesi için bazı önemli verilerin infografiklere dönüştürülmesi hedeflenmiştir. Bu süreç boyunca, bugüne kadar dersi alan tüm öğrencilerin üye olduğu iletişim platformu üzerinden yapılan seminerler tüm çalışma grubuyla paylaşılmış ve grubun etkileşimi sürdürülmüştür.

Baştan beri bu çalışmalar tasarım alanında üç disiplini biraraya getirmesiyle en geniş katımlı uluslararası bir tasarım zirvesi niteliğinde olan, İTÜ evsahipliğinde gerçekleşmesi planlanan ancak sonrasında maalesef iptal edilmek zorunda kalınan 2013 IDA Congress İstanbul kapsamında sergilenmek ve sonuçları paylaşılmak üzere kurgulanmıştı. Dolayısıyla İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi'nin nihai vizyonunda İstanbul'u yaratıcı bir şehir olarak konumlandırırken bu çalışmaların

İSTANBUL TASARIM SİSTEMİ

endüstriyel
tasarım

grafik/iletişim
tasarımı

iç mimari

moda tasarımı

Şekil 2: İstanbul Tasarım Sistemi Bileşenleri

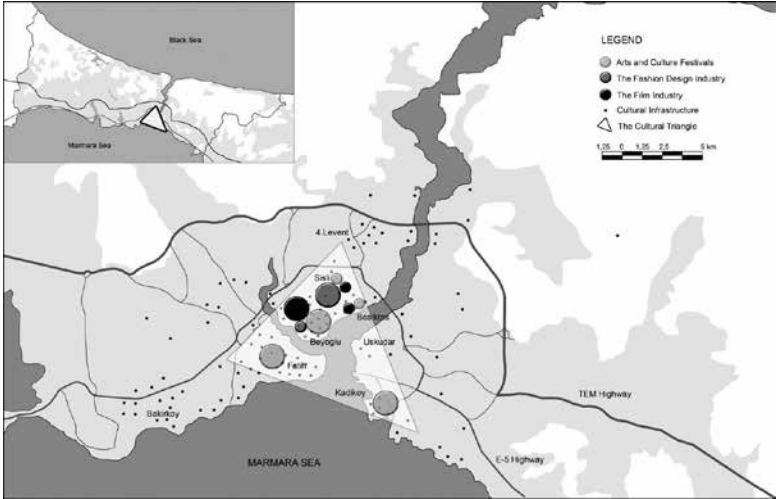
İstanbul Tasarım Sistemini oluşturan bileşenlerin tespit edilmesi sonucu, 2013-2014 güz yarıyılında çalışma konuları aşağıdaki gibi oluşmuştur:

1. İstanbul'daki Tasarım Eğitiminin Analizi
2. İstanbul'da Tasarım Etkileşimli Zanaatın Kümelenme Eğilimi
3. İstanbul'da Tasarım Etkileşimli İmalat Sanayisinin Kümelenme Eğilimi
4. İstanbul'da Tasarım Ofislerinin Analizi
5. İstanbul'da Tasarımla İlişkili Vakıf, Dernek ve Devlet Kurumları ve Tasarımla İlişkili Faaliyetleri
6. İstanbul'da Tasarım Sergileme Pratikleri
7. Türkiye'de Tasarım Yarışmaları Üzerine Bir Araştırma
8. İstanbul Tasarım Perakende Satış Noktalarının Dağılımı Üzerine Bir Analiz
9. İstanbul Tasarım Yayıncılığı Analizi
10. İstanbul'da Moda Tasarımı

Çalışmalarda araştırma yöntemi olarak literatür taraması, çeşitli kurum, vakıf, dernek, şirket, kuruluş ve organizasyonlar ile alt çalışma konularına yönelik tüm web sitelerinin taranması ve çeşitli haritaların araştırılması gerçekleştirilmiştir, ayrıca saha araştırması ve yüz yüze görüşme yöntemleri kullanılmıştır.

İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi kapsamında dönem boyunca toplam 7 seminer ve 8 ders gerçekleştirilmiş, bu dersler kapsamında çeşitli kaynak araştırmaları yapılmış, çalışma konularına ilişkin araştırma yöntemleri, tasarım ve ilişkili sektör ve aktörlerle ilgili deneyimsel paylaşımlar, metod tespitleri, vaka çalışmaları, harita okumaları ve veri görselleştirmeleri üzerine çalışmalar gerçekleştirilmiş ve tasarım alanındaki güncel olaylar ve problemler üzerine çeşitli tartışmalar yapılmıştır. Atölye konularına paralel alanlarda çalışmalar yürüten uzman kişiler tarafından verilen seminerler öğrencilerin araştırma yöntemleri, içerik ve görselleştirme süreçlerine ve proje nihai rapor içeriğinin zenginleştirilmesine katkıda bulunmuştur. Proje sonucunda oluşturulan veriler ışığında İstanbul Tasarım Sistemi'nin bileşenleri altyapı, üretim, tüketim ve yayılım olmak üzere 4 ana grup altında toplanmıştır.

Yaratıcı sektörlerin kent bağlamında konumsal perspektiften incelenmesi ve bu sektörlerin kümelenme oluşumlarının analizi üzerine dünyanın pek çok şehri konu alan örnekler bulunmaktadır. İstanbul için de bu şekilde çeşitli araştırmalar yapılmıştır ve yapılmaktadır. Bunlara örnek olarak Zeynep Enil ve arkadaşlarının (2011) çalışması gösterilebilir. Söz konusu çalışmada (Enil ve diğerleri, 2011), İstanbul'da sanat ve kültür festivalleri, film endüstrisi ve moda tasarım endüstrisi olmak üzere 3 kültür endüstrisi coğrafi bir perspektifte ele alınarak, bu endüstrilerin şehrin hangi bölgelerinde kümelenmiş olduğu üzerine bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaya göre Fatih tarihi bölgesi, Beyoğlu, Beşiktaş ve Haliç'in kuzey kıyıları üzerinde Şişli ve Asya kıtasında İstanbul Boğazı boyunca Kadıköy bölgeleri İstanbul'un kültür üçgenini oluştururlar. Bu bölgeler çok sayıda müze, tiyatro, sinema, kültürel merkez ve çok sayıda tarihi yapıyı barındırmakla birlikte, insanlar arasında yoğun bir sosyal ağ ve etkileşim sağlamaktadır. Aynı zamanda İstanbul'un yaratıcı sektörlerdeki kritik kütleinin bulunduğu bölge de burasıdır.

Şekil 3: Kültür Üçgeni (Enil ve diğerleri, 2011)

Kültür üçgenine paralel olarak, İstanbul'un sosyo ekonomik durumu incelendiğinde, İTO (2011) tarafından yürütülen bir çalışmada demografik yapı, eğitim, sağlık, ulaşım, çevre ve sosyal hayatı içeren faktörler baz alınarak İstanbul'daki yaşam kalitesinin nitel ve nicel yöntemlerle ölçümü

yapılmıştır. Bu çalışma Kadıköy, Beyoğlu, Beşiktaş ve Şişli'nin, sırasıyla, yüksek yaşam standartlı bölgeler olduğunu göstermektedir.

Bu verilere paralel olarak, İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi kapsamında tasarım ile ilişkili aktörlerin ve İstanbul Tasarım Sistemi'ni oluşturan bileşenlerin mekansal analizi yapıldığında, bu yapıların yoğunlukla kültür üçgeni içerisinde ve çevresinde, yani şehrin merkezi ve yüksek standartlı bölgelerinde konumlandıkları görülmektedir. Öte yandan kültür üçgenine ek olarak ana ulaşım aksları boyunca bir yayılma görülmektedir. Örneğin, tasarım bölümlerine sahip üniversiteler E5 karayolu boyunca uzanmakta, iç mimarlık ofisleri Anadolu Yakası'nda Kadıköy'den doğu bölgelerine doğru yayılmakta, tasarım perakende satış mağazaları otoyollarla ulaşılan İstanbul'un daha geniş bölgelerine uzanmakta, fuar ve sergileme alanları özellikle Atatürk Havalimanı yakını ve otoyol akslarında yer almaktadır. Yani şehrin tasarım sistemini oluşturan yapıların mekansal olarak dağılımında yoğunluklu bölge olan merkez dışında da, yer yer geniş bir alan üzerine yayılmanın mevcut olduğu görülür. Bu da şehirdeki tasarım ağının genişleme potansiyelinin olduğunu göstermektedir.

Referanslar

Dökmeci, Vedia. (2008). Hierarchical Analysis of Multi-Center Development of Istanbul, week 2 notes.[PDF slaytları].

Enil et al. (2011). Cultural Triangle and Beyond: A Spatial Analysis of Cultural Industries in Istanbul, *Planning Practice and Research*, 26: 2, 167 — 183, DOI: 10.1080/02697459.2011.560460

Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class. And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life.* New York: Basic Books.

Landry, C. (2000). *The Creative City. A Toolkit for Urban Innovators.* London: Earthscan Publications Ltd

3. Seminerler

İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi Bünyesinde Gerçekleştirilen Seminer Tarihleri, Konuşmacılar ve Konu Başlıkları

- 24.09.2013 Prof.Dr. Alpay Er, *'Milan Design System'*
 10.10.2013 Feyza Baltacı, MSc., *'Yaratıcı Endüstri ve Şehirlerde Tasarım: İstanbul'daki Hollanda Tasarım Faaliyetlerine İlişkin Vaka Analizi'*
 08.10.2013 Aslı Kıyak İngin, MArch., *'Made in Şişhane'*
 12.11.2013 Ertunç Öner, Emrah Cengiz, *'İnfoğrafik' ve 'Şehrine Ses ver İnfoğrafik Atölyesi'*
 19.11.2013 Doç.Dr. Asu Aksoy, *'Kültür Ekonomisi İstanbul için Neden Önemli?'*
 26.11.2013 Alexis Şanal, MArch., *'Amplify Local Design Culture and Creative Industries through Innovative City Design and Urban Planning Policy'*
 03.12.2013 Prof.Dr Murat Güvenç, *'Veri Tabanlarının Görselleştirilmesi:Yeni Yaklaşımlar Yeni Yöntemler'*

4. Seminer İçerik Raporları

Bu bölümde İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi kapsamında davet edilen her biri kendi alanında uzmanlardan oluşan ve seminerleriyle projenin kavramsal gelişimine katkıda bulunan konuşmacıların hazırladıkları konuşmaların özetini içeren metinler yer almaktadır. Proje ekibi olarak tüm konuşmacılarımıza değerli katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

4a. Seminer 1

"Yaratıcı Endüstri ve Şehirlerde Tasarım: İstanbul'daki Hollanda Tasarım Faaliyetlerine İlişkin Vaka Analizi"

Feyza Baltacı

Fikri mülkiyet hakları ve yaratıcılığı temel kaynak olarak gören ve bu kaynakları ticari ürünlere dönüştüren 'yaratıcı endüstriler' tanımının oluşumu, 1930'lu yıllarda kitlesel eğlence araçlarına karşı bir radikal eleştiri olarak ortaya çıkan 'kültür endüstrileri' tanımına dayanmaktadır (Adorno, 1975). Kültür endüstrileri film, yayıncılık, radyo ve televizyon, müzik, sanat, galeriler, ve müzeler gibi ticari eğlenceye yönelik sektörleri kapsarken, ilk olarak 1990'lı yıllarda kullanılmaya başlanan 'yaratıcı endüstriler' tanımı, kültürel endüstrilerin yanısıra tasarım gibi fonksiyonel değeri olan sektörler ile el sanatları, yazılım, video ve bilgisayar oyunları sektörlerini de içermektedir.

Tasarım, estetik ve fonksiyonel değerleri birleştiren, yaratıcı sektörlerin önemli bir alt dalı olup sanat – teknoloji, üretim - son kullanıcı, pazar talepleri - firmanın teknolojik kapasitesi gibi bağlamlar arasındaki ilişkileri yapılandırır. Tasarım ayrıca ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma üzerinde önemli bir role sahiptir. Tasarımın, firma bazında sağladığı maliyet düşürme, satışları artırma ve üretim sürecini kolaylaştırma gibi sağladığı mikro ekonomik katkıların yanısıra, ülkelerin rekabet gücünü artırma, istihdam sağlama, dış ticarete önemli bir yer oluşturma gibi makro ekonomik katkıları da bulunmaktadır.

Yaratıcı endüstri tanımına olan ilginin giderek artması, yaratıcı şehir tanımının ortaya çıkmasını

sağlamıştır. Yaratıcı şehirler, yaratıcı sınıfın ihtiyaçlarını karşılayan sosyal ve ekonomik koşulları sağlayarak ve sürekli geliştirerek yaratıcı sınıfı ve ekonomik yatırımları çeken şehirlerdir. Bu şehirler, kurumları, üniversiteleri, kültürel alanları, ulaşım ve sağlık gibi temel altyapılarının yanı sıra insanlar arasındaki etkileşimi sağlayan, ve bu etkileşim sonucu ortaya çıkan fikir alışverişinden doğacak yaratıcı düşünceleri tetikleyen ortamları barındırırlar (Landry, 2000). Florida'ya göre (2002) teknoloji, tolerans (çeşitlilik ve farklı fikirlere olan açıklık) ve yetenek, yaratıcı şehirleri oluşturan temel faktörlerdendir, ve bu üç ögenin yaratıcı şehirlerde birlikte bulunması gerekmektedir.

İstanbul, çok uluslu ve çok kültürlü nüfusu, zengin tarihsel ve kültürel birikimi, barındırdığı teknoloji ve yetenek faktörleri, üretim kapasitesi, kültürel ve eğlence faaliyetleri, yaratıcı kümelenmeleri, büyüyen yaratıcı endüstrileri ve sağladığı zengin kültürel olanakları ile yaratıcı şehir özelliklerinin birçoğunu barındırmaktadır. Bunun yanı sıra, insanlar arası etkileşim ve iletişimin çok güçlü olduğu Türk kültürü, bireyler arasında gerçekleşen fikir alışverişini kolaylıkla sağladığından, yaratıcılığı tetiklemek adına büyük bir potansiyel oluşturmaktadır. Bunlara karşılık İstanbul'un, tüm yaratıcı sektörlerdeki aktörlerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek ve onları şehre çekebilecek koşulları yaratma konusunda bazı eksiklikleri bulunmaktadır. İstanbul'da, özellikle yönetim düzeyinde bir tolerans eksikliğini bulunduğu gözlemlenmektedir. Bu tolerans eksikliği, yaratıcı sınıfın toplumsal yaşam biçimini engelleyebilecek bir kapasitededir. Bu sebeple, çeşitliliğe ve farklı fikirlere açık olmak anlamında kullanılan tolerans faktörünün, özellikle yönetim ve devlet, sonrasında da kurum ve bireyler bazında geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, yine özellikle devlet yönetimi ve firmalar bazında uzun vadeli bakış açısı, stratejik planlama ve gelecekte karşılaşılabilecek olası belirsizlik ve sorunlara çözüm üretecek potansiyeli barındırma konusunda bazı eksiklikler bulunmaktadır. Henüz şehirdeki yaratıcı potansiyeli ortaya çıkarıp besleyebilecek, yaratıcı sınıfın gelişmesine katkıda bulunup onları destekleyecek devlet düzeyinde kapsamlı politikalar oluşturulmamıştır.

İstanbul'un tasarım sektörü ele alındığında, zengin kültürel birikimi ile şehir, tasarım sektörü için muhteşem bir ilham kaynağı; şehrin üretim kapasitesi, tasarım pratiği için muazzam bir avantaj oluşturduğu halde, Türk tasarım kimliği henüz yaratılamamıştır. Kopyalama, sanayi-tasarım ilişkisinin henüz sağlam bir düzeyde kurulamamış olması, yeterli miktarda uluslararası Türk markalarının oluşturulamaması, Türk tasarım sektörünün başlıca problemleri arasında yer almaktadır. Ayrıca tasarım ve imalat sektörünün şehirde yaşayan insanların problemlerinin lokal düzeyde çözümü için büyük bir fırsat sunan küçük üreticilerden ve zanaatkarlardan yeteri kadar istifade edemiyor olması, yine bu sektördeki eksiklikler arasındadır. Halbuki küçük üreticiler, tasarım sektörünün gelişimi, yeni tasarımcıların yetiştirilmesi, farklı üretim tekniklerinin tecrübe edilmesi, yeniliklerin daha kolay bir şekilde uygulanabilmesi, ürün öncesi prototip imkanının sağlanması ve üretim süreçlerine esneklik kazandırması gibi birçok konuda tasarımcılara önemli avantajlar sağlamaktadır. Bu bağlamda, İstanbul'daki tasarım sektörünün çok daha gelişmiş düzeyde olması beklenmektedir.

İstanbul yaratıcı sektörleri ve tasarım alanında, özellikle 2012 yılında yoğun bir şekilde gerçekleştirilen Hollanda tasarım faaliyetleri kapsamında Hollandalı aktörlerin Türkiye'nin yaratıcı sektörleri üzerinde yoğunlaşmalarının nedenleri incelendiğinde, bunların en önemlilerinin ekonomik nedenler olduğu görülmektedir. Hollanda, Avrupa'daki ekonomik durgunluktan kurtulabilmek için her sektörde olduğu gibi yaratıcı sektörlerde de yeni pazar arayışına girmiştir ve bu noktada Orta Doğu pazarı kendileri için çekici bir durumdur. Fakat yaratıcı sektörlerin ihracat aracı olarak kullanılabilmeleri için öncelikle hedef pazarların Hollanda kültürünü özümseyebilmiş olmaları gerekmektedir. Bu noktada Türkiye'nin, gerek coğrafi, gerek kültürel olarak Avrupa pazarına yakın olması ve Asya ile Avrupa arasındaki bağlantıyı oluşturması, Hollandalı yaratıcı endüstri aktörlerinin uzun dönemde Orta Doğu pazarına giriş yapmadan önce Türkiye pazarına yoğunlaşmalarının bir sebebi olarak görülebilir. Ayrıca Türkiye'nin hızla büyüyen ekonomisi, geniş iç piyasası, artan satın alım gücü, serbest pazar yapısı ile uluslararası ticarete açık olması ve

mevcut üretim kapasitesi de Hollanda'nın Türkiye'ye yönelmesindeki diğer ekonomik nedenler arasında gösterilebilir.

Hollanda yaratıcı aktörlerinin Türkiye üzerinde yoğunlaşmalarının kültürel nedenlerinin başında İstanbul'un kültürel zenginliği ve mevcut zanaat altyapısı gelmektedir. Asya ve Avrupa'nın birleşiminden doğan zengin kültürü ile İstanbul, uluslararası yaratıcı sınıfı ve aktörleri çekme açısından güçlü bir potansiyele sahiptir. Ayrıca Türkiye'nin güçlü bir üretim kapasitesine sahip olduğu halde yeterli miktarda uluslararası marka yaratamıyor oluşu, Hollandalılar için bir pazar yaratmaktadır. Bunun yanı sıra, İstanbul'un hızla büyümesi sonucu karşılaştığı kentsel sorunları, Hollandalılar için bilgi birikimi, deneyim ve teknik bilgilerini paylaşarak tasarım yoluyla çözülebilecek fırsatlar olarak algılanmaktadır.

Referanslar

Adorno, T. W. (1975). Culture Industry Reconsidered. Morean, B., & Alacovska, (Ed.). (2012). Creative Industries: Critical Readings Volume 1. (24 - 30). London, New York: Berg.

Florida, R. (2002). The Rise of the Creative Class. And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life. New York: Basic Books.

Landry, C. (2000). The Creative City. A Toolkit for Urban Innovators. London: Earthscan Publications Ltd

Biyografi, Feyza Baltacı

2008 yılında Işık Üniversitesi ekonomi bölümünden mezun oldu. Sonrasında özel sektörde marka iletişim ve pazarlama bölümlerinde çalıştı. 2013 yılında İTÜ Endüstri Ürünleri Tasarımı bölümünde yüksek lisansını, bu raporun başlığını oluşturan "Yaratıcı Endüstri ve Şehirlerde Tasarım: İstanbul'daki Hollanda Tasarım Faaliyetlerine İlişkin Vaka Analizi" adlı tez çalışması ile tamamladı. Şu anda YEKON İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi Proje Koordinatörlüğünü yürüten Feyza Baltacı, aynı zamanda Hollandalı bir tasarım firmasının Türkiye Operasyon Yöneticiliği görevini yürütmektedir.

4b. Seminer2

"Made in Şişhane Projesi"

Aslı Kıyak İngin

Sunumda, Made in Şişhane projesine zemin hazırlayan bağlam; İstanbul'daki zanaat mahallerinin varlığı, taşıdığı öneme rağmen güncel politikaların ve vizyonların parçası olamayışı, bir zanaat mahallesi olarak Şişhane'nin tarihi arka planı, karakteristik özellikleri ve tehditleri aktarıldı, hem de projenin ortaya çıkışı motivasyonunu oluşturan sorular, amacı, nasıl şekillendiği ve bu kapsamda ne tür faaliyetler ve adımlar geliştirildiği paylaşıldı.

Made in Şişhane Projesi, İstanbul kent merkezinde konumlanmış, tehdit altındaki zanaat mahallelerinin sürdürülebilirliğini, tasarım ile ilişkisini ve birbirlerine katkısını görünür kılmak için 2006 yılından beri yaratıcı eylemler gerçekleştiren aktivist bir projedir. Proje, zanaat ağı ile

kent, ekonomi, eğitim, yaratıcı disiplinler, turizm vb alanlar arasında kurulması gereken ilişkileri gündeme getirerek ve yenilikçi pratikler oluşturarak bu konuda öncü bir rol üstlenmiştir.

Zanaat mahalleri, aktörler arası ortak çalışma ve üretim süreçlerinin hakim olduğu bir ağ yapısına sahiptir. Bu ilişkiler ekonomik olduğu kadar sosyal ve kültürelidir. Kente nüfuz etmiş bu ağ, çok seçenekli ve esnek üretim imkanı olan bir organizma gibi çalışır. Bu sebeple, bu tür zanaat bölgelerinde tek bir atölyenin değil bütün ağın korunması, sürdürülebilirliği önceliklidir. Zanaat eksenli üretim, Türkiye'nin de parçası olduğu Somut Olmayan Kültürel Mirasın konuları arasındadır; korunması ve yaşatılması gerekir. Ayrıca, bu tür bölgeler esnek üretim yapıları, diyaloga açık oluşları ve taşıdıkları know-how ile yaratıcılığa, inovasyona ve özgünlüğe imkan tanır. Son on yıldır bu tür üretimin kent merkezinden desantralizasyonu gündeme getirilmektedir.

Projenin ağırlıklı çalışma alanlarından biri olan Şişhane-Galata Bölgesi İstanbul'un 100 yıla yakın aydınlatma merkezidir. Bölge kendi içinden hem büyük aydınlatma firmalarının yetişmesine hem de küçük atölyelerin varlığını sürdürmesine imkan tanımıştır. Bölgedeki çok çeşitli zanaat atölyeleri, yarı mamül dükkanları ve teknik, dekoratif, dış mekân aydınlatma mağazaları belli sokaklarda ve hanlarda kümelenmiştir. Şişhane ve çevresi 2010 yılı sonunda onaylanan 1/1000 ölçekli Beyoğlu İmar Planı kararlarına göre "Ticaret-Hizmet-Turizm (THT)" alanları olarak belirlenmiştir. Kararda imalat fonksiyonlarının bölgenin tarihi dokusuna ciddi zarar verdiği belirtilerek imalatın desantralizasyonu kararlaştırılmıştır.

Bu noktada, farklı bir geleceğin ve vizyonun mümkün olabileceği iddiasıyla yola çıkılarak Made in Şişhane Projesi hayata geçirildi. "Made in Şişhane" adı da, bu tür üretimin bölgesel ölçeğine dikkat çekmek ve değerini, önemini gündeme getirmek, vurgulamak amacıyla kondu. Proje bu tür bölgelerin nasıl korunabileceğine ilişkin araştırma ve etkinliklerini sürdürürken bir yandan da bu tür bölgelerin enerjisi ve imkanlarını katan katılımcı ve alternatif tasarım pratikleri geliştirmeye çalışmaktadır. Konuyla ilgili çeşitli sergiler, workshoplar, paneller düzenlerken bir yandan da çeşitli yayınlar, sunumlar, belgesel filmler, fotoğraf arşivi yaparak konuyu farklı mecralarda ve pratiklerle gündeme taşımaktadır. Proje, "Yaratıcı disiplinler küçük üretim-zanaat bölgelerinin sürdürülebilir gelişiminde nasıl pozitif rol alabilir? Zanaat eksenli üretim ağı yaratıcı disiplinler için nasıl bir potansiyele sahiptir? Bu tür bölgelerin sürdürülebilirliği için turizm, eğitim ve kültür alanlarının üstlenebileceği yeni roller ne olabilir?" soruları ile hareket etmektedir.

Made in Şişhane Projesi ilk etkinliğini 2006 yılında, İstanbul Tasarım Haftası kapsamında, bir sergi ve paneller ile gerçekleştirmiştir. Tırlarda yer alan sergiye bölgede çalışmakta olan mimarlar, tasarımcılar ve sanatçılar davet edilerek bölgede ürettikleri işler sergilenmiştir. Bu sergi bir ürün sergisinin ötesine geçerek her bir ürünün bölgede hangi rotaları takip ettiği ve hangi noktalara uğrayarak gerçekleştiği büyük haritalar üzerinde gösterilerek, üretimin ağ yapısına, süreçlere ışık tutulmuş ve bölgenin tasarımcılarla olan ilişkisi üzerinden yaratıcı yönü vurgulanmıştır. Projenin diğer bir önemli etkinliği ise 2009 yılında gerçekleştirilen "Dutch Design Made in Şişhane" workshop ve sergisidir. Hollandalı sanatçı Teike Asselbergs ile birlikte gerçekleştirilen etkinlik Hollanda İstanbul Başkonsolosluğu tarafından desteklenmiştir. Etkinlik kapsamında bölgeyi hiç bilmeyen Hollandalı tasarımcılar davet edilerek bir haftadan kısa bir süre içinde bölge ve proje hakkında bilgilendirilmiş, bölgede üretim yapmalarına rehberlik edilerek, çıkan işler hem Şişhane'de hem de Dutch Şapel'de kısa süreliğine sergilenmiştir. Böylece bölgeye gelen yabancı (turist) konumundaki ziyaretçilerin bu tür bölgelerle ne tür bir deneyim yaşayacağı denenmiştir. Serginin açılışını yapan Hollanda Dış Ticaret Bakanı Frank Heemskerk, bölgedeki dükkan ve atölyeleri ziyaret ederek bölgenin önemini üst düzey yönetim seviyesinde gündeme taşımıştır. Projeye ait kitap Made in Şişhane: İstanbul, Küçük Ölçekli Üretim ve Tasarım, 2011 yılında yayınlanmıştır. Konuyu katılımcı bir şekilde farklı aktörlerin perspektifinden ele alan, tartışan ve gündeme getiren bir yayın olmuştur. Made in Şişhane Projesi, 2012 yılında Joseph Grima'nın davetiyle 1. İstanbul Tasarım Bienali, Adhokrası sergisine "Crafting Neighborhood,

Unmediated Design" isimli çalışmasıyla katılmıştır. Ayrıca Design Quartier Ehrenfeld ile birlikte bialn ön etkinlikleri kapsamında "More Than Design" isimli Alman-Türk tasarımcı ve öğrencilerin katılımını içeren bir workshop düzenlemiştir. Bu atölye kapsamında 4-5 gün kısa bir süre içinde bir araya gelen ekipler, Galata ve Şişhane'deki çeşitli mekanlar için tasarım ve üretim gerçekleştirmişler. Made in Şişhane Projesi'nin son çalışmalarından biri de bu tür zanaat bölgelerini tasarım eğitiminin bir parçası haline getirmek ve tasarım stüdyosunu kente taşımak üzerine olmuştur. Malzeme Günlüğü (The Material Diary) isimli çalışma İstanbul Bilgi Üniversitesi 2. Sınıf Endüstriyel Tasarım öğrencilerinin proje dersi kapsamında 2013 yılında gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler, stüdyo süresince atölyelere çırak olarak girmiş, zanaat süreçlerini içerdense deneyimleyip, gözlemlemişlerdir ve bu süreçleri çeşitli medyumlar ile aktarmış ve sergilemişlerdir.

Biografi. Aslı Kıyak İngin

Aslı Kıyak İngin, 1993 yılında MSÜ Mimarlık Bölümü'nü; 1997 yılında İ.T.Ü. Mimarlık Bölümü Yüksek Lisans Programını; 2003 yılında Bilgi Üniversitesi Tasarım Kültürü ve Yönetimi Sertifika Programı'nı tamamladı. 1999'dan beri Çelik Dizayn Aydınlatma Firması bünyesinde tasarımcı ve tasarım yöneticisi olarak çalışmakta ve tasarımlarıyla İstanbul Concept Firması'nda da yer almaktadır. 2006-2009 dönemi ETMK İstanbul Şubesi YK. Bşk. Yrd. Görevini yürütmüştür. 2008'den beri İnsan Yerleşimleri Derneği Başkanlığı görevini yürütmektedir. 2006'ta konsept ve koordinatörlüğünü gerçekleştirdiği "Made in Şişhane" projesi, panel ve sergileriyle, tasarımın bölge kalkınması ve sosyal projelerdeki yerini gündeme getirmiştir. 2006'dan beri Sulukule Roman Mahallesi'nin yenilenmesinden oluşan mağduriyetlere karşı Sulukule Platformu ile bölge halkına destek vermekte ve konunun görünürlüğü, alternatif çözümleri için çalışmaktadır.

4c. Seminer3

"Amplify Local Design Culture and Creative Industries through Innovative City Design and Urban Planning Policy"

Alexis A. Şanal

Looking at the four dimensions of knowledge capital, industry, government and institutions the talk highlights precedents around the world where city design, urban planning policy and the design industries worked in concert to create an urban cluster of excellence. The talk will then venture to illustrate some informally formal models that have been successful in Istanbul and highlight ŞANALarc's recent works that amplify design culture and creative industries in their contexts through urban design and policy planning.

Taking an approach of **small interventions to rehearse big possibilities**, ŞANALarc's place-centric practice explores the premise that while social media and global commerce has transcended the confines of place, its impact on culture has made place-centric experiences and spatial awareness more important not less. With the advent of digital media, ubiquitous ICT technologies and environmental consciousness, more than any other point in human history, we are able to access and experience the ambient, physical, and narrative qualities of the urban environment. And, therefore we also have the possibility to influence the urban experience and formation of the physical environment in particular ways as individuals, communities and interest groups in the immediate and in the distant future. Precedents and recent works

will highlight how different strategies of small interventions can be used to encourage this premise and amplify design industries as a competitive and robust sector in Istanbul's local and export economy. The examples will highlight how different organizations in the public, private and institutional environments engage the power of place blended with digital environments to encourage their own notions of the 'commons' to expand the design sector for social innovation, social participation and open design of industrial objects, services and place.

Critical first steps that initiatives like Mapping Design take is cooperative funding to understand / Perception/ Possibilities/ Movement (s) and/ Makers in a co-effort to strategize a shared future for the design industries. Highlighted in Design Cities Exhibition created by Design Museum, London with curator and museum director Deyan Sudjic the seven cities selected from 1851 and 2008 demonstrate a series of forces for design industry/culture to flourish: // Industry Re-inventiveness // Huge Growth or Unprecedented Stability // Multiple University/ Institution Participation // 'Happening' or 'Synergy' and what I feel an invaluable dimension is a common // Imagination towards an optimistic future. Yet the former four dimensions have significant drivers in the recent Istanbul design industries context. The exhibition when shown at Istanbul Modern in 2008 sparked much discussion on how to get Istanbul as the next city for our contemporary times which is a necessary momentum for the last dimension.

Under the theme 'Working-in-Concert' precedents were selected to highlight the importance of :// National Policy with Targets, // Mobilized Representatives, // Localized Initiatives, // Making Design Industry Measurable, // 'Wow' ness, // Shared Future, // Live it and // Stewardship (See 8 precedents below). In our own practice's work at ŞANALarc, civic-civil commissions that amplify local culture and creative industries as a real economy for Istanbul's industry sectors has always been central to our vision that design excellence is a force for quality in architecture, research and city design: // SALT research center, // Şişhane Park: A Gateway to Galata, // Augmented Spatiality: Co-locating Istanbul in Sydney's Laneways, // TAK Osmanağa Master plan: fostering sub-cultures of techno-creatives, and //Imaginable Guidelines: a multi-disciplinary guidelines approach to Istanbul's walkable street design.

- 1> Seoul 1995 initiated onward
Government: globally unprecedented digital technology infrastructure and Digital Media City, The Digital Media Street
- 2> Basel 1970 initiated
Industry Visibility: Art Basel
- 3> South London, 2010
Public Private: Bankside Urban Forest
- 4> Sydney
Policy: Municipal Policy to Guidelines
- 5> Shenzhen
Institutions: Urban Village / Biennale
- 6> San Francisco
Policy: Enabling Small Businesses: Parklets
- 7> Istanbul 2013
Institution: TAK
- 8> BOOK
Readiness: Chris Anderson, Makers: The New Industrial Revolution

Biografi. Alexis Şanal, AIA

Alexis is a co-partner of ŞANAL arch|urb a knowledge-centric design practice based in Istanbul and founded in 2002. She has received awards for her architectural/urban design contributions to the community. Her passion is learning, cultural and civic environments that blend digital socio-culture intelligently with the physical and natural environment. Her professional works

continue to explore new horizons in multi-disciplinary city design and architectural design in situ of place's unique contexts. Recent efforts include creating a imaginable design guidelines for Istanbul, understanding Pazars as a timeless generative approach to tactical urbanism and re-thinking public libraries as enablers of localized knowledge communities. Alexis continues to teach at different departments at Istanbul Technical University and was a visiting Instructor to Univ. of Queensland in 2007.

SCI-Arc '95 Bachelors of Architecture and MIT '02 Masters of City Planning
alexis@sanalarch.com

<http://www.linkedin.com/pub/alexis-sanal/15/595/b99>

4d. Seminer4

“Şehrine Ses Ver İnfografik Atölyesi 1 | Kadıköy Süreci ve Ürünleri”

Ertunç Öner, Emrah Cengiz, Merve Akdağ

Tarihin her döneminde sanat, mimari ve kültür üretimleri, o anı yaşatır, belgeler ve üretir. Şehirler, ve insanlar dönüşürken, katılımcı, disiplinlerarası, özgür platformlar, yeni yolları açmaya, yeni görüşleri kazanmaya, paylaşmaya, üretmeye, zihinleri ve şehirleri biçimlendirmeye olanak sağlayacaktır. Bu amaçlarla kurulan Şehrine Ses Ver , disiplinlerarası genç bir platform olarak iyimser, yaratıcı ve kaliteli üretimlere odaklanmaktadır. Tutkusu, daha güzel & yaşanabilir şehirler için güçlü fikirler ile geleceği paylaşmak ve şekillendirmek olan platform, kamusal farkındalığı sağlamak, yerel karakteristikleri cezbetmek, tasarlamak ve yaşatmak üzerine çalışmalar yapmayı hedefler.

Bu amaçlarla başlanan İnfografik Atölyeleri, infografikler yardımı ile şehrin ana kullanıcılarının ve profesyonellerin, yaşadıkları veya tasarladıkları alanlardaki farkındalıklarının artırılmasını hedefliyor. Organizasyonu ve çalışmaları tasarimyarismalari.com ve infografik.com.tr tarafından düzenlenen ilk atölye, Kadıköy’de Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Enformatik Bölümü ve Tasarım Atölyesi Kadıköy (TAK) işbirliği ile 7 Eylül – 7 Ekim tarihleri arasında gerçekleştirildi. İstanbul’un Kadıköy semtinde düzenlenen Türkiye’nin bir ilçe özelindeki ilk infografik atölyesinin ürünleri, 25 Ekim – 9 Kasım arasında Tasarım Atölyesi Kadıköy’de ve sonrasında da AmberFest '13 kapsamında sergilendi.

Şehrine Ses Ver İnfografik Tasarım Atölyesi 1 | Kadıköy, seçilen konular özelinde, bölgenin sosyal ve kültürel değerlerinden beslenerek ilçedeki yaşamı oluşturan insanların, yapıların, alanların, araçların, kurumların ve işletmelerin, nicelik ve niteliklerinin araştırılması ve gözlemlenmesi ile elde edilecek verilerin işlenmesi ve infografikler aracılığı ile aktarılmasını sağladı.

Uzun süredir disiplinlerarası çalışmayı teşvik eden, sürecin de değerli bir ürün olduğunu savunan ekip, bunun paralelinde yaptığı duyuru ile gelen 55 grup ve kişi başvurusundan interdisipliner iki grup seçti, ayrıca üç grubu da konulan kriterler dahilindeki kişisel başvurulardan oluşturdu. Katılımcılar, görsel iletişim tasarımı, mimar, endüstri ürünleri tasarımcısı, şehir ve bölge planlama, halkla ilişkiler, sosyolog-kamu yönetimi, grafik tasarımcı ve sosyal bilim uzmanlık alanlarından oluşuyor. 9 üniversiteden gelen katılımcılarda, 3. ve 4. sınıf öğrencisi olması veya mezuniyetlerinin üzerinden en fazla 2 yıl geçmiş olması koşulu arandı.

Çalışmalara ilk hafta yuvarlak masa tanışması ile başlandı. Projenin amacı ve vizyonu katılımcılar ile paylaşıldı. Kadıköy üzerine belirlenen konular farklı bakış açıları ile işlendi ve program aktarıldı. İkinci hafta, infografik kavramı, infografik örnekleri ve tasarımı, veri toplama ve ayrıştırma teknikleri paylaşıldı. Bu noktada disiplinlerarası oluşan platformun ürettiği görüşler ve fikir alışverişleri oldukça verimli oldu. Kişisel çalışma yapılması alışkanlığının ekip ortamına geçerken yaşattığı zorluklar gruplar tarafından tecrübe edilirken, birbirlerini tamamlayıcı unsur olarak görebilen ekipler daha hızlı yol aldılar.

Ekipler konularını belirleyerek bu konular üzerinde veri toplama, ayrıştırma, senaryo ve metafor üretimi, infografik başlığı ve tipografi tasarımı, piktogram tasarımı ve görselleştirme üzerine çalıştılar. Sürecin her aşamasında yürütücüler ile fikir alışverişi yapıldı, senaryo sunumları ile konular derinleştirildi ve üretimlerin niteliği kadar kaliteli ve paylaşımcı bir ortam oluşturulmasına da dikkat edildi.

Atölye sürecinde, beş ekip semt ile ilgili beş ana konu çalıştı. Son Durak Haydarpaşa, Herkesin Kadıköy'ü, Göztepe Parkı, Kadıköy'de Kültür ve Sanat Üretimi ile Semt Pazarları/ Gel Vatandaş Gel başlıklarında hazırlanan infografikler için gruplar, kendi alanlarında işlenmemiş dataları toplayarak tasarlanan metaforlar yardımıyla infografiklere dönüştürdüler.

Son Durak Haydarpaşa

Haydarpaşa Garı'nı hem tarihi ve yapım özellikleri, hem de insan algısı, kültür ve hizmet değerleri ile ele alan infografik çalışması, geniş araştırmalar birikimini, melez bir infografik ile sundu. Yapının yıllar boyu İstanbul'la ve şehre yeni gelenlerle kurduğu ilişkiler, sayısal ve içeriksel olarak desteklendi. Çalışmayı yapan ekip, Haydarpaşa'nın bu değerler bütünü ile bir UNESCO Kültür Mirası sayılmasına giden yolu araladı.

Grup Adı: Lokomotif / **Grup Üyeleri:** Alper Hatinoğlu - Kocaeli Üniversitesi Görsel İletişim Tasarımı – Öğrenci, Gökhan Karakoç - Kocaeli Üniversitesi Görsel İletişim Tasarımı – Mezun, Sefa Feyzioğlu - Kocaeli Üniversitesi Görsel İletişim Tasarımı – Mezun

Gel Vatandaş Pazara Gel

Üretici ve tüketici ilişkisinin, mahalle dokularında yer alan önemli örneklerinden biri olan semt pazarlarına davet niteliği de taşıyan çalışma, Kadıköy'deki semt pazarları bilgilerini eğlenceli bir şekilde sunuyor.

Grup Adı: Tezgah / **Grup üyeleri:** Ayça Bayrak: Kadir Has Üniversitesi Yeni Medya Yüksek Lisans - 2. sınıf, Ayşe Ece Eyisoy, Marmara Üniversitesi, Franızca Kamu Yönetimi - mezun, Ceyda Pektaş - İstanbul Bilgi Üniversitesi - Mimarlık 3. sınıf

Kadıköy'de Kültür ve Sanat

Kadıköy'deki kültür ve sanat üretimi ne kadar görünüyor? İstanbul genelinde Avrupa yakasında baskın oranda düzenlenen faaliyetlere Kadıköy'lülerin katılımını gösteren araştırmalardan yola çıkan ekip, Kadıköy'ün var olan kültür ve sanat üretimine, katılımcı sayıları ile ses veriyor.

Grup Adı: Kedi / **Grup Üyeleri:** Pelin Kahraman - Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Grafik Tasarım Öğrencisi, Sevcan Alkan - Yeditepe Üniversitesi Mimarlık Mezun, Yağmur Rüzgar - Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Mezun

Göztepe 60. Yıl Parkı

Çalışmada, Bağdat Caddesi'nden neredeyse sahile kadar uzanan bir yeşil alan olan Göztepe 60. Yıl Parkı'nın, kullanıcıları, içeriği, yeşil doku ve ekipman özellikleri gözler önüne seriliyor.

Grup Adı: Muera / **Grup Üyeleri:** Büşra Cantürk – Beykent Üniversitesi Mimarlık Bölümü 3. Sınıf Öğrencisi, Ezgi Gül – İTÜ Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü 3. Sınıf Öğrencisi, Mustafa Güney – Beykent Üniversitesi Grafik Tasarımı Bölümü - Mezun

Herkesin Kadıköy'ü

Yaklaşık 532 bin nüfusa sahip olan Kadıköy, bir aktarma merkezi olmasından da kaynaklı olarak birçok insana da gün içerisinde ev sahipliği yapıyor. İnfografik çalışması için çeşitli karakterler oluşturan ekip, sık kullanılan günlük güzergahları takip ederek nokta nokta Kadıköy Merkez'e hayat veren odak noktalarına ışık tutuyor.

Grup Adı / Grup Üyeleri: Mehmet Oğuz Arkan - Bahçeşehir Üniversitesi İletişim Tasarımı Mezun, Zeynep Burcu Kaya, Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Bölümü - Öğrenci, Ahmet Gürkan Kuşçu - Marmara Üniversitesi Halkla İlişkiler Yüksek Lisans Öğrenci

Düzenlenen ilk atölyenin, farklı mekan ve alanlarda yapılacak tasarım ve infografik atölyeleri ile devam etmesi öngörülmüyor. Daha detaylı bilgi almak ve katılımcı olmak isterseniz www.sehrinesesver.com web sitesini ziyaret edebilirsiniz.

Biyografi.İnfografik Atölyesi Yürütücüleri

Emrah Cengiz infografik.com.tr kurucusu İTÜ Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü mezunu, dijital marketing sektöründe tasarımcı olarak 10. yılını doldurdu.

Merve Akdağ Öner mimar, [sehrinesesver](http://sehrinesesver.com) kurucusu, tasarimyarismalari.com editörü İTÜ Mimarlık Bölümü mezunu, mimar olarak özel sektörde 5 senedir çalışıyor.

Ertunç Öner tasarimyarismalari.com kurucusu

İTÜ Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü mezunu, tasarımcı, MSGSÜ Bilgisayar Ortamında Sanat ve Tasarım (BOST) yüksek lisansına devam ediyor.

Kemal Şahin MSGSÜ BOST öğretim görevlisi

MSGSÜ Enformatik Bölümü'nde öğretim görevlisi, İstanbul Üniversitesi Enformatik Bölümü'nde doktoraına devam ediyor.

4e. Seminer5

“Kültür Ekonomisi İstanbul için Neden Önemli?”

Doç. Dr. Asu Aksoy

Küresel ekonominin getirdiği keskin rekabet ortamı karşısında kentlerin büyüme akşarından birisi kültür ekonomisi haline gelmiştir. Kültür alanı daha önce hiç olmadığı kadar kalkınma sorunuyla birlikte düşünölmeye başlamıştır. Bu bağlamda yerel yönetimler, kültür ekonomisini geliştirmeyi kentlerinin sosyo-ekonomik performansını güçlendirmenin temel araçları arasında görüyor ve kültür politikalarını daha çok önemsiyorlar. Kültür varlıklarından beslenen ve yaratıcı kapasiteyi tetikleyen kültür hizmetleri ve kültür endüstrileri yeni ekonominin temel taşlarıdır.

Yönetimler, kültür ekonomisinin kapsamı ve rolüne ilişkin bilgileri artttıkça, kültür ve yaratıcılık alanındaki yatırımların ve girişimlerinin etkisini ölçmek için sistematik veri toplama çalışmaları yürütmeye başladı. Örneğin Londra Büyük Şehir Yönetimi 2002 yılından bu yana "yaratıcı endüstriler" alanında istihdama ve üretime ilişkin verileri topluyor. Özellikle yaratıcı endüstriler alanında UNESCO, UNCTAD, Avrupa Konseyi gibi uluslararası kurumlar karşılaştırılabilir verilerin

derlenmesi için ulusal istatistik ofisleri arasında koordinasyonu sağlıyorlar. 2008'den beri yayımlanan "Yaratıcı Ekonomi" adlı UNCTAD raporu, yaratıcı ekonominin potansiyelini geniş bir perspektifte sunarak, gelişmekte olan ülkelere yüksek büyüme fırsatı sağlayan yaratıcı sektörlere sıçrama konusunda öneriler sunuyor.

İstanbul'u dünya kültür başkenti yapmak isteyen yerel ve merkezi yönetimler bu vizyonun hayata geçirilebilmesi için kentin kültür altyapısını ve yaratıcı kaynaklarını bilmek, bu kaynakların envanterini tutmak ve bu kaynaklara ilişkin yapılan yatırımların, girişimlerin etkilerini ölçmek durumundadır. Envanter ve ölçüleme çalışmaları kentin kültür ekonomisi politikasını geliştirecek olanlar için ana zemini oluşturacak analitik araçlardır. İstanbul'un 2010 yılındaki kültür ekonomisinin bir resmini sunmayı amaçlayan Kültür Ekonomisi Envanteri: İstanbul 2010 başlıklı çalışma da Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinatörlüğünde, geniş bir araştırmacılar ve akademisyenler grubu tarafından gerçekleştirilmiştir. İstanbul Kültür Mirası ve Kültür Ekonomisi Envanteri Projesi kapsamında İstanbul kültür ve sanat alanının altyapı kapasitesi, kültür paydaşları ele alınmış, kültür ekonomisi sektörleri üretim, tüketim, istihdam, ticaret, yatırım, ciro, kapasite ve üretim göstergeleri üzerinden analiz edilmiş ve kültür ekonomisinin kente katkısı gerek kültüre katılım gerekse kültür turizmi bağlamında mercek altına alınmıştır. Bu çalışmayı takiben Kültür Ekonomisi Envanter II başlıklı ikinci proje İstanbul Kalkınma Ajansı desteği ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda Türkiye'de kültür ekonomisinin İstanbul'da yoğunlaştığını, tüm Türkiye çapında hanehalkının kültür ve eğlence hizmetlerine yaptıkları harcamanın beşte birinin İstanbul'da gerçekleştiğini, müze ziyaretçi sayısının neredeyse yarısının İstanbul'da yer aldığını görmekteyiz. İstanbul Türkiye'nin kültür ekonomisinin kalbi olarak işlemektedir. Ancak, İstanbul'un performansı diğer dünya metropollerinin kültür ekonomisi alanındaki performanslarıyla karşılaştırıldığında İstanbul'ın kültür altyapılarının yeterliliği, kültür girişimliliği, kültür ürünlerinin ihracatı ve tüketimi ve yenilikçilik, başlıklarında daha çok yol katedmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Buna karşılık, İstanbul'un henüz yerel yöneticileri tarafından geliştirilmiş ve "kültür politikası" başlığını taşıyan, kültür alanındaki yatırım ve girişimlere yön vermeyi amaçlayan bir belgesi veya çalışması yoktur. Kültür altyapısındaki belirleyici konularına karşın yerel idareler bütünlüklü bir kültür politikası vizyonuna sahip değildir. Oysa birçok dünya kentin yerel yönetimleri kentlerinin kültür alanında iddialı olması ve kültür ve yaratıcı endüstrilerinin istihdam, yenilikçilik, gibi katkılarının değerlendirilmesi için politikalar geliştirmektedirler. Gerek kültür ürünlerinin üretimiminin yaygınlaşması, çeşitlenmesi, yenilikçi potansiyelinin zenginleşmesi ve gerekse de kültür ürün ve hizmetlerinin ihracat ve iç talep yoluyla tüketiminin artması için yerel yönetimlere ve yerel karar vericilere büyük işler düşmekte. Bunların başında, kültür girişimliliğini desteklemek, tek başına çalışmak durumunda kalan kültür üreticilerinin çıkarlarını ve haklarını kollayacak yönetim yapılarına kavuşmalarını desteklemek, kira giderleri kentsel dönüşüm ile artan mahallelerde kültür girişimleri ve sanatçılar için sübvansiyonlu mekanlar ve çalışma alanları yaratmak, kültür ürünlerinin tüketici ile buluşmasını sağlayacak atyapıları çoğaltmak, mevcut altyapıları bağımsız sanat kültür etkinliklerinin kullanıma açmak ve en önemlisi kültür ve sanatın toplumdaki itibarının ve öneminin artması için çalışmalar yapmak, gibi konular gelmekte.

Biyografi. Asu Aksoy

Doçentliğini İletişim Çalışmaları alanında 2009 yılında alan Asu AKSOY, Doktora derecesini Londra'da University of Westminster'dan İletişim Çalışmaları alanında 1993 yılında almıştır. Lisansını Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde İdari İlimler Fakültesi Ekonomi bölümünde tamamladıktan sonra Yüksek lisans derecesini yine aynı bölümde 1981 yılında almıştır. İstanbul Bilgi Üniversitesi kadrosunda Gösteri Sanatları ve Kültür Yönetimi programlarında ders vermektedir. 2010 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi bünyesinde kurulan Kültür Politikaları ve Yönetimi Araştırma Merkezi / Cultural Policy and Management Research Centre (KPY)'nin müdürlüğünü yapmaktadır. Asu Aksoy Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Türkiye Bilimler Akademisi lehdarlığında, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı desteği ile 2010 boyunca yürütülen İstanbul Kültür Mirası ve Kültür Ekonomisi Envanteri başlıklı projenin yürütücülerinden birisidir.

4f. Seminer6

“Veri Tabanlarının Görselleştirilmesi: Yeni Yaklaşımlar Yeni Yöntemler”

Prof.Dr. Murat Güvenç

“Niteliksel-Alansal Profillerin Haritalanması”

Toplumsal-mekansal dönüşüme ilişkin veri tabanlarının ve bilgisayar destekli haritalama teknolojisi, sayısal ve sıralı değişkenlerin temsil problemi 20 yy başında çözülmüştü. 19 yyda arkeologların dizilme (seriation) metodolojisi değerlendirme dışı tutulursa) kategorik değişkenlere ilişkin temsil araçları fazla gelişmemiştir. Bu bağlamda veri toplulaştırma sayısallaştırmaya dayalı çözümlerin ağırlıklandırılması her zaman sorunlu bir alan oluşturmuş ve doyurucu olmadı. Sonuçta nominal, listelenmiş indekslenmiş veya çapraz tablo formatında sistematize edilmiş verinin temsili, değerlendirmesi, izlenmesi, görselleştirilmesi on yıllarca çözülmemiş bir problem alanı olarak kaldı.

Fransız veri çözümleme okulunun geliştirdiği **Mütakabiliyet Analizi** (Analyse Factorielle des Correspondences) ve İletişimsel Kartografya'nın kurucusu Jacques Bertin'in geliştirdiği Yeniden Düzenlenebilir Matris (Matrice Ordonnable) yaklaşımları, bu müzmin temsil sorunlarına ve araştırmacılara yeni manevra alanları kazandıran katkılardır.

Mütakabiliyet Analizi 'toplumbilim', Yeniden Düzenlenebilir Matris yaklaşımları 'kartografya' alanında on yıllarca yegane pratik çözüm ve temsil aracı olma konumunu korudu. 1980'lerin ortasına dek özerk gelişme sergileyen bu iki yaklaşımın yörüngeleri çakıştı. İki yaklaşımın temelde aynı temsil probleminin parçaları olduğu ve benzer biçimde çözümlenebilecekleri kanıtlandı. Temsil problemini deneyime, beceriye bağımlı olmaktan çıkararak, kartografya alanındaki "permutator" vb. aygıtları gereksiz kılan bu metodolojik katkının ardından kategorik verinin görselleştirilmesi önemi önceliği ve geçerliliği uluslararası alanda teslim edilmiş bir araştırma programına dönüştü.

1990 lı yıllardan sonra Coğrafi Bilgi Sistemleri alanından koparak özerk bir bilim alanına dönüşen Coğrafi Bilgi Bilimi (Geographical Information Science) bünyesinde, kategorik verinin anlamlı ve geçerli temsil problemlerine önemli katkılar yapıldı. 20 yy. sonunda kategorik verinin temsili izlenmesi ve görselleştirilmesi bilişsel, kuramsal ve kavramsal düzeyde çözülmüş teknik çözümünü bekleyen bir sorundu. 20 yüzyılın son çeyreğinde, bu problemi çözmeye yardımcı çok sayıda metodolojik ve teknolojik katkı gerçekleşti. Neredeyse 1980'lerin merkezi (mainframe) bilgisayarları kadar güçlü kişisel bilgisayarların yaygınlaştı. Bilgisayar ortamında çalışma bir yere veya yöreye bağlı bir ayrıcalık olmaktan çıkarak yaygınlaştırdı. Yazılım alanında görsel işletim sistemlerinin yaygınlaşması, veri görselleştirme alanında uygulama programı tasarımını geçmişte hiç olmadığı kadar kolaylaştırdı.

Bu bağlamda L. Lebart'ın Mütakabiliyet Analizi ile Kümeleme Analizi'ni birlikte kullanan yöntemin teknik ve metodolojik çerçevesini çizdiğini, V. Gray'in mekansal temsilin güvenilirlik ve geçerliliğini etkilemeyen sınıflamanın yapılabiliğine ilişkin kavramsal çözümü, Mütakabiliyet Analiz sonuçlarını muğlaklıktan arınan Bertin Grafikleri özellikle vurgulanması gereken katkılardır.

Güvenç ve Yıldırım'ın tasarlayıp geliştirdikleri KATMANLAR (Strata) yazılımı nominal veri tabanlarının mekansal temsil problemini 20. yy 'il son çeyreğinde geliştirilen yukarıda sayılan bu katkılara referansla çözer. KATMANLAR

- probleme özgü (non-representational)
- tekrarlanabilir, (replicable),
- modalite-profil duyarlı (modality-profile sensitive)
- uç değerlerin yanlış yönlendirici etkilerine kapalı (resilience to outliers)

çözümler üretir.

Mütekabiliyet Analizde verinin gözlem birimlerinin ölçek ve yoğunluk farklarına duyarlı biçimde normalizasyonu sayesinde harita okumayla ve ilgili bilişsel iletişim kabulleri ile görsel iletişim ilkelerinin gereklerini kolayca yerine getirilmektedir.

Temsil ve görselleştirme sürecinin en önemli aşamasını oluşturan kümeleme evresinde uygulama kaçınılmaz olarak bir bilgi kaybına yol açar. Uygulamanın yol açtığı bilgi (inertia) kaybı benimsenen kümeleme algoritmasına, ve taksonomik parametrelere bağlı olarak değişir. Bir kategorik veri tabanının içerdiği bilgi (information düzeyi) atalet: inertia göstergesiyle ölçülür. Atalet göstergesi tablonun Chi kare değeri gözlem sayısına bölünerek elde edilir.

Uygulamanın yol açtığı bilgi kaybı: özgün /katmanlaştırılmış veri tabloları arasındaki atalet farkları üzerinden ölçülebilir. Katmanlar seçilen taksonomik parametre değerlerine bağlı kalmak koşuluyla bilgi kaybını en alt düzeyde tutan (Ward's, K-Means, Medoids vb) optimizasyon özelliğine sahip kümeleme algoritmaları kullanılmaktadır.

Katmanlar deneylerinin etkinliği birim birim bilgi karşılığında tablonun hücre sayısındaki düşüş şeklinde tanımlanabilir. Temsil etkinliği tablodaki hücre sayısı/bilgi kaybı oranı üzerinden hesaplanabilmektedir.

Katmanlar deneylerinde bilgi (variation) kaybının en alt düzeyde tutulması, deney etkinliğinin ölçülmesi, gözlem birimlerinin ölçek farklarının dikkate alınması sayesinde anlamlı, geçerli ve tekrarlanabilir, bulgular elde edilebilmektedir.

Çeşitli süreçlerdeki iççeliği, oluşumların ve aktörlerin birbirlerine ayrılma ya da eklemlenme biçimlerini ve bağımlılıklarını kurmadan/anlamadan kentsel dönüşüm yeterince incelenemez. Mekansal birimlerin toplumsal ve ekonomik özellikleri üzerinden kavramsallaştırılması, aktarımı ve iletişimi çetin temsil sorunlarını aşılmasını gerektirmekte, aksi halde mekansal verinin hassas değerlendirilmesi mümkün olamamaktadır.

Önce sosyoloji alanında başlayan daha sonra tüm sosyal bilim alanlarına yayılan çok boyutlu, katmanlaştırma temelli ilişkisel yaklaşım işte bu zor temsil probleminin aşılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu çerçevede, kentsel dönüşüm ve sürekliliği, toplumsal ve mekansal yapıları süreç okuma çerçevesinde, yapılandıkları/ temellendikleri/ kentsel katmanlar ve ilişkiler üzerinden incelemek, yani bir başka deyişle, kentsel mekanın inşası, kullanılışı, yorumlanışı ve dönüşümü sürecini ilişkisel yaklaşım ile incelemek kentsel dönüşüm olgusuna yeni, özgün, kapsamlı, betimleyici, açıklayıcı ve nitelikli bir bakış açısı kazandırabilmektedir.

Bu bildiride amaç, ilişkisel katmanlaştırma modelinin mekansal araştırmalarda yöntembilimsel kapasitesini ortaya koyarak, halen devam eden araştırmalar ışığında 20yy. başı İstanbul'unun ekonomik, sosyal ve mekansal dönüşümünü tartışmaya açmaktır. İlişkisel katmanlaştırma modeli, kısmen örtüşen, kısmen de iç içe geçmiş siyasi, ekonomik, toplumsal ve mekansal süreçlerle biçimlenmiş kentsel katmanların incelenmesine ışık tutarak mekansal araştırmaya yeni bakış açıları kazandıran önemli bir çözümleme aracı olarak görülebilir. Geliştirilen modelin katkısı ve geçerliliği 20yy. başı İstanbul'una ilişkin çözümlemeler ve haritalarla gösterilecektir. Tanıtılan

yöntemi işlevselleştiren yazılım ile elde edilen ilk bulgular ilişkisel katmanlaştırmanın kent planlama alanının temel temsil sorunlarına önemli katkılar sağlayabileceğini göstermektedir. Halen TÜBİTAK tarafından desteklenen dört kapsamlı araştırma projesiminde kullanılan Katmanlar yazılımının özellikleri bildiriler, akademik sunuşlar, ve periyodik atölyeler aracılığıyla ilgililer ve bilim çevreleriyle paylaşılmaktadır.

İstanbul Tasarım Haritası kapsamında hazırlanan projelerden 'Türkiye'de Tasarım Etkileşimli İmalat Sanayinin Kümelenme Eğilimi' konulu çalışmanın harita oluşturma ve görselleştirilmesi, bu veri tabanı yoluyla elde edilmiştir.

Biyografi. Murat Güvenç

Murat Güvenç İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesi ve Şehir Araştırmaları Merkezi direktörüdür. Lisans, yüksek lisans çalışmasını ve doktora çalışmalarını Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde tamamladı. 1992-2005 yılları arasında aynı bölümde öğretim üyesi olarak çalıştı. 2005-2010 yılları arasında İstanbul Bilgi Üniversitesi, Mimari Tasarım Yüksek Lisans Programı'nda profesör olarak çalışan Güvenç, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti'nce desteklenen "İstanbul 1910-2010: Kent, Yapılı Çevre ve Mimarlık Kültürü" sergisinin! Toplumsal ve Ekonomik Coğrafya Bölümü'nün küratörlüğünü (Eda Ünlü-Yücesoy'la birlikte) yaptı. Temel ilgi alanları kent sosyolojisi ve ekolojisi, göç, ilişkisel ontoloji, niceliksel yöntemler, tarihsel-kentsel coğrafya, sanayi coğrafyası ve İstanbul üzerine yayınları vardır. Halen dünya göç akımları, Türkiye iç göç ve göçmen profilleri ve Bursa metropoliten alan üzerine çalışmalarına devam etmektedir.

5. İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi Sonuç Raporları

5a. Rapor 1

İstanbul'daki Tasarım Eğitiminin Analizi

Raporu Hazırlayan: Barış GÜMÜŞTAŞ – Ocak 2013

Raporu Güncelleyen: Ozan SOYUPAK – Ocak 2014

Raporun Konusu:

İstanbul'da bulunan üniversitelerin mimarlık dışında kalan tasarım ile ilgili bölümlerinin hangi akademik alanlarda ve hangi coğrafi bölgelerde yoğunlaştığını, 2008-2013 yılları arasındaki 5 yıllık periyod içerisinde tasarım eğitiminin nasıl geliştiğini ve ne gibi değişimler yaşadığını gösteren bir analiz çalışmasıdır.

Araştırma Yöntemi:

Bu çalışmada izlenen araştırma yöntemi, literatür taraması ve ÖSYM kılavuzları ile üniversite web sayfalarının taranması şeklinde olmuştur.

Araştırmanın İçeriği:

Türkiye'de 1980'lerde liberal ekonominin ortaya çıkışı, AB ile Gümrük Birliği ve Fikri Mülkiyet Hakları ile ilgili yasal düzenlemeler gibi gelişmelerle 1990'ların ortalarından itibaren endüstri ile tasarım eğitimi arasındaki ilişki önemli bir konu haline gelmiştir (Erkarslan ve İmamoğulları, 2010). Bu bağlamda İstanbul Tasarım Sistemi içerisinde yer alan tasarım eğitiminin analizi önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu çalışmada, Türkiye'de tasarım eğitimi İstanbul bazında incelenmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında İstanbul'da tasarım eğitimi veren üniversite sayıları, bu üniversitelerdeki tasarım bölümlerinin öğrenci yoğunluğu, alt tasarım disiplinlerinin profili, üniversitelerin şehir içindeki coğrafi dağılımı gibi bilgileri içeren bir analiz ortaya konmuştur.

-Bu rapor, 2013 güz dönemi İTÜ Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü EUT 507E Advanced Design Project I dersi bünyesinde tamamlanan "İSTANBUL'DAKİ TASARIM EĞİTİMİNİN ANALİZİ" adlı çalışmanın özeti niteliğindedir.

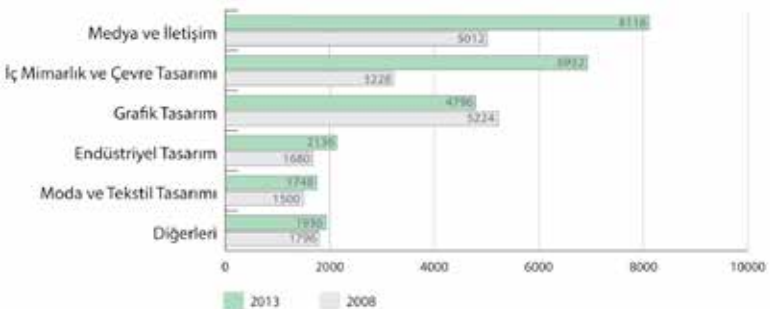

Şekil 1: İstanbul'da Tasarım Eğitimi ile ilgili bazı verileri içeren, 2008 ve 2013 yılları arasındaki 5 yıllık farkı ortaya koyan infografik (Hazırlayan Ozan Soyupak).

a) Tasarım Bölümlerinde Öğrenim Gören Öğrenci Popülasyonu

Çalışma sonuçlarına göre 2013 yılı itibarı ile İstanbul'da bulunan üniversitelerin tasarım ile ilgili bölümlerinde toplam 25,224 öğrenci öğrenim görmektedir. Tasarım bölümlerinin toplam sayısı son beş yıl içerisinde % 40'lık bir artış göstermiştir.

2008-2013 yılları arasında öğrenci popülasyonunda % 114'lük bir oranla en büyük artış İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı kategorisinde meydana gelmiştir. Medya ve iletişime yönelik bölümler % 61'lik bir artışla ikinci sırada yer almaktadır. Endüstriyel tasarım bölümünde öğrenim gören öğrenci sayısı ise bu süreçte % 25'lik bir artış göstermiştir. Öğrenci sayısında azalma gösteren tek kategori Grafik Tasarımı bölümüdür. Kategorilerin içerdikleri alt disiplinler Ek 1'de yer almaktadır.

Şekil 2: Öğrenci popülasyonunun kategorilere göre dağılımı 2008-2013

b) Tasarım Bölümlerine Sahip Üniversiteler

İstanbul'da 2008 yılında tasarım ile ilgili bölümlere sahip toplam 19 üniversite yer alırken, bu rakam 2013 yılında 27' ye ulaşmıştır.

2013 yılı itibariyle İstanbul'da bulunan üniversitelerin 5'i devlet, 22'si vakıf üniversitesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Üniversitelerin tasarım bölümleri öğrenci kapasiteleri açısından değerlendirildiğinde, vakıf üniversiteleri ilk sıralarda yer almaktadır. Ayrıca 2008-2013 yılları arasında vakıf üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin sayısı, devlet üniversitelerinde öğrenim gören öğrenci sayısından daha yüksek bir oranla artış göstermiştir.

c) Tasarım Bölümlerine Sahip Üniversitelerin Coğrafi Dağılımı

İstanbul'da tasarım bölümlerine sahip üniversite kampüsleri, E-5 karayolu (mavi çizgi) ve Büyükdere Caddesi (kırmızı çizgi) olmak üzere iki ana hat üzerinde toplanmıştır. Haliç bölgesi (yeşil) ise tasarım okulları açısından gelişmekte olan yeni bir bölge olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 3: Nüfusa göre yoğunlaşmış tasarım okullarının haritası, 2013

d) Üniversitelerin Tasarım Bölümlerinde Öğrenci Yerleştirme Sistemi

Üniversitelerin tasarım bölümlerindeki öğrenci yerleştirme sistemi incelendiğinde, üniversiteler tarafından uygulanan iki farklı öğrenci seçim yönteminin mevcut olduğu görülür. Bazı okullar ÖSYM tarafından yapılan merkezi sınav ile öğrenci kabul ederken bazıları ise merkezi sınav sonucunu temel puan baz alarak, Özel Yetenek Sınavı ile öğrenci kabul etmektedirler.

2008 yılında üniversiteler genelinde tasarım bölümlerine özel yetenek sınavı ile öğrenci kabul eden kontenjan sayısı ağırlıklı iken, 2013 yılında öğrenci alımında merkezi yerleştirme sistemi ağırlık kazanmıştır.

e) Tasarım Eğitime İlişkin Diğer Veriler

İstanbul'da tasarım bölümlerinde eğitim veren vakıf üniversitelerinde 2008-2013 yılları arasında burs imkanları artmış ve ücretli öğrenim gören öğrenci sayısı azalmıştır. Örneğin 2008 yılında vakıf üniversitelerinin tasarım bölümlerinde 1156 tam burslu öğrenci öğrenim görürken, bu rakam 2013 yılında 2284'e çıkmıştır. Üniversitelerin tasarım bölümlerinde %50 burs oranıyla eğitim gören öğrenci sayısı ise 2008 yılında 996 iken, 2013 yılında neredeyse 10 katına çıkarak 9260'ı bulmuştur.

Tasarım bölümlerine yönelik lisansüstü programlar incelendiğinde İstanbul'da tasarım ile ilgili lisansüstü programa sahip toplamda 16 okulun bulunduğu görülmektedir.

Bir alt tasarım disiplini olan endüstri ürünleri tasarımı bölümü öğrenci yerleştirme sistemi açısından ele alındığında, bu bölüm için merkezi yerleştirme sistemi ile öğrenci alan üniversiteler arasında başarı sıralaması açısından ilk sıralarda devlet üniversitelerinin yer aldığı görülmektedir. Ayrıca 2013 yılında endüstri ürünleri tasarımı bölümü giriş puanlarında bir düşüş ve başarı sıralamasında bir gerileme gözlenmiştir.

Sonuç ve değerlendirme:

- İstanbul'da tasarım eğitimi veren üniversitelerin coğrafi dağılımı incelendiğinde, bu üniversitelerin E5 Karayolu ve Büyükdere Caddesinde yoğunlaştıkları görülmektedir.
- İstanbul'da tasarım eğitimi veren üniversite ve bu bölümlerde öğrenim gören öğrenci popülasyonunda gözlenen artış, tasarım mesleğine olan ilgi ve gelecekte bu mesleklerle yönelik oluşacak talebin artacağı ve bu sektörlerde gelişmeler yaşanacağı düşüncesinin var olması ile ilişkilendirilebilir. Buna karşılık tasarım sektörünün, tasarım eğitimi ile aynı oranda bir gelişim göstermemesinin, gelecekte bu bölümlerden mezun olan öğrenciler için bir problem oluşturması muhtemeldir.
- 2008-2013 yılları arasında İstanbul'da tasarım eğitimi veren üniversitelerin iç mimarlık ve çevre tasarımı bölümleri öğrenci kapasitelerinin en büyük artış oranına sahip olması, İstanbul'daki tasarım alanındaki en büyük ilgi artışının bu bölüme yönelik olduğunu göstermektedir. Bu durum da hiç kuşkusuz İstanbul'da son yıllarda inşaat ve konut sektöründe yaşanan gelişmeler ile ilişkilendirilebilir.
- İstanbul'da tasarım eğitimi veren üniversitelerin çoğunlukla vakıf üniversitelerinden oluşması ve bu üniversitelerdeki burs imkanlarının yıllara göre artış göstermesi, kamu sektöründen ziyade özel sektörün tasarıma daha çok yatırım yaptığının bir göstergesi niteliğindedir.
- Endüstri ürünleri tasarımı bölümü öğrenci alımlarında merkezi yerleştirme sisteminin ağırlık kazanması, bu bölümde öğrenim görecekt öğrencilerde aranan sanatsal kabiliyet beklentisinin düşüşü ve endüstri ürünleri tasarımı mesleğinin sanatsal bir pratikten ziyade teknik bir pratik yönünde şekillendiği olgusu ile açıklanabilir. Bununla birlikte endüstri ürünleri tasarımı bölümü giriş puanlarındaki düşüş ve başarı sıralamasındaki gerilemenin sebebi, bu bölüme olan ilginin azalması ile doğrudan ilişkilidir.

Referanslar ve İlgili Kaynakça

- Erkarlan, Ö. , İmamoğulları, B. (2010). Comparative Analysis of Master of Industrial Design Education in Turkey. Design and Technology Education, v15 n3 p41-57 2010
- Evyapan, N. , Korkut, F. , Hasdoğan, G. (2005). Implications of collaboration with industry for educational strategies in industrial design: the graduation project course, pp.137-159. Ankara: METU, Faculty of Architecture Press.
- Sanaç, E. , Derviş, P. , Öner, M. (2009). Mapping Istanbul. İstanbul: Garanti Galerisi. P 103
- 2007 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu, 2008, ÖSYM
- 2007 ÖSYS Yükseköğretim Programlarına Ek Yerleştirme Kılavuzu, 2008, ÖSYM
- 2012 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu, 2013, ÖSYM
- 2012 ÖSYS Ek Yerleştirme Kılavuzu, 2012, ÖSYM

Ekler

Ek 1. Tasarım kategorilerinin içerdiği alt disiplinler

Medya ve İletişim: Medya ve İletişim Sistemleri, Medya ve Görsel Sanatlar, İletişim Sanatları, İletişim Tasarımı, Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık, Reklamcılık, Reklam Tasarımı ve İletişimi

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı: İç Mimarlık, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı, Peyzaj Mimarlığı, Peyzaj Mimarlığı ve Kentsel Tasarım

Grafik Tasarım: Grafik, Grafik Tasarım, Grafik Tasarımı, Görsel İletişim, Görsel İletişim Tasarımı, Fotoğraf, Fotoğraf ve Video, Çizgi Film Animasyon

Endüstriyel Tasarım: Endüstri Tasarımı, Endüstri Ürünleri Tasarımı

Moda ve Tekstil Tasarımı: Moda Tasarımı, Moda ve Tekstil Tasarımı, Tekstil, Tekstil ve Moda Tasarımı

Diğerleri: Sahne ve Gösteri Sanatları Yönetimi, Sanat ve Tasarım Yönetimi, Sanat Yönetimi, Bileşik Sanatlar, Plastik Sanatlar, Takı Tasarımı, Seramik ve Cam, Seramik ve Cam Tasarımı, Duysal Ses Tasarımı

5b. Rapor2

İstanbul'daki Tasarım Ofislerinin Analizi

Raporu Hazırlayanlar: Selen Çatalyürekli, Bera Başkurt – Ocak 2013

Raporu Güncelleyen: Efe Kağan Hızır (Türkçeleştirme) – Ocak 2014

Raporun Konusu:

Bu çalışmada İstanbul'da hizmet veren endüstriyel tasarım, iç mimari tasarım ve iletişim tasarımı olmak üzere 3 kategori altında sınıflandırılan tasarım ofislerinin, şehirdeki coğrafi dağılımı baz alınarak haritalandırılması yapılmıştır.

Araştırma Yöntemi:

Tasarım ofislerinin sınıflandırılmasına dair öncelikli olarak literatür taraması ve internet araştırması yapılmıştır. Sonrasında ETMK (Türkiye Endüstriyel Tasarımcılar Kuruluşu), GMK (Grafik Tasarımcıları Meslek Kuruluşu) ve İÇMO (Türkiye İç Mimarlar Odası) olmak üzere çeşitli meslek kuruluşlarıyla irtibata geçilmiştir.

Araştırma esnasında bazı tasarım yarışmalarının ve yabancı tasarım konseylerinin katalogları sınıflandırma çalışmaları için model olarak değerlendirilmiştir. Temel bir sınıflandırma oluşturulduktan sonra ise, tasarım ofisleri hem internet ortamında, hem de dergi ve kataloglarda taranmış, ayrıca tasarım ofislerinin tespiti için çeşitli sosyal medya ve bloglardan yararlanılmıştır.

Araştırmanın İçeriği:

a) Tasarım ofislerinin sınıflandırılması ve zorlukları

Araştırma süresince yapılan fikir alışverişleri, literatür taramaları, uluslararası tasarım konseylerinin internet siteleri, dergi, katalog ve benzer çalışmaların araştırılması, İstanbul'daki firmaların tek tek isim ve web sitelerinin taranması ve meslek kuruluşlarından alınan bilgiler doğrultusunda İstanbul'daki tasarım ofislerinin iletişim tasarımı, iç mimari tasarım ve endüstriyel tasarım olmak üzere üç ana kategori altında incelenmesine karar verilmiştir. Her bir kategorinin altında yer alan disiplinler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tasarım ofislerinin kategorizasyonu (Hazırlayan Selen Çatalyürekli, Bera Başkurt).

b) İstanbul'da endüstriyel tasarım, iç mimari tasarım ve iletişim tasarımı ofislerinin coğrafi dağılımlarını gösteren haritalar

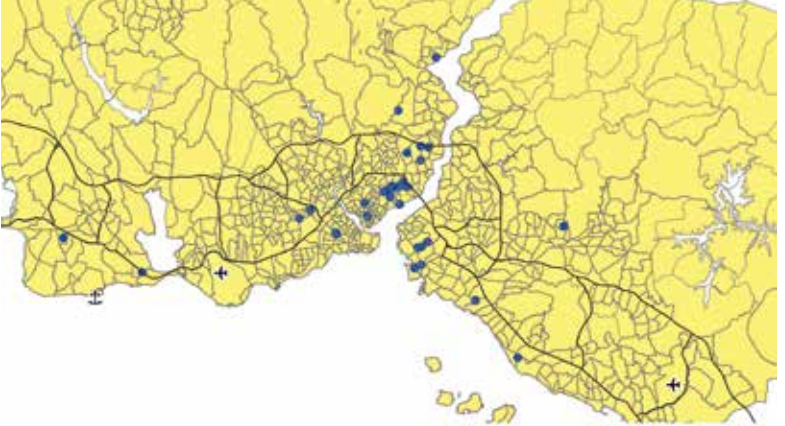

Şekil 1: İstanbul'daki Endüstriyel Tasarım Ofislerinin Dağılımı

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

Şekil 2: İstanbul'daki İç Mimari Tasarım Ofislerinin Dağılımı

Şekil 3: İstanbul'daki İletişim Tasarım Ofislerinin Dağılımı

İstanbul'da yer alan tüm tasarım ofislerinin kıtalara göre dağılımı incelendiğinde, bu ofislerin %66'sının Avrupa Yakası'nda, %34'ünün Asya Yakası'nda konumlandığı görülmektedir. Bu oranlar alt kategorilere göre incelendiğinde, iletişim tasarımı ofislerinin %76'sı Avrupa, %24'ü Asya; endüstriyel tasarım ofislerinin %74'ü Avrupa, %26'sı Asya, iç mimari tasarım ofislerinin ise %52'sinin Avrupa, %48'inin de Asya Yakası'nda konumlandığı tespit edilmiştir.

Tasarım ofislerinin coğrafi dağılımı bölgesel olarak incelendiğinde, endüstriyel tasarım ofislerinin Beyoğlu, Beşiktaş ve Kadıköy gibi merkezi bölgelerde ve Avrupa Yakası'nda yoğunlaşmış oldukları görülür. Benzer bir şekilde iletişim tasarımı ofisleri de bu bölgelerde konumlanmaktadır. Bunun tersine iç mimari tasarım ofisleri, şehre ve şehrin çevre bölgelerine daha fazla yayılmış, Avrupa ve Asya Yakalarında neredeyse eşit ağırlıkta olacak şekilde konumlanmışlardır. İç mimari tasarım firmalarının Anadolu Yakası'nda Fenerbahçe ve Kadıköy bölgelerinde yoğunlaşmış olup E5 otoyolu boyunca uzanan hatta da konumlandıkları görülmektedir. Bu durum iç mimari ofisleri için ulaşımın önemli bir faktör olduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Değerlendirme:

Tasarım disiplinleri arasındaki kesin ayrımın ve belirli bir alt disiplinde özelleşmiş faaliyet gösteren tasarım ofislerinin tespitinin yapılması konusundaki yetersizliğe rağmen, bu çalışma İstanbul'daki tasarım ofislerinin coğrafi dağılımı hakkında genel bir bilgi vermektedir.

İstanbul'daki endüstriyel tasarım, iç mimari tasarım ve iletişim tasarımı ofislerinin analiz edildiği bu araştırma sonuçlarına göre, İstanbul'da iç mimari tasarım ve endüstriyel tasarım hizmeti veren ofisler çoğunluktadır. Bu ofislerin coğrafi dağılımları incelendiğinde öncelikle Şişli, Beşiktaş, Kadıköy, Beyoğlu gibi merkezlerin, bu ofislerin konumlandıkları en yoğun bölgeler oldukları görülmektedir. Avrupa Yakası'nın iletişim ve endüstriyel tasarım hizmeti veren ofislerin yoğun olarak konumlandığı bölge olması, bu iki tasarım disiplininin coğrafi olarak belirli bir mekandan bağımsız bir şekilde şehrin farklı bölgelerindeki firmalara hizmet vermelerinin mümkün olması sebebiyle şehrin iş merkezi bölgesi olarak sayılabilecek Avrupa Yakası'nı tercih etmeleri ile açıklanabilir. Bunun tam tersine, iç mimarlık hizmeti veren ofislerin Avrupa ve Asya Yakalarında eşit ağırlıklarda konumlandıkları görülmektedir. Bu da İstanbul genelinde iç mimarlık hizmeti alan müşterilerin veya firmaların şehrin daha geniş bölgelerine yayılmış olması ve iç mimari tasarım ofislerinin verdikleri hizmet gereği coğrafi konum olarak hizmet verilen müşterilere yakın olmaları gerekliliği ile açıklanabilir. Ayrıca iç mimarlık hizmetinin müşterileri arasında son kullanıcıların bulunması ve onların da şehrin yüksek gelir gruplarının yaşadığı bölgelerinde bulunması, iç mimari tasarım ofislerinin Avrupa ve Asya yakasında bu bölgelere dağılmış olmalarının bir nedeni olarak gösterilebilir.

Referanslar ve İlgili Kaynakça

Rosenbaum, T. (1 Eylül 2005). clrp.cornell. Alındığı tarih: 1 Ocak 2013, Kaynak: www.clrp.cornell.edu: http://www.clrp.cornell.edu/workshops/pdf/communication_skills-web.pdf

Stapleton, P. (29 Ocak 2009). boxesandarrows. Alındığı tarih, 8 Ocak 2013, kaynak: www.boxesandarrows.com: <http://boxesandarrows.com/ui-pattern-documentation-review/>

Tasarımlar, J. C. (2009, January 1). JPO. Alındığı tarih, 8 Ocak 2013, kaynak: www.jpo.go: http://www.jpo.go.jp/shiryu_e/s_sonota_e/pdf/j-classification_for_id/j-classification_for_id.pdf

Viljoen, A., Kruger, E., Norval, Z., Ntombela, B., Mposula, P., & Daniel, V. (2008). IDA Güney Afrika Dünya Tasarım Anketi Pilot Projesi bulguları. Güney Afrika Standartlar Bürosu. Pretoria: SABS Tasarım Enstitüsü

5c. Rapor3

İstanbul'daki Tasarım Perakende Satış Noktaları Üzerine Bir Analiz

Raporu Hazırlayanlar: Sedef Ala GÜMÜŞLÜ, Saniye FIŞGIN – Ocak 2013

Raporu Güncelleyen: Güzide GÜZELBEY - Ocak 2014

Raporun Konusu:

Bu çalışma, İstanbul'daki tasarım perakende satış mağazalarının konum seçimleri ve mekansal dağılımlarının analizi doğrultusunda, şehrin sosyo ekonomik yapısı ve ticari eksenini ile tasarım perakendesi coğrafyası arasındaki ilişkiyi sorgulamaktadır.

Araştırma Yöntemi:

Araştırma yöntemi olarak detaylı bir internet araştırması ve küçük bir saha araştırması yapılmıştır. Bu bağlamda tasarım dergileri, sergi yayınları, gazeteler, bağımsız tasarımcıların web siteleri, müze mağazaları, alışveriş merkezleri ve alışveriş sitelerini içeren birçok medya yayın organı incelenmiştir. Saha araştırması kapsamında kritik bölgelere birkaç gezi düzenlenmiş ve bazı tasarım perakendecileri kendi konularında gözlemlenmiştir. Ayrıca coğrafi lokasyon analizi görselleştirilmelerinde haritalar baz alınmıştır.

Şekil 1: İstanbul'daki Tasarım Perakendesi İnfografik

Bu rapor, 2013 güz dönemi İTÜ Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü EUT 507E Advanced Design Project I dersi bünyesinde tamamlanan "İSTANBUL'DAKİ TASARIM PERAKENDE SATIŞ NOKTALARI ÜZERİNE BİR ANALİZ" adlı çalışmanın özeti niteliğindedir.

Araştırmanın içeriği:

a) Tasarım perakendecilerinin tanımı

Bu çalışmada 'tasarım perakendecileri', 'tasarımı temel pazarlama stratejisi içerisinde konumlandırılan ve tasarımı temel ticari kimliğinin bir parçası olarak vurgulayan perakendeciler' olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda tasarım perakendecilerinin belirleyici kriterleri aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:

- Ürünlerin tasarımcılarını ya da tasarım niteliklerini ön plana çıkaran,
- Sergileme pratiklerini tasarım stratejisiyle temellendiren,
- Belirli bir süredir tasarım stratejilerini koruyan perakendeciler.

b) Ölçeklerine göre tasarım perakendecileri

Çalışma kapsamında tasarım perakendecileri, ölçeklerine göre 3 kategoriye ayrılmıştır. Bunlar, bağımsız tasarımcı mağazaları, birçok bağımsız tasarımcının ya da markanın ürünlerini satan çok markalı sergileme alanları, müze mağazaları ve bazı iç-mimarlık sergileme alanlarını da içeren küçük, bağımsız, tek konumlu perakendeciler; çok sayıda tasarım mağazası ya da tasarım teması içeren alışveriş merkezleri; dağıtım kanalları olarak bayileri, toptancıları ya da şubeleri kullanan kurumsal tasarım şirketlerini içeren çok konumlu perakendecilerdir.

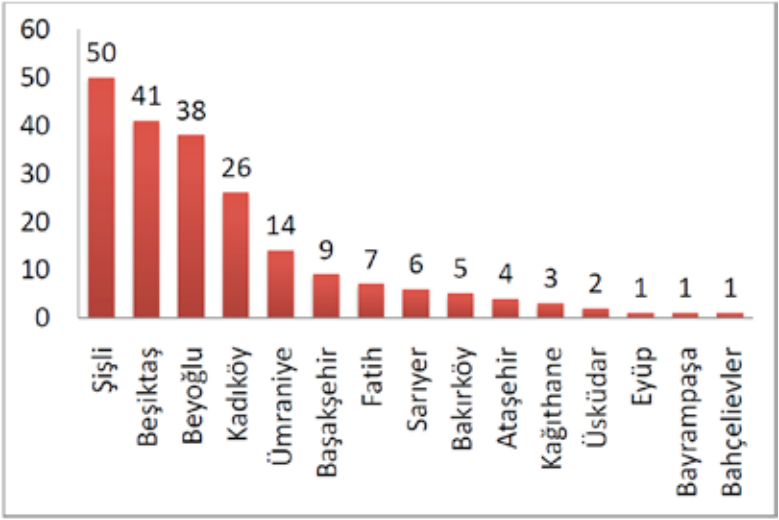
c) İstanbul'da tasarım perakendecilerinin mekansal dağılımı

Şekil 2: İstanbul Tasarım Perakendeci Haritası

İstanbul'da tasarım perakendecilerinin mekansal dağılımını gösteren yukarıdaki harita oluşturulurken, öncelikli olarak tek konumlu perakendeciler ve alışveriş merkezlerinin konumlandırılmaları yapılmış, sonrasında ise çok konumlu perakendeciler tasarım perakendeciliği kriterlerine uygunluğu doğrultusunda seçilip haritaya yerleştirilmiştir. Haritadaki mavi noktalar alışveriş merkezlerini göstermektedir.

Araştırma sonucunda, İstanbul'da 15 farklı bölgede 174 farklı marka altında toplam 219 tasarım perakendecisi belirlenmiştir. Bunların %79'u (175) Avrupa yakasında bulunurken, %21'inin (46) Asya yakasında konumlandığı görülmektedir. Ayrıca birçok tasarım perakendecisini barındıran 4 alışveriş merkezi tanımlanmıştır.

Şekil 3: İstanbul'un 15 Bölgesindeki Perakendecilerin Dağılımı

En yoğun merkezi tasarım alışveriş bölgelerini tespit etmek amacıyla tasarım perakende mağazalarının mekansal dağılımı incelendiğinde, Şişli (Nişantaşı, Mecidiyeköy ve Fulya) en yoğun bölge olarak görülmekte, Beşiktaş, Beyoğlu ve Kadıköy ilçeleri Şişli'yi izlemektedir. Şişli üzerinde bir inceleme yapıldığında, Nişantaşı'ndaki Abdi İpekçi Caddesi büyük ölçekli uluslararası markaların mağazalarının bulunduğu ve Avrupa'daki ana caddelerle kıyaslanabilecek tek ana caddedir (Pekdemir, 2011, p. 7). Mecidiyeköy ve Fulya semtleri ise tasarım banyo ürünleri perakendecilerinin bu bölgede konumlanmış olması ile ön plana çıkmaktadır.

Beşiktaş bölgesinde Akaretler ve Etiler-Levent semtleri, tasarım perakendecilerinin ikinci yoğun olduğu bölgeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölge tarihsel açıdan incelendiğinde, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Akaretler bölgesinde neoklasik tarzda inşa edilen binalar, 2005 yılından sonra özel bir holding tarafından restore edilmiş ve bu tarihten sonra dünyaca ünlü markalara ev sahipliği yapmaya başlayan bölge adeta bir tasarım ve sanat merkezine dönüşmüştür. Levent-Etiler bölgesi ise 1980'li yıllardan sonra, köprülerin inşası ve gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projeleriyle beraber, bir ticaret ve banka merkezi haline gelmiş ve çok sayıda tasarım mağazasına ev sahipliği yapmaya başlamıştır.

Coğrafi konumundan dolayı asırlar boyunca bir liman ve ticaret merkezi durumuna sahip olan Beyoğlu bölgesi ise tarih boyunca eğlence, kültür ve alışveriş merkezi olarak yerini korumuştur. 20. Yüzyılda ticaret merkezi olma özelliğini yitiren bölge 1990'lı yıllardan sonra belediyenin bölgeyi asilleştirme çalışmaları bünyesinde birçok tasarımcı ve sanatçıya ev sahipliği yapmaya başlamış, ve bölge bir kültür, sanat ve turist merkezi haline gelmiştir. Ayrıca zanaatkar ve üreticilerin kümelendiği Şişhane ve Karaköy bölgelerine olan yakınlığı da, tasarım perakende satış noktalarının bu bölgede (özellikle Galata-Şişhane ve Cihangir-Çukurcuma semtlerinde) yoğunlaşmasında önemli bir etken olarak gösterilebilir.

Kadıköy-Bağdat Caddesi ise, Asya Yakası'nda tasarım perakendecilerinin en yoğun olarak konumlandıkları bölgelerden birisidir. Dökmeci'ye göre (2008), Bağdat Caddesi, gösterişli mağaza ve restoranlarıyla İstanbul'un en önemli perakendeci alt merkezidir ve bu bölge yüksek gelir profiline sahip çevre sakinlerine ev sahipliği yapmaktadır.

İstanbul'da tasarım perakendecilerinin konumlandıkları kısmen yoğun alt merkezler olarak, Ümraniye ve Başakşehir'de bulunan ve mobilya perakendecilerinden oluşan özel alışveriş siteleri niteliğindeki Modoko ve Masko gösterilebilir. Birçok kentsel dönüşüm ve nezihleştirme projelerine ev sahipliği yapan Haliç bölgesinde bazı tasarım perakendecilerinin konumlanmaya başlaması ile bu bölge de kısmen yoğun bir alt merkez olarak gösterilebilir. Ayrıca Fener-Balat'ta 2012'deki İstanbul Tasarım Bienali'nin paralel etkinliği olarak düzenlenen Tasarım Yürüyüşleri, bu bölgede gerçekleşen dönüşümün bir göstergesi niteliğindedir.

İstanbul'da tasarım perakendecilerinin bulunduğu alışveriş merkezleri incelendiğinde ise, bunların genellikle bölge merkezlerinde ve yüksek yaşam standardına sahip semtlerin yakınlarında konumlandıkları görülür. Kanyon (8), Akmerkez (9), İstinye Park (22) ve Adressistanbul (29) en fazla sayıda tasarım perakendecisi barındıran AVM'ler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu AVM'ler lokasyon olarak yine Beşiktaş ve Şişli bölgelerinde konumlanmışlardır.

Çok merkezli tasarım perakendecilerini oluşturan bayi ve acentelere sahip kurumsal firmalar incelendiğinde, bu firmaların mobilya ve aksesuar sektöründe faaliyet gösteren Masko ve Modoko alışveriş merkezlerinin yanı sıra yüksek müşteri profiline hitap eden Bağdat Caddesi, Levent Etiler gibi ana tasarım bölgelerinde de en az birer mağaza açma stratejisini izlemekte oldukları görülür. Bu bağlamda kurumsal firmalar, dağıtım kanalı olarak dağıtıcıları/bayileri kullanarak İstanbulun tüm semtlerini kapsayan bir ağı oluştururken, sözkonusu stratejik bölgelerde birer konsept mağazası bulundurmaktadırlar.

d) İstanbul'un Sosyo ekonomik Yapısı

İTO (2011) tarafından yürütülen bir çalışmada demografik yapı, eğitim, sağlık, ulaşım, çevre ve sosyal hayatı içeren faktörler baz alınarak İstanbul'daki yaşam kalitesinin nitel ve nicel yöntemlerle ölçümü yapılmıştır. Bu çalışma Kadıköy, Beyoğlu, Beşiktaş ve Şişli'nin, sırasıyla, yüksek yaşam standartlı bölgeler olduğunu göstermektedir. İstanbul'da yaşam kalitesi araştırma sonuçları ile şehirdeki tasarım perakende satış noktalarının mekansal dağılımı birlikte değerlendirildiğinde, şehirdeki tasarım ürünleri tüketimi ile yüksek gelir düzeyine sahip bölgeler arasındaki paralellik gözlerden kaçmamaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme:

- İstanbul'daki tasarım perakendecilerinin mekansal yoğunluk haritası incelendiğinde, bu perakendecilerin çoğunlukla merkezi ve ekonomik açıdan belirli bir standardın üzerindeki bölgelerde yoğunlaştığı ve genellikle kümelenme eğilimi gösterdikleri, bununla birlikte şehir merkezlerinden uzak bazı bölgelerde de konumlandıkları görülmektedir.
- İstanbul'da, tasarım perakendecilerinin yoğunlaştığı bölgelerin yüksek yaşam standardına sahip semtler ve bölgeler oluşu, şehirde tasarımın daha çok belirli bir gelir düzeyine sahip kişiler tarafından tüketildiği sonucunu göstermektedir. Bu durum, İstanbul'da tasarım ve lüks algısı ilişkisini de pekiştirir niteliktedir.
- Tasarım perakendecilerinin yoğunlukla Boğaziçi'ne paralel olan ana iş merkezi doğrultusunda konumlanmış olmaları, şehrin ticari eksenine ile tasarım perakende satış ve tüketimi arasındaki ilişkiyi göstermektedir.
- İstanbul'da tasarım perakendesi alanında Masko ve Modoko mobilya alışveriş siteleri gibi kümelenmeler, ya da Addressistanbul gibi çok sayıda mobilya tasarım mağazasını bünyesinde toplayan alışveriş merkezlerinin mevcut oluşu, şehirde özellikle mobilya ve aksesuar alanında tasarım tüketiminin belirli bir olgunluğa erişmiş olduğunun göstergesi olarak nitelendirilebilir.
- İstanbul'da gerçekleşmekte olan kentsel dönüşüm projeleri ile birlikte Haliç gibi gelişmekte olan bölgelerde tasarım perakendecilerinin yer almaya başlaması, tasarımın ve tasarım tüketiminin kentsel dönüşüm üzerinde oynadığı rolü, ve bölgesel kalkınma ile tasarım arasındaki ilişkiyi vurgular niteliktedir.

Referanslar ve İlgili Kaynakça

Arçelik A.Ş. (n.d.) About hakkında Arçelik A.Ş.

http://www.arcelikas.com/sayfa/10/ARCELİK_AS_HAKKINDA

Arçelik, (n.d.), [Arçelik Konsept Mağzasının bir fotoğrafı]. <http://www.arcelik.com.tr/konsept-mağaza.html>

Baran, P. (1964). Merkezi, Merkezi Olmayan ve Dağılımı Ağ. [Şekil]. http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_memoranda/2006/RM3420.pdf

Baydar, Oya.(1995). Dünden Bugüne Beşiktaş. İstanbul, Türkiye: Anadolu Yayıncılık

Bloomberg HT. (2011). İstanbul'un yaşam kalitesi en yüksek ilçeleri. [Basın Bülteni]. <http://www.bloomberght.com/haberler/haber/957841-istanbulun-yasam-kalitesi-en-yukse-ilkeleri>

Contemporary marketing strategy. (n.d.) <http://www.ukessays.co.uk/essays/marketing/contemporary-marketing-strategy.php>

Dökmeci, Vedia. (2008). Hierarchical Analysis of Multi-Center Development of Istanbul, week 2 notes.[PDF slaytları].

Dökmeci, Vedia. (2008). Ticaret merkezlerinin ve büyük alışveriş merkezlerinin gelişimi,6.. Hafta notları. [PDF slaytları].

Avrupa Kültür Başkenti Araştırmacıları.(n.d.) Bağdat Caddesi. <http://tr.visit2istanbul.com/bagdat-caddesi/>

Inc.Magazine.(n.d.).Distributorships and Dealership. <http://www.inc.com/encyclopedia/distributorships-and-dealerships.html>

Istanbulview,(n.d.), [view from Adresistanbul], <http://www.istanbulview.com/address-istanbul/>

Karınca Design, (n.d.), [Karınca Design Beyoğlu Mağaza Fotoğrafı], <http://karincadesign.com/icerik.asp?inf=23>

Ozus, E., Akin, D., and Çiftçi, M. (2012). " İstanbul'daki çok merkezli Kalkınma ve Seyahat Modellerinin Hiyerarşik Küme Analizi." J. Urban Plann. Dev., 138(4), 303–318.

doi: 10.1061/(ASCE)UP.1943-5444.0000121

Pekdemir, D. (2011). Property Times Turkey Q2 2011: Keeping the Momentum. DTZ Pamir &Soyluer.

Şen, B. (2006). "Kentsel Gerilemeyi Aşmada Çelişkili Bir Süreç Olarak Soylulaştırma: Galata Örneği", yayınlanmamış doktora tezi, MSGSÜ

The Guide Istanbul.(n.d.)Adresistanbul.

http://www.theguideistanbul.com/spots/detail/1645/Adresistanbul_16

Turkish Buildings and Decoration.(n.d.)Geçmişin Ayrıcalıklı Lüksü: Akaretler Sıraevleri. <http://www.buildingdecoration.net/?p=content&id=7&sayfa=5>

5d. Rapor4

İstanbul'daki Tasarım Etkileşimli Zanaatın Kümelenmesi Üzerine Bir Analiz

Raporu Hazırlayanlar: Semiha KAN, Bilal YILMAZ – Ocak 2013

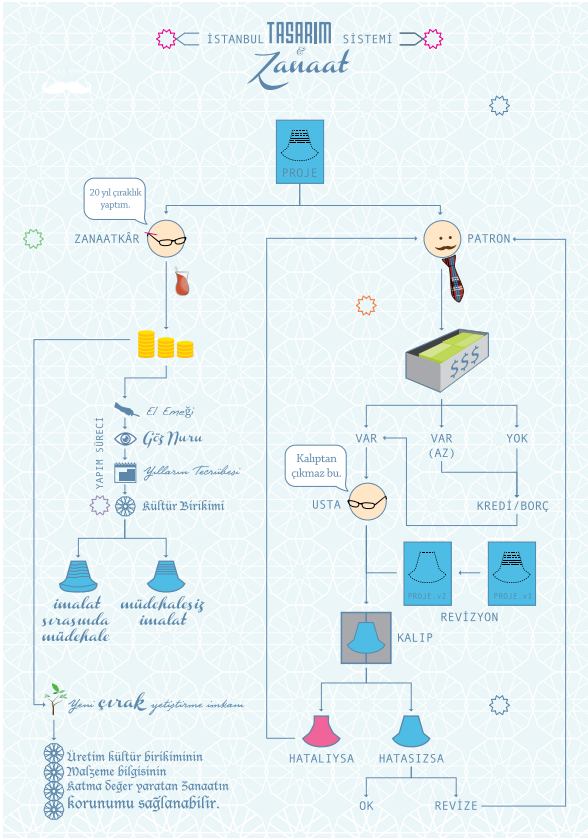
Raporu Güncelleyen: Burak AKBIYIK - Ocak 2014

Raporun Konusu:

Bu çalışma, İstanbul'da zanaatın önemini ve ustaların ve zanaatkarların karşılaştıkları sorunları ortaya koymayı ve Türk zanaatının gün be gün yok olmasının haritalama yoluyla önüne geçilmesi için destek sağlamayı amaçlamaktadır.

Araştırma Yöntemi:

Bu çalışmada yapılan araştırmalar birincil olarak doküman incelemesine, ikincil olarak sözlü görüşmelere dayanmaktadır. Araştırma konusuna dair yayımlanmış makale, yazı, kitap ve tablolar bu çalışmanın yazılı doküman kısmını oluşturmakta, haritalama çalışmaları için yapılan fiziki usta ve atölye ziyaretleri ise sözlü görüşme kısmını oluşturmaktadır.

Şekil 1: İstanbul'daki Tasarım ve Zanaat Sistemi içinde proje işleyiş sürecini sembolize eden infografik (Hazırlayan Burak Akbiyik)

Araştırmanın içeriği:

a) Zanaatın tanımı

TDK (2013), zanaatı "İnsanların maddeye dayanan gereksinimlerini karşılamak için yapılan, öğrenimle birlikte deneyim, beceri ve ustalık gerektiren iş, sınaat" olarak tanımlamaktadır. Donkin'in "zanaat sadece nesne üretiminin belirli bir yolu değildir, aynı zamanda icra edildiği toplumların tarihi, değerleri, yapısı ve kimlikleriyle bütünleşmiştir" (2001) sözü, zanaatın bir kültürü oluşturan değerler üzerindeki önemini vurgulamaktadır.

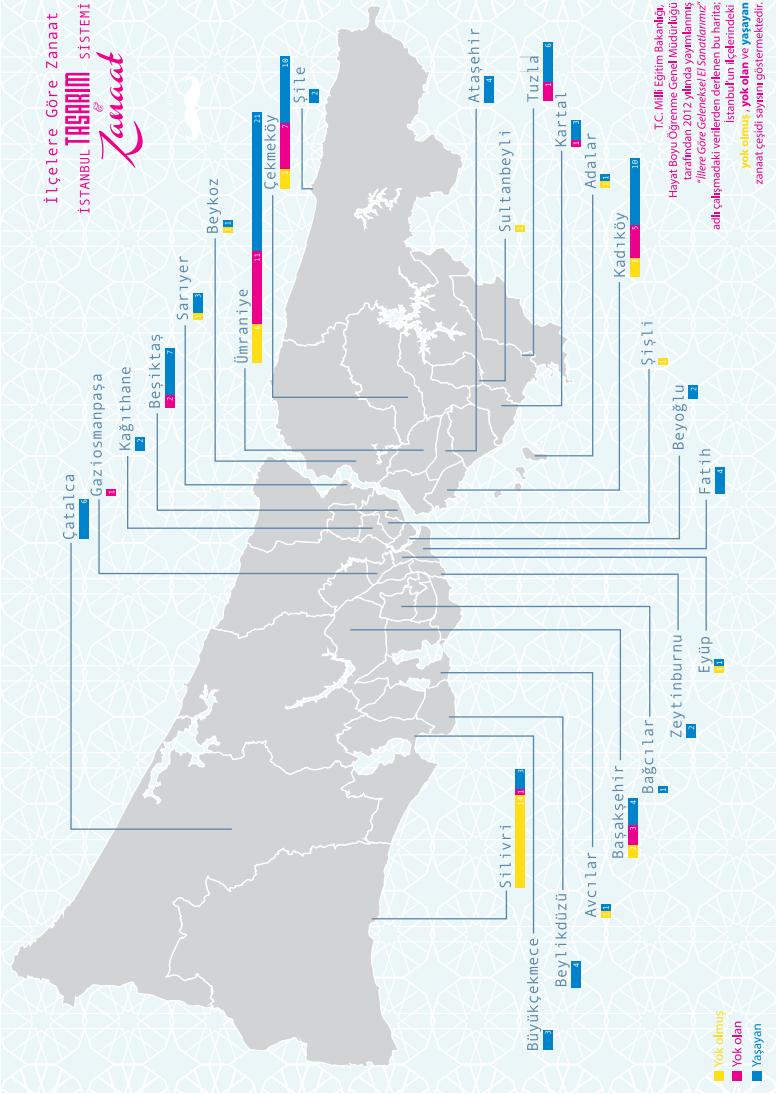
b) İstanbul'da Zanaatın ve Zanaatkarın Durumu ve Sorunları

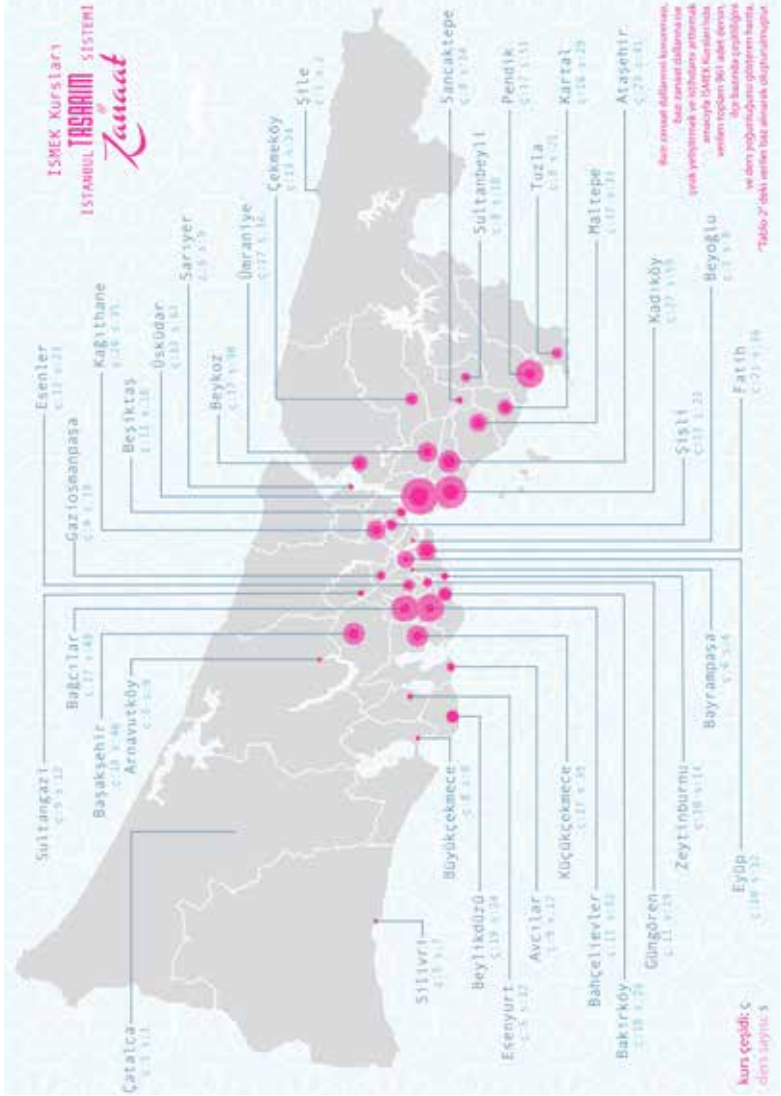
Zaman içerisinde zanaat ve zanaatkâr, toplumun maddeye dayanan gereksinimlerini karşılama noktasında önemini yitirmiştir. Endüstri Devrimi ile makineli üretime geçiş, zanaatin ekonomideki yerini yitirmesine ve zanaat ürünlerinin yerini tek tip ürünlerin almasına yol açmıştır (Doğan, 2012). İçinde bulunduğumuz ekonomik sistemde, yaratıcılık, kültür, elle tutulamayan sembolik değerler gibi girdilerin ve seri üretimden ziyade özelleşmiş ve kişileştirilmiş ürünlerin talep görmesi, zanaate verilen önemin artmasını sağlamıştır. Postmodern toplumda yeni tüketim alışkanlıkları içinde el emeği ürünler değer kazanmıştır (Doğan, 2012). Günümüzde zanaate verilen önem arttığı halde, bu mesleklerin sürdürülebilirliğinin önünde önemli sorunlar bulunmaktadır. Zanaatkarlığın gelecek vaat eden bir meslek olarak görülmeşi sebebiyle yetiştirilecek çırak bulma zorluğu, şehir merkezlerinde konumlanan zanaatkarların artan kira giderleri başta olmak üzere karşılaşılan diğer ekonomik sorunlar, bu sorunlar sebebiyle uzun yıllar içerisinde oluşmuş kümelenmelerin dağılmaya yüz tutması ve böylelikle coğrafi bölge-zanaat eşleşmesinin yarattığı bulunabilirlik avantajının kaybolması, kentsel dönüşüm projeleri çerçevesinde zanaatkarların yerlerinden çıkmaya zorlanmaları ve dolayısıyla zanaat üretim ağının bozulması gibi nedenlerden dolayı günümüzde zanaatkarlar yok olma tehdidi altındadır.

c) İstanbul'da yaşayan ve yok olmuş el sanatları çeşitlerinin coğrafi dağılımı

Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü 2012 yılında İstanbul il sınırları içerisinde yaşayan, yok olma tehdidi altında olan ve yok olmuş zanaat çeşitlerinin sayılarını ortaya çıkaran bir envanter oluşturmuştur. Bu çalışmaya göre Silivri bölgesi başta olmak üzere, Ümraniye, Çekmeköy ve Kadıköy gibi diğer bazı bölgelerde bazı el sanatları çeşitlerinin tamamen yok olduğu; Ümraniye, Çekmeköy, Kadıköy ve Başakşehir gibi bölgelerde de mevcut bazı el sanatları çeşitlerinin yok olmakta olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, İstanbul'un çoğu bölgesinde yaşayan el sanatları çeşidinin mevcut olması, zanaatin korunması adına ümit vericidir.

Şekil 2: İstanbul'da yaşayan, yok olma tehidi altında olan, ve yok olmuş el sanatları çeşitlerinin coğrafi dağılımı

Şekil 3: ISMEK kurslarının coğrafi dağılımı

d) İstanbul'da Zanaatın korunması

Zanaat çeşitlerinin yok olmasına karşı duyarlılığının artmasıyla birlikte, zanaatın korunması ve gelecek nesillere aktarılabilmesi amacıyla belediyeler, İSMEK, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği gibi birçok organizasyon çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Bu girişimlerden bir tanesi de, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları (İSMEK) tarafından İstanbul'da ilçe bazında açılan kurslardır. İSMEK kurslarında, bazı sanat dallarının korunması, bazı zanaat dallarına ise çırak yetiştirmek ve istihdamı artırmak amacıyla toplam 961 adet ders verilmektedir.

İSMEK kurslarının coğrafi dağılımı, İstanbul'da zanaatkarların haritalandırılmasını temsil etmemekle birlikte, şehrin hangi bölgelerinde zanaat eğitiminin yoğunlaştığını göstermeye yardımcı olmaktadır. Aşağıda oluşturulan haritada, bu derslerin ilçe bazında çeşitliliği ve ders yoğunlukları gösterilmektedir. Bu haritaya göre Üsküdar, Kadıköy, Bahçelievler ve Bağcılar ilçeleri İSMEK tarafından verilen kursların çeşit ve ders sayılarının en yoğun olduğu bölgeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

e) İstanbul'da Zanaat Kümelenme Örneği Olarak Kapalıçarşı

Beş yüzyıldan uzun süredir zanaat ve ticaret merkezi olan Kapalıçarşı, dünyanın en eski ve en büyük kuyumculuk topluluğu olarak tanımlanabilir. Günümüzde de Kapalıçarşı, kuyum sektörünün ve diğer zanaatların merkezi konumundadır. Kuyumculuk sektörü, İstanbul'un imajına önemli bir katkı sağlamaktadır.

Günümüzde Kapalıçarşı'nın ilk kurulduğu zamana ait olan bölgesinde 400 kadar takı üreticisi bulunmaktadır ve bu bölge İstanbul'u ziyaret eden turistler için popüler bir ziyaret noktasıdır. Kapalıçarşı ve çarşı içine sığmayan üreticilerin yerleştiği Hanlar Bölgesi göz önüne alındığında takı üreticisi sayısı 2100 civarındadır. Bu rakam, eski İstanbul bölgesinde takı üreticilerinin kümelenmesinin ne kadar ciddi boyutta olduğunu göstermektedir.

f) İstanbul'da zanaatkarların haritalandırılmasının sağlayacağı katkılar

Zanaatin yıldan yıla yok olması, gelecekte geri getirilemeyecek bir bilgi birikimi, üretim teknikleri ve büyük bir kültürün de yok olması anlamına gelmektedir. Buna engel olmak adına tüm İstanbul genelinde yapılabilecek bir haritalandırma çalışması, zanaatkarların görünür kılması ve zanaatkarların akademik çalışma yapmak isteyen akademisyenler ve tasarımcılar için daha ulaşılabilir hale getirilmesini sağlayabilir. Meslek odalarından alınan verilerin yetersizliği ve yürütülen kenstel dönüşüm-turizm politikalarının mevcut üretim altyapısı üzerine yarattığı baskı gibi olumsuz koşullara rağmen Kapalıçarşı çevresinde kuyumculuk sektörü üzerinde yapılan pilot çalışma, usta ve zanaatkarların atölyelerine yapılan fiziki ziyaretler ile bu zanaatkarların yerlerinin tespitinin ve haritalamanın mümkün olduğunu göstermiştir. Her usta ve zanaatkarın bir diğeri ile bağlantısını kullanarak daha fazla sayıda usta ve zanaatkara ulaşmak mümkün olmaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme:

İstanbul'un zengin bir zanaat tarihi bulunmakta ve bu da şehre küçük üretim açısından büyük avantajlar sağlamaktadır. Son yıllarda tüm dünyada küçük üretime olan talebin artması, İstanbul'daki zanaatkar kümelenmelerinin bozulması ve birçok zanaatkarın yok olma tehdidi ile karşı karşıya kalması gibi ciddi sorunları yok etmekte yeterli olamamaktadır. Müthiş bir malzeme, üretim tekniği ve bilgi hazinesi olan zanaatkarların yaşatılması ve şehirdeki mevcut konumlanmalarının bozulmaması için öncelikle detaylı bir haritalandırma çalışması yapılmalı ve zanaatkarların da dahil edildikleri kentsel projeler planlanmalıdır.

Diğer yandan İstanbul'da belirli zanaatlerin yaşatılması için sürdürülmekte olan kursların varlığı sevindiricidir, fakat bu çalışma kapsamında sözkonusu kursların içerik, işleyiş ve somut faydalarını içeren bir araştırma yapılamadığı için bu eğitimlerin İstanbul'da zanaati yaşatma üzerindeki etkisi ve rolü bilinmemektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından 2012 yılında yayımlanmış 'İllere Göre Geleneksel El Sanatlarımız' raporuna göre İstanbul'un çoğu bölgesinde yaşayan el sanatlarının var olması sevindiricidir, fakat bu çalışma yaşayan el sanatlarının bölgelerdeki yoğunluklarını değil, sadece yaşayan el sanatı çeşidini ele aldığı için, bu el sanatlarının gelecekte yaşayıp yaşayamayacağına dair bir tahmin yapabilmek mümkün değildir. Bunun yanısıra, Silivri bölgesi başta olmak üzere, Ümraniye, Çekmeköy ve Kadıköy gibi diğer bazı bölgelerde bazı el sanatlarının tamamen yok olduğu; Ümraniye, Çekmeköy, Kadıköy ve Başakşehir gibi bölgelerde de mevcut bazı el sanatları çeşitlerinin yok olmakta olduğu görülmektedir. Bu durum, bu bölgelere yönelik geliştirilecek politika planlamalarında dikkate alınması gereken bir husus olarak değerlendirilmelidir.

Araştırma kapsamında yapılan pilot çalışması dahilinde usta ve zanaatkârlarla yapılan görüşmelerin bir sonucu olarak zanaatkâr-tasarımcı iş birliklerinin, zanaatkâr maddi açıdan güçlendirdiği görülmüştür. Bu durum, zanaatkârın yani zanaat kolunun bu iş birliği sayesinde maddi sebepler nedeniyle yok olmasının bir nebze engellenebileceğini göstermektedir. Bu sebeple zanaatkar ile tasarımcı, sanatçı ve diğer çeşitli kültür paydaşları arasındaki işbirliklerinin teşvik edilmesi ve bu yönde projeler geliştirilmesi, İstanbul'daki zengin zanaat kültürünün yaşatılması için önemli bir adım olacaktır.

Referanslar ve İlgili Kaynakça

Armatlı Köroğlu, B., Uğurlar, A., & Özelçi Ecerel, T. (2009). Kuyumculuk Kümeleri: İstanbul Kapalıçarşı ile Dünya Örneklerinin Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi. *Ekonomik Yaklaşım*, 20 (70), 121.

Bütün. (1944, 1 1). Küçük Sanatların Himayesi. *Bütün Sanatkâr Mecmuası*, 1 (2-3), p. 2.

Doğan, E. T. (2012, 01 01). Zanaatkârlığın Günümüzde Yeniden Yorumlanması: Yeni Zanaatkârlık mı? . *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 3 (1), p. 67.

Donkin, L. (2001). *Crafts and Conservation* . n/a: ICCROM.

Esnaf ve Sanatkârlar ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulu. (2007). *Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kolları*. Resmi Gazete (26551) .

Geleneksel Sanatlar Derneği. (2010,). *Sanatlar ve Zanaatlar*. Retrieved 12 26, 2013, from İstanbul'un Ustaları: http://www.istanbulunustalari.com/tr/sanatlar_ve_zanaatlar

Ihatsu, A. M. (1998). Craft, Art-craft Or Craft-design?: In Pursuit of the British Equivalent for the Finnish Concept "käsiyö". Joensuu: University of Joensuu.

İngin, A. K. (2011). *Made in Şişhane: İstanbul, Küçük Üretim ve Tasarım Üzerine*. İstanbul: Salt Published.

İSMEK. (n.d.). *Branşlar*. Retrieved 01 05, 2013, from İSMEK: <http://ismek.ibt.gov.tr/branslar3.aspx>

İSMEK. (2012). *Hayat Boyu Öğrenme Kültürü ve Mesleki Eğitim*. Hayat Boyu Öğrenme Kültürü ve Mesleki Eğitim Uluslararası Sempozyum Bildirileri (p. 9). İstanbul: İBB.

M.E.B. (2012). *İllere Göre Geleneksel El Sanatlarımız*. Milli Eğitim Bakanlığı, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. Ankara: M.E.B.

TDK. (2006, 10 26). *Güncel Türkçe Sözlük*. Retrieved 12 26, 2013, from Türk Dil Kurumu: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.52ca281be473e9.79495335

UNESCO. (2003). *Guidelines for the Establishment of National "Living Human Treasures" Systems*. : UNESCO.

Whitaker, I. (1967). *Crafts and Craftsmen*. Dubuque, IA: Wm. C. Brown.

5e. Rapor5

İstanbul'daki Tasarım Etkileşimli İmalat Sanayisi Üzerine Bir Analiz

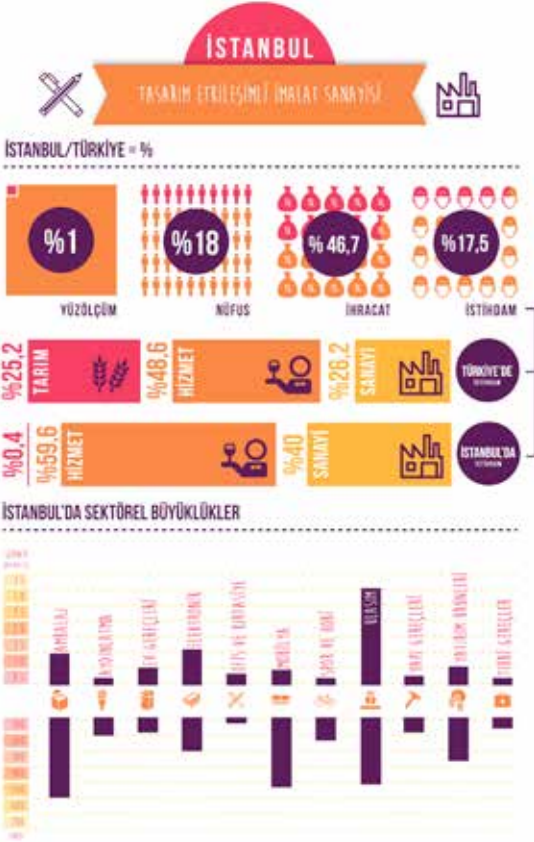
Raporu Hazırlayanlar: Neslihan ÇOR, Zeynep S. KONCA, H. Güliz TAVUKÇUOĞLU - Ocak 2013
Raporu Güncelleyen: Doğan KILINÇ - Ocak 2014

Raporun Konusu:

Bu çalışmada İstanbul'da tasarım ile birebir ilişkili olabilecek üretim aşları incelenerek, şehirdeki tasarım ile ilişkili imalat sanayinin hangilerinin kümelenme eğiliminde olduğu ve bunların daha çok hangi coğrafi lokasyonlarda yoğunlaştığının analizi yapılmaya çalışılmıştır.

Araştırma Yöntemi:

Çalışmada yürütülen literatür araştırmasının yanısıra, İstanbul Sanayi Odası'ndan alınmış (basılmamış) veri tabanı kullanılmış, bu veri tabanından tasarımın iç içe olabileceği imalat alt sektörlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla İstanbul'da "Design Turkey Endüstriyel Tasarım Ödülleri" tarafından belirlenen 12 kategoride (Ek 1) imalat yapan sanayiler ilçe bazlı olarak gruplandırılmış ve İstanbul ili içinde alt kategorilerdeki kümelenmeler incelenmiştir.

Şekil 1: İstanbul'da tasarım etkileşimli imalat sanayi hakkında bazı verileri ortaya koyan Infografik (Hazırlayan Doğan Kılınç)

Araştırma kapsamında kullanılan sanayi odası verileri, NACE21 kapsamında ayrılmıştır. Yani üretilen ürün bazlı olarak değil, o ürün için kullanılan malzeme bazlı bir ayrıma gidilmiştir. Örnek vermek gerekirse; "Oyuncak üretimi" değil, "plastikten oyuncak üretimi" olarak sınıflandırılma yapılmıştır ya da "Ev ve Ofis mobilyası üretimi değil", "Ahşap malzemeden ofis mobilyası üretimi" ve "Ahşap malzemeden ev mobilyası üretimi" olarak ayrı ayrı olarak sınıflandırılmıştır. Bu durumda çalışma kapsamında tüm verilerin NaCe'leri incelenmiş ve malzemeden üretilen ürün olarak "benzer ya da aynı" sektörde olabileceklere göre ayrılmıştır.

Görselleştirme sürecinde ise kaynak veriler Şehir Üniversitesi öğretim üyesi Prof.Dr. Murat Güvenç ve ekibinin geliştirdiği Katmanlar yazılımıyla yeniden analiz edilmiş ve çıkan sonuçlar coğrafi harita üzerinde gösterilmiştir.

Araştırmanın içeriği:

a) İstanbul'da sanayi sektörü

İstanbul sanayisi, Türkiye sanayi sektörü içinde çok önemli bir yere sahiptir. Türkiye'de istihdam edilen nüfusun sektörel bazda dağılımı incelendiğinde; İstanbul ili, sanayi sektörünün %26.6'sını, hizmet sektörünün %21.4'ünü ve tarım sektörünün de %0.3'ü barındırmaktadır. Türkiye'de bulunan en büyük 500 sanayi kuruluşunun %43'ünün İstanbul'da bulunması da şehrin sanayi sektörü açısından ülke içindeki önemini göstermektedir (TÜİK, 2010).

İstanbul ilinde sanayi tesisleri, yoğunlukla organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi sitelerinde toplanmakla beraber plansız yapılaşma nedeniyle bir bölümü de yerleşim alanları içinde kalmaktadır. Sanayi tesislerinin %76'sı Avrupa, %24'ü ise Asya yakasında bulunmaktadır. Avrupa yakasında İkitelli, Beylikdüzü, Hadımköy ve Kiraç, Anadolu yakasında ise Tuzla ve Ümraniye bölgeleri sanayi tesislerinin yoğunlaştığı alanlardır. İstanbul ilinde sanayi tesislerinin ilçelere göre dağılımı incelendiğinde; Büyükçekmece ve Küçükçekmece ilçeleri %9 ile ilk sırayı paylaşmaktadır. Bu ilçeleri sırasıyla Şişli ve Güngören %6, Bağcılar, Zeytinburnu, Kağıthane ve Bayrampaşa %5, Gaziosmanpaşa ise %4 ile takip etmektedir. Bağcılar İlçesi, sanayinin yoğunlaştığı ilk 5 ilçe içerisinde yer almaktadır.

b) Kümelenme ve sanayi kuruluş bölgelerinin özellikleri

Kümelenme, genel bir tanımla 'birbirleriyle ilişki halinde olan firmaların ve destekleyici kuruluşların belirli bir coğrafi bölgede bir araya gelmeleri' olarak tanımlanabilir (Joseph, 2006). Kümelenmenin amaçları; firmaların çabuk pazara girmeleri, bilgiye çabuk ulaşmaları, finans elde etmeleri, Ar-Ge, üretim ve pazarlama ortaklığı yapmaları, riski dağıtmaları, ihracatlarını artırmaları, bölge ekonomisini yukarıya çekmeleri için birbirleri ve diğer kuruluşlar ile sistematik olarak el ele vermeleridir (Bülent, 2008).

Sanayinin kuruluş yerinde etkili olan faktörler bölgesel ve yerel faktörler olmak üzere iki başlık altında incelenebilir. Bölgesel faktörlerin en önemlileri hammadde ve enerji kaynakları ile işçi ve pazar olanaklarıdır. Bunun yanında devlet yatırımları, teşvikler ve yığılma avantajları da sanayi kuruluşlarının yer seçiminde etkili olmaktadır. Diğer taraftan bölge içerisinde sanayi kuruluşlarının nereye kurulacağını belirleyen yerel faktörlerin en önemlileri ulaşım olanakları, su, uygun arazi, yerleşim yerlerine yakınlık ve tesis sahibinin arzudur (Tümertekin, 1969).

c) Araştırma Sonuçları

Araştırma kapsamında incelenen 2012 yılında İstanbul'daki şirket sayılarına ve genel hacimlerine göre imalat sektör büyüklükleri aşağıdaki görselde özetlenmiştir. Belirtilen yılda en büyük ekonomik hacme sahip sektör ulaşım ve taşıma araçlarıdır, bunu takiben elektronik ürünler ve daha sonra da ambalaj sektörleri gelmektedir. Bu sektörler arasında şirket sayısı olarak en yüksek rakama sahip olan sektör ambalaj sektörüdür, daha sonra sırasıyla mobilya ve ulaşım sektörleri gelmektedir.

Tablo 1: İstanbul'daki Design Turkey sınıflandırmasına göre sektörel veriler (2012)

Sektör	Şirket sayısı (2012)	Sektörün genel hacmi (TL) (2012)
Aydınlatma	100	101.454.617
Ambalaj	478	1.044.759.093
Elektronik Ürünler	232	1.249.226.174
Elektrikli Ev Aletleri	103	554.438.227
Ev ve ofis gereçleri ve aksesuarları	62	274.610.000
Mobilya	445	4.832.126
Spor, hobi, oyun ve kişisel ürünler	154	123.888.700
Ulaşım ve taşıma araçları	420	3.007.433.141
Yapı gereçleri	96	170.820.438
Yatırım ürünleri	386	606.178.766
Tıbbi cihazlar ve gereçler	67	142.475.400
Kamusal alan ve ticari ürünler	veri yok	veri yok

İstanbul'daki şirketlerin, şirket sayılarına göre tasarımcı istihdam oranlarına bakıldığında, şirket sayısına göre en yüksek rakamda tasarımcı istihdam eden sektör ofis ve kırtasiye sektörüdür, sonrasında sırasıyla yatırım ürünleri, spor ve hobi, ve ev gereçleri sektörleri gelmektedir.

Araştırma kapsamında, Sanayi Odası verileri Design Turkey sektör sınıflandırmasına göre incelendiğinde, sektörlerin hem şirket sayılarına, hem de sektör hacimlerine göre yığılımlarını gösteren aşağıdaki tablo oluşturulmuştur. "Kamusal ve ticari ürünler: Kentsel donatı öğeleri (aydınlatma hariç): teşhir ve satış donanımı" adlı kategoriye ait sanayi odası verisi bulunmadığı için çalışma kapsamında bu sektör incelenememiştir. Çalışma kapsamında yapılan detaylı araştırma ve analizler sonucunda, İstanbul'da tasarım ile ilişkili imalat sanayi sektörlerinden bazılarında kümelenme eğilimlerine rastlanmıştır. Şirket sayısına ve hacmine göre ayrı ayrı değerlendirmeye tabi tutulan sektörlerden Aydınlatma, Elektronik Ürünler ve Ulaşım Taşıma araçları kategorileri kümelenme eğilimine sahip sektörlerdir. Bu veriler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. İstanbul İli Tasarım Etkileşimli İmalat Sanayi Kümelenme Eğilimi Matrisi

SEKTÖRLER	Şirket Sayısına Göre Yığılımların Olduğu İlçeler	Şektör Hacmine Göre Yığılımların Olduğu İlçeler	Kümelenme Eğilimi var mı? Yok mu?
Ambalaj	Bayrampaşa	Esenyurt Tuzla Çatalca	YOK
Aydınlatma	Beyoğlu	Beyoğlu	VAR
Elektronik Ürünler	Ümraniye	Ümraniye	VAR

Elektrikli Ev Cihazları	-	Avcılar	YOK
Ev ve Ofis Gereçleri	-	Kağıthane	YOK
Kamusal ve Ticari Ürünler*	-	-	-
Mobilya	Ümraniye	Silivri	YOK
	Başakşehir		
Spor, hobi ve kişisel ürünler	Bayrampaşa	Büyükkçekmece	YOK
	Başakşehir		
Ulaşım ve Taşıma Araçları	Tuzla	Tuzla	VAR
Yapı Gereçleri	-	Beylikdüzü	YOK
Yatırım Ürünleri	Ümraniye	Küçükçekmece	YOK
	Başakşehir	Büyükkçekmece	
Tıbbi cihazlar ve Gereçler	-	Şişli	YOK

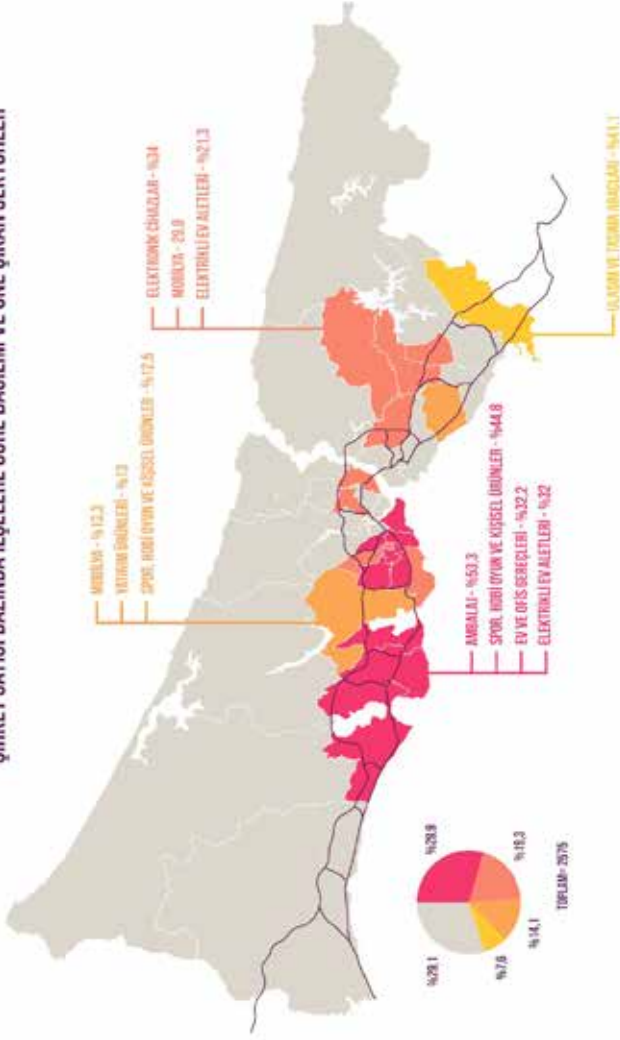
Kümelenme eğilimi olan 3 sektör ayrı ayrı ele alındığında aydınlatma sektörünün, kendisine yer seçtiği Beyoğlu Şişhane bölgesinde Osmanlı Devleti'nin son döneminden bu yana bir kümelenme eğilimi içerisinde bulunduğu görülür. Tarihi ve küçük ölçekte pek çok şirket burada konumlanmıştır. Bu bölgedeki aydınlatma sektörünün hem şirket sayısı, hem de ekonomik hacim açısından İstanbul'da hatta Türkiye'deki başat konumda olduğu görülmektedir. Bu sektörün tasarımı ile ilişkisine bakıldığında ise, şirket hacimlerinin küçüklüğüne rağmen bu sektörde faaliyet gösteren firmaların 2012 yılında Design Turkey Endüstriyel Tasarım Ödülleri'ne 12 adet katılım gerçekleştirdiği saptanmıştır. Aydınlatma sektörü, tasarımı ile etkileşimli olarak büyüyen ve parlayan sektörlerden birisi konumundadır.

İstanbul'da kümelenme eğilimi gösteren bir diğer tasarımı ile ilişkili sektör olan ulaşım ve taşıma araçları sektörü incelendiğinde, bu sektörün 11 kategori arasında sektör hacmi açısından en büyük değere sahip olduğu görülür. Araştırma kapsamında yapılan çalışmalarda bu sektörün Tuzla'da kümelendiği ortaya çıkmaktadır ve bu durum, ulaşım ve taşıma araçları sektörünün daha çok deniz taşıtlarının tasarımı ile ilgili olabileceğini ortaya çıkarmaktadır. Ülkenin son yıllarda özellikle özel tasarımı deniz araçları konusunda attığı adımlar aşırıdır. Türk yat sanayi 2009 yılında ihracatta, 'yat ülkesi' Finlandiya'yı geçerek aynı zamanda yat ihracatını 2000'den bu yana Çin'den sonra en fazla artıran ülke olmuştur (Sabah, 2010). Fakat buna rağmen en son gerçekleştirilen Design Turkey Endüstriyel Tasarım Ödülleri'ne Ulaşım ve Taşıma araçları kategorisinden ancak 1 katılımcı olmuştur. Bu durum, sektörün tedarikçi olarak çalışma yapması ve dolayısıyla özgün tasarımı faaliyeti yerine kendilerine iletilen tasarımlar üzerine faaliyet göstermesinin bir göstergesidir.

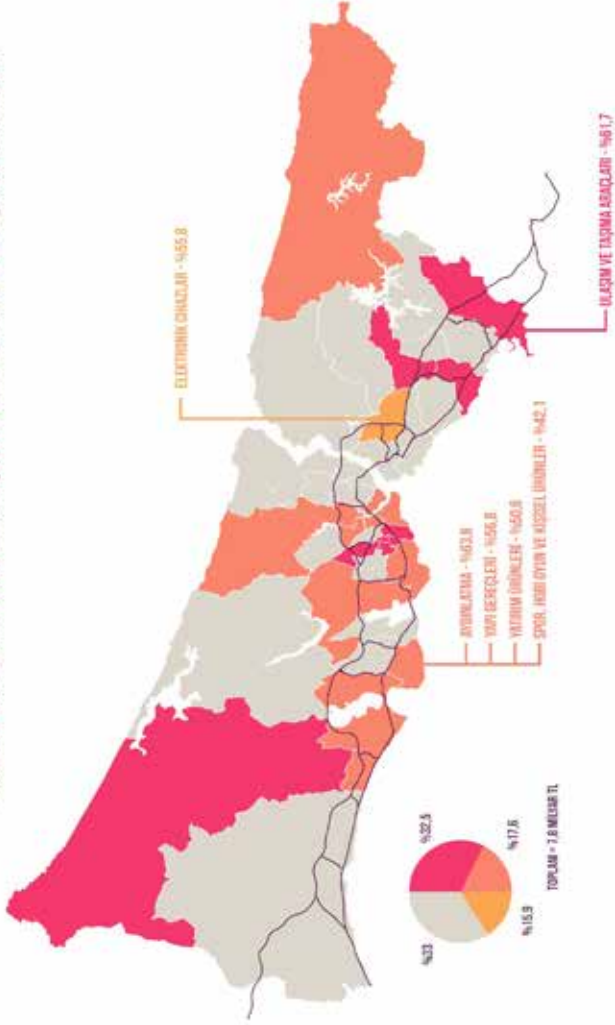
Elektronik ürünler sektörü incelendiğinde ise, bu sektörün İstanbul ilinde tasarımı etkileşimli imalat sanayi açısından ulaşım ve taşıma araçları sektöründen sonra en büyük sektörel hacme sahip olduğu görülür. Sanayi Bakanlığı verilerine göre Türkiye elektronik sektörü 2010 yılında 11,28 milyar ABD Doları üretim hacmine ulaşarak etkileyici bir büyüme göstermiştir. İstanbul'da Ümraniye ilçesinde yığılma eğilimi gösteren bu sektörde, Design Turkey Endüstriyel Tasarım Ödülleri katılımı da oldukça yüksek düzeydedir. Tüm bu veriler ışığında İstanbul'daki elektronik ürünler sektörünün kümelenme eğilimi gösteren ve tasarımı etkileşimli imalat sanayi olarak karşımıza çıkan bir sektör olduğu söylenebilir.

Çalışma kapsamında, İstanbul'da tasarımı etkileşimli imalat yapan firmaların şirket sayısı ve sermaye büyüklüklerine göre iki farklı şekilde haritalandırılması, İstanbul Şehir Araştırmaları Merkezi Koordinatörü ve öğretim üyesi Prof.Dr. Murat Guvenc ve ekibinin geliştirdiği 'Katmanlar' yazılımı ile gerçekleştirilmiştir (Ek 2). Aşağıda bu haritaların görselleştirmeleri yer almaktadır.

ŞİRKET SAYISI BAZINDA İLÇELERE GÖRE DAĞILIM VE ÖNE ÇIKAN SEKTÖRLER

SERMAYE BÜYÜKLÜKLERİ BAZINDA İLÇELERE GÖRE DAĞILIM VE ÖNE ÇIKAN SEKTÖRLER

Sonuç ve değerlendirme:

Design Turkey Endüstriyel Tasarım Ödülleri sınıflandırmasına göre oluşturulan kategorilerden ofis ve kırtasiye, spor ve hobi, ve ev gereçleri sektörlerinin, şirket sayılarına oranla en fazla tasarımcı istihdam eden sektörler oldukları görülmektedir.

'Design Turkey' kategorileri baz alınarak incelenen İstanbul'daki tasarım ile etkileşimli imalat sanayi sektörlerinin şirket sayıları ve ekonomik hacimlerine göre şehirdeki coğrafi yoğunlukları değerlendirildiğinde, bu yoğunlukların farklı lokasyonlarda ortaya çıktığı görülmektedir. Şirket sayısı ile şehrin belirli bir bölgesinde yoğunluk gösteren bir sektörün, yine aynı bölgede sektör hacmine göre yoğunluk göstermediği görülmektedir. Bu durum, İstanbul'da coğrafi olarak belirli bir bölgede konumlanan çok sayıda imalat sanayi firmasının, sermaye büyüklükleri ve yarattıkları ekonomik değer açısından daha çok küçük ölçekli firmalar olduğunu göstermektedir.

12 adet tasarım ile etkileşimli imalat sanayi sektörünün, İstanbul'da hangi coğrafi konumlarda yoğunlaştığı ve kümelenme eğilimleri oluşturup oluşturmadığı incelendiğinde ortaya çıkan sonuçlara göre, bu sektörlerden sadece 2 tanesinin kümelenme eğilimine sahip olduğu görülmektedir. Aydınlatma ve elektronik ürünler sektörleri hem tasarım ile bir ilişkiye sahip, hem de bilgi ve işgücüne çabuk ulaşmak, ortak Ar-Ge çalışmaları ve teknolojiye faydalanmak ve bölge ekonomisine katkıda bulunmak gibi kümelenmenin getirdiği avantajları kullanabilecek yapılar oluşturabilmiş sektörlerdir. Tasarım ile ilgili bu sektörlerin kümelenme eğilimi göstermesi ve belirli avantajlardan yararlanmaları, bu sektörlerde tasarımın gelişimi açısından da ümit vericidir.

Referanslar ve İlgili Kaynakça

Bilim, Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı, (30.06.2010) Tasarım Strateji Belgesi hazırlıkları son aşamada, <http://www.sanayi.gov.tr/NewsDetails.aspx?newsID=1113&lng=tr>

Bulu, Melih (2005), "Sektöre Rekabet Reçetesi Yazılıyor", <http://www.urak.org/haberler/itkibgbulu9rekabettekumelenme.htm>, (E.T: 09.03.2009).

Cortright, Joseph (2006), "Making Sense of Clusters: Regional Competitiveness and Economic Development", A Discussion Paper Prepared for the The Brookings Institution Metropolitan Policy Program, March.

Çil, Bülent (2008), "İşbirliği, Güçbirliği ve Kümelenme", s.1, Hata! Köprü başvurusu geçerli değil. Enilil, Z.; Evren Y., (2010), Yaratıcı İstanbul: Yaratıcı Sektörler ve Kent, İstanbul, s.71.

Eraslan, İ. H., (Haziran 2009), Çerçeve_Dergisi_51_05-Rekabet Ve Kümelenme.

F.Tutar-E.Tutar-M.V.Eren/Bölgesel/Yerel Ekonomik Kalkınma , Akdeniz Üniversitesi Akdeniz University Uluslararası Alanya İşletme International Journal of Fakültesi Dergisi Alanya Faculty of Business , Y.2011, C.3, S.2, s.94-116 Y.2011, Vol.3, No.2, pp.94-116

Gürpınar K., Barca M., "Türk Mobilya Sektörünün Uluslararası Rekabet Gücü Düzeyi Ve Nedenleri" Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi EKİM 2007, 2(2), 41-61

Hasdoğan, Gülay, Türkiye'de Devletin Endüstriyel Tasarıma Yönelik Girişimleri ve Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşunun bu Girişimlerdeki Rolü. "Tasarım veya Kriz, 4. Ulusal Tasarım Kongresi Bildiri Kitabı, 8-9 Ekim 2009, İstanbul", (2009), s.173-190.

İbrahim Atalay, Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, 2005, s.201.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Daire Başkanlığı Ulaşım Planlama Müdürlüğü "İstanbul Metropolitan Alanı Kentsel Ulaşım Ana Planı (İUAP)" Mayıs 2011, İstanbul, s.4.

Kabukçuoğlu, S. (2005), Herkes İçin Fizibilite, Ankara.

Kuah, Adrian T. H. (2002), "Cluster Theory and Practice: Advantages for the Small Business Locating in Vibrant Cluster", Journal of Research in Marketing and Entrepreneurship, Vol. 4, Issue. 3, pp.206-228.

Tamer, M., (25.11. 2012), Eko Gündem Milliyet Gazetesi <http://m2.milliyet.com.tr/Columnists/ColumnistArticle.aspx?ID=1632496&returnURL=%2FColumnists%2Fdefault.aspx>

Tümertekin, E. (1969) Sanayi Coğrafyası, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, No: 751, s. 42.
Uygun, M., (2000), "Türkiye Mobilya Endüstrisi ve Rekabet Düzeyi". Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ağaç İşleri Endüstri Mühendisliği, Yüksek Lisans Tezi Ankara.

Ekler

Ek 1. Design Turkey kategorileri

Sanayi ve tasarım birlikte yürüyen ve birbirleriyle beslenen iki olgudur. Bu nedenle İstanbul'da tasarımın bir sistemi/ ilişkiler ağı varsa üretim, yani imalat bunun en önemli ayağıdır. Türkiye'de ilk kez devleti, sanayiye ve endüstriyel tasarımcıları temsil eden üç kuruluşun bir araya gelerek oluşturdukları Design Turkey ödül sistemi sanayi ve tasarımcıları buluşturması açısından önemlidir (Hasdoğan, 2009). BU sebeple Design Turkey kapsamındaki alt kategoriler:

Ambalaj: Malların taşınması, korunması ve tüketiciye sunumu ile ilgili kullanılan her türlü ambalajın kendisi ve grafiği.

- Aydınlatma: İç ve dış mekan aydınlatmaları, el lambaları.
 - Elektronik ürünler: Elektronik tüketici ürünleri; görsel işitsel cihazlar, bilgisayarlar ve yardımcı donanımlar, iletişim cihazları.
 - Ev cihazları: Evde pişirme, yiyecek soğutma ve temizlik amaçlı kullanılan elektrikli alet ve cihazlar; beyaz eşya ve elektrikli ev aletleri.
 - Ev ve ofis gereçleri ve aksesuarları: Temizleme, pişirme ve sofra gereçleri ile kırtasiye ve ofis gereçleri.
 - Kamusal ve ticari ürünler: Kentsel donatı öğeleri (aydınlatma hariç); teşhir ve satış donanımı.
 - Mobilya: Ev ve ofis mobilyaları, mobilya aksesuarları.
 - Spor, hobi, oyun ve kişisel ürünler: Spor, hobi, oyun veya kişisel bakım amaçlı etkinliklerde kullanılan gereçler ve kişisel ürünler; spor alet ve gereçleri, kişisel bakım ürünleri, müzik aletleri, oyunlar, oyuncaklar, bebek ürünleri, fonksiyonel ayakkabı, inovatif mücevher ve moda aksesuarları.
 - Ulaşım ve taşıma araçları: Kara, demiryolu ve deniz araçlarının iç ve dış tasarımı ve aksesuarları.
 - Yapı gereçleri: Yapıların iç ve dış donatımında kullanılan gereçler; sıhhi seramik, sıhhi armatür, ısıtıcı ve soğutucular, elektrik donanımları ve ilgili hırdavat.
 - Yatırım ürünleri: Profesyonel amaçlı kullanılan cihazlar; endüstriyel makineler, tarım makineleri, inşaat araçları, el aletleri.
 - Tıbbi cihazlar ve gereçler: Hastane ve laboratuvar gereçleri, rehabilitasyon, hasta bakımı ve tıbbi müdahale gereçleri, protezler.
- Ancak bu sektörler sonraki 2010 ve 2012 yılında yapılan yarışmalarda ev ve ofis mobilyası sektörünün ayrı ayrı eklenmesiyle 13 sektöre çıkartılmıştır. (2010 Design Turkey Basın Bülteni)

Ek 2. Prof.Dr. Murat Güvenç ve ekibinin geliştirdiği 'Katmanlar' yazılımı ile Harita Görsellerinin Oluşturulma Süreci

'Katmanlar' yazılımı ile öncelikle çalışmada ortaya çıkan veriler analiz edilmiş ve harita yapımında kullanılacak excel tabloları oluşturulmuştur. Yazılımda özetle girdi olarak 40 İlçe ve 11 sektörün şirket sayısı ve sermayelerini içeren iki ayrı tablo hazırlanmıştır. Daha sonra program:

- Şirket sayısı tablosunu 17 X 11
- Sermaye tablosunu 12 X 11'lik matrisler oluşturacak şekilde sıkıştırmıştır (Göz ardı edilebilecek veri kaybı miktarlarıyla).

Bu sıkıştırma sonucunda benzer özellik gösteren ilçeler (belirli bir coğrafi konum gözetmeden) kümelmiştir.

5f. Rapor6

İstanbul'daki Tasarım Sergileme Pratikleri ve Tasarımın Sergilendiği Yerler

Raporu Hazırlayanlar: Ahmet Hamurcu, Özgür Atlagan – Ocak 2013

Raporu Güncelleyen: Ahmet Hamurcu (Türkçeleştirme) – Ocak 2014

Raporun Konusu:

Bu çalışma, İstanbul'da düzenlenen tasarım sergilerinin ve tasarımla ilişkili özelleşmiş fuarların doğasını, tarihsel sürecini ve mekansal dağılımlarını incelemektedir.

Araştırma Yöntemi:

Çalışmada ana araştırma yöntemi olarak literatür taraması ve internet araştırması yapılmıştır. Türkiye'de sergileme pratiklerinin tarihi hakkında bilgi edinmek amacıyla kitaplar ve tezler araştırılmış, 1931-1980 yılları arasında basılmış olan "Arkitekt" isimli mimarlık dergisinin TMMOB Mimarlar Odasına ait internet sitesinde yer alan arşivi ve Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşu (ETMK) internet sitesi ana referanslar olarak kullanılmıştır.

Çalışmada sunulan haritalar ise Batchgeo ve CartoDB isimli web sitelerinin yardımı ile oluşturulmuştur.

Araştırmanın içeriği:

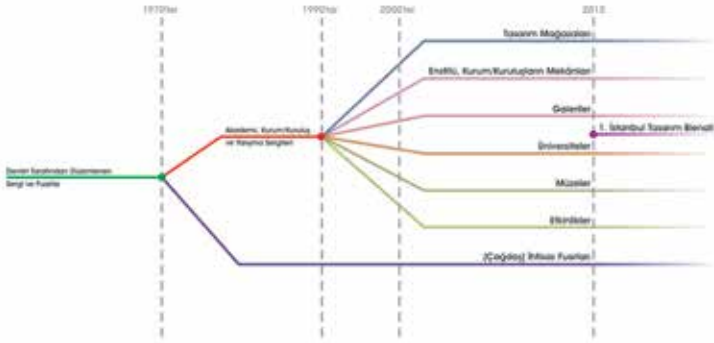
a) Tasarım Sergileri ve Fuarlarının Kısa Tarihçesi

Birbirlerine kapitalist faaliyetlerle bağlı olan ülkeler için dünya fuarları geleneğine öncülük eden ilk sergi olan Büyük Sergi [The Great Exhibition], 1851 yılında Londra'da kendisi için inşa edilen meşhur Kristal Saray [Crystal Palace] binasında gerçekleştirilmiştir. Kapitalist dünyadaki promosyonel ve propagandist stratejilerin bir parçası olmuş aktörlerden biri olan Türkiye, uluslararası ölçekte modernist imajın sürdürülmesi ve bu imajın yeni toplumun inşası esnasında yeni ideallerin yerleştirilmesi adına fuarlar düzenlemeye başlamıştır. 1923 yılında İzmir'de düzenlenen Numune Sergisi [Sample Products Exhibition] ile birlikte yeni cumhuriyetin kurumları, ülke genelinde çeşitli şehirlerde sergi ve fuar organizasyonlarına girişmişlerdir. Bu sergilerin en çok bilinenleri, geçmişi 1934 yılına dayanan İzmir Enternasyonal Fuarı [İzmir International Fair], 1929-1939 yılları arasında düzenlenen Yerli Mallar Sergileri [Local Products Exhibitions] ve 1949'da başlayıp üç kez düzenlenmiş olan İstanbul Sergileri'dir [İstanbul Exhibitions]. Bu sergilerin içerikleri farklılıklar barındırmakla birlikte, karakterleri endüstri ve kültür alanlarında o zamanın çağdaş gelişmelerini teşvik etmek olmuştur.

b) Genel Fuarların azalışı ve tasarım sergilerinin başlaması

Akçura'ya göre (2009), 1970'ler boyunca İzmir Enternasyonal Fuarı gibi genele hitab eden fuarlara olan ilgi azalmaya başlamış ve ihtisas fuarlarına, yani sektörel aktivitelere yalnızca birinin teşvik edildiği fuarlara odaklanılmaya başlanmıştır. 1980'lerde ise ODTÜ, ETMK, YEM (Yapı Endüstri Merkezi) gibi aktörlerle Vitra ya da Ev Dekorasyon Dergisi (Home Decoration Magazine) gibi özel sektör kuruluşları da sergi organize etme işine dahil olmuşlardır. Böylece tasarım sergileri, diğer fuar ve sergilerden ayrılmaya başlamış, sergilerin yer aldığı mekânlardan devasa salonlardan daha küçük salonlara dönüşmeye ve mekânların boyutları sanat galerilerinin boyutlarını andırmaya başlamıştır.

Türkiye’de tasarımın sergileme pratiklerinin tarihsel süreç içerisindeki değişimi ve gelişimi, aşağıdaki grafik ile özetlenmeye çalışılmıştır.

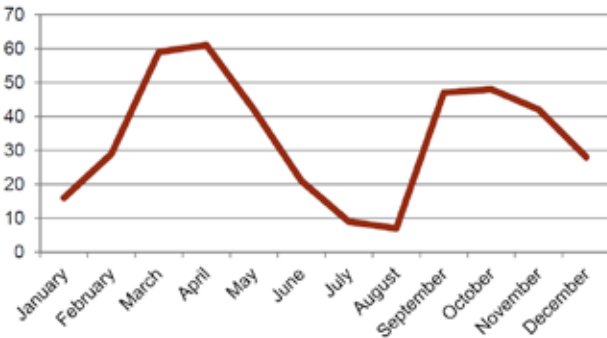

Şekil 1: Türkiye’deki tasarım sergileme pratiklerinin dallanmasını gösteren zaman çizelgesi (Hazırlayanlar: Ahmet Hamurcu, Özgür Atlagan)

Türkiye’de tasarım sergileme tarihi süresince gerçekleşen en güncel faaliyet olan İstanbul Tasarım Bienali (İKSV) ele alındığında, bienal, sergiler ve fuarlardan derlenmiş hibrit bir form olarak karşımıza çıkmaktadır. Kullanılan mekanların fiziksel boyutları, uluslararası katılımcı sayıları ile tasarım ekonomisi ve hizmet sektörü ile olan ilişkisi, bienalin fuarlar ile benzer özellikleridir. Bunun yanı sıra bienal, açık kalma süresi ve içerik olarak sergilere benzetilebilir. İstanbul Tasarım Bienali’nin vurgusu tasarım pratikleri üzerinedir ve sosyal gerçekliklerle bağlantı vardır. Ana fikrini kritik bakış açısını göz önünde bulundurarak ele alır. Bu kapsamda geçmiş tasarım sergilerinin bölük pörçük doğası ile karşılaştırıldığında bienal, tasarımın sosyal ve kritik yönünün daha istikrarlı ve daha kalıcı bir şekilde ele alınmasına doğru ümit verici bir hamledir.

c) İstanbul’daki fuar ve sergilerin mekansal dağılımı

İstanbul’da 2012 yılında gerçekleşen fuar ve sergilerin sayısı 197’dir. İstanbul’daki fuar ve sergilerin mekansal dağılımı incelendiğinde, tasarım sergilerinin kentsel pratikler olarak daha çok şehir merkezlerinde, fuarların ise çoğunlukla şehrin dış çeperine yakın olarak konumlandırıldıkları görülür. Tasarım sergileri günlük yaşam içerisinde ziyaret edilebilecek yerler iken, fuarların günlük şehir yaşantısından ziyade küresel ekonominin bir parçası oldukları söylenebilir. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Fuarlar Müdürlüğü’nün internet sitesinde yayınlanmış olan verilerle oluşturulmuş aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere, Türkiye’deki fuar sayıları her yılın Nisan ve Ekim aylarında önemli artış yaşamaktadır. Aşağıda sadece 2012 yılının verilerine yer verilmiştir, fakat 2008-2012 seneleri arasındaki eğilim hep bu şekilde olmuştur.

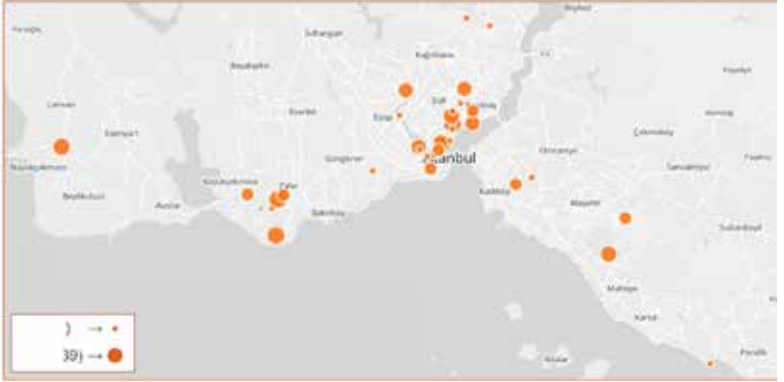

Şekil 2: Türkiye’deki fuar sayılarının aylara göre dağılımı (2012)

2012 yılında İstanbul'da gerçekleşen fuarlar dahil tüm tasarım sergilerinin mekansal dağılımları incelendiğinde, Taksim-Şişli-Beşiktaş bölgesi başta olmak üzere, fuar merkezleri olarak CNR Expo ve İstanbul Expo Center'ın bulunması nedeniyle Yeşilköy bölgesi ve TÜYAP'ın bulunması nedeniyle Beylikdüzü bölgesi, tasarım sergileme pratiği açısından en çok aktivitenin gerçekleştiği bölgeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 3: İstanbul'da 2012 yılındaki sergilerin bölgesel dağılımı (Dairelerin merkezlerindeki sayılar o bölgedeki sergi sayısını göstermektedir)

Şekil 4: İstanbul'da sergi sayılarının yoğunluk gösterimi (2012)

Sonuç ve Değerlendirme:

Tasarım sergileme pratiklerinin, hem fuar hem de galeri ve firma gibi çeşitli mekanlarda sergilenme sistemleri altında incelenmesi, tasarımın hem bir sektör olarak ekonomik büyüklüğü ve potansiyelini göstermesi, hem de şehre kattığı kültürel zenginlik ile kültürel yönünü göstermesi açısından önemlidir. Bu çalışmada da gözler önüne serildiği gibi, İstanbul'da tasarımın sergilenmesi adına farklı lokasyon ve büyüklüklerde, farklı ihtiyaçlara cevap verebilecek niteliklerde yeterli sayıda mekanın mevcut oluşu, şehrin tasarım sektöründeki gelişmeleri kaldırabilecek bir altyapıya sahip olduğuna işaret etmektedir.

Fuarlar, tarihsel süreç içerisinde ve bugünkü mevcut durumda tasarımın sergilenmesi adına önemli bir yere sahiptir. Fuarların en temel parçası olan stand tasarımının kendi başına bir tasarım pratiği alanı haline gelerek tasarım ekonomisine sağladığı katkı dikkate değerdir. Fuarlar, tasarım sergileme pratiklerinde de önemli bir büyüklüğü oluştururlar ve bu sebeple fuarların bulunduğu bölgeler, bu çalışmada yer verilen haritalarda İstanbul'un tasarım sergileme mekanlarının coğrafi

dağılımı açısından yoğun olduğu bölgeler olarak tanımlanmıştır. Bu durum, o bölgenin sözkonusu fuarlara ev sahipliği yapmasından kaynaklanmaktadır. Tasarımın sergilendiği galeriler, mağazalar, tasarım ofisleri, müzeler, akademik kurumlar gibi sergileme mekanları ise daha çok şehir merkezlerinde ve gündelik yaşam içerisinde rahatlıkla ziyaret edilebilecek, ve daha çok sayıda kişiye ulaşabilecek yerlerde konumlanmışlardır ve bu sayede şehrin kültürel dokusuna zenginlik katmaktadır. Taksim, Şişli, Beşiktaş bölgeleri, diğer tasarım pratiklerinde olduğu gibi sergileme alanlarının da yoğun olduğu bölgeler olarak öne çıkmaktadır. Bu bölgelerde tasarımın sergilenmesi açısından sağlam bir kültürel altyapının mevcut oluşu, İstanbul Tasarım Sistemi'nin bir parçasını oluşturan tasarımın sergilenmesi alanında oturmuş bir yapının mevcut olduğunu göstermektedir.

Referanslar ve İlgili Kaynakça

Gökhan, A. (2009). Türkiye Sergicilik ve Fuarlık Tarihi. İstanbul: Türk Tarih Vakfı.

Bourdieu, P. and Haacke, H. (1995). Free Exchange. Oxford: Polity Press.

Özçetin, S. (2008). Türkiye'deki endüstriyel tasarım tarihinde tasarım sergilerinin rolü ve önemi: 1989-2008. [The Role and Significance of Design Exhibitions in the History of Industrial Design in Turkey: 1989-2008]. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Sohodol, Ç. (2003) Bütünleşik Pazarlama İletişimi Sürecinde Ticari İhtisas Fuarlarının Önemi; Fuar Katılım ve Organizasyonunun Stratejik Planlaması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, İzmir.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği 2008 Yılı Fuar İstatistikleri. Son Erişim tarihi: 10 Ocak 2013, http://www.tobb.org.tr/FuarlarMudurlugu/Documents/Istatistik/istatistik_060208.xls

• Tablo 9. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği 2009 Yılı Fuar İstatistikleri. Son Erişim tarihi: 10 Ocak 2013, http://www.tobb.org.tr/FuarlarMudurlugu/Documents/Istatistik/istatistik_2009.xls

• Tbalo 10. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği 2010 Yılı Fuar İstatistikleri. Son Erişim tarihi: 10 Ocak 2013, http://www.tobb.org.tr/FuarlarMudurlugu/Documents/Istatistik/istatistik_2010.xls

• Tablo 11. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği 2011 Yılı Fuar İstatistikleri. Son Erişim tarihi: 10 Ocak 2013, <http://www.tobb.org.tr/FuarlarMudurlugu/Documents/Istatistik/stat2011.xls>

• Tablo 12. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği 2012 Yılı Fuar İstatistikleri. Son Erişim tarihi: 10 Ocak 2013, http://www.tobb.org.tr/FuarlarMudurlugu/Documents/Istatistik/istatistik_2012.xls

• URL-1: Ücretsiz on-line haritalama internet sitesi 1. <http://batchgeo.com/>

• URL-2: Ücretsiz on-line haritalama internet sitesi 2. <https://cartodb.com/>

5g. Rapor7

İstanbul'daki Tasarım Yayıncılığı Üzerine Bir Analiz

Raporu Hazırlayan: Can Güvenir – Ocak 2013

Raporun Konusu:

Bu rapor, 2012 yılında Türkiye'nin ve İstanbul'un tasarıma bakış açısını ve yerleşik tasarım kültürünü yansıtan basılı yayınlar, kitabeveleri, web portalları, dergiler ve TV programlarını içeren tasarım yayıncılığı sektörünün incelenmesini ve haritalandırılmasını amaçlayan bir çalışmadır.

Araştırma Yöntemi:

Araştırma yöntemi olarak internet araştırması yapılmış, çeşitli basın organları incelenmiş ve konuyla ilgili sürekli yayını olan dergi editörleri ve yayın grupları yetkileriyle görüşmeler

Bu rapor, 2013 güz dönemi İTÜ Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü EUT 507E Advanced Design Project I dersi bünyesinde tamamlanan "İSTANBUL'DAKİ TASARIM YAYINCILIĞI ÜZERİNE BİR ANALİZ" adlı çalışmanın özeti niteliğindedir.

yapılmıştır. Yayın grupları olarak, hem yabancı dergi ve kitapların dağıtımını yapan, hem de basım yapan yayın gruplarının satışını gerçekleştiren Yapı Endüstri Merkezi Kitabevi'nin yayın grupları referans alınmıştır.

Şekil 1: İstanbul'da Tasarım Yayıncılığı İnfografik

Araştırmanın İçeriği:

Tasarım yayıncılığı, insanlar üzerinde tasarım algısını oluşturan, tasarım sektörüne ve trendlere yön veren, sektördeki gelişmeleri kitlelere duyuran ve bir coğrafyadaki tasarım kültürünün oluşumunda önemli rol oynayan bir sektördür. Bu bağlamda, İstanbul'un yerleşik tasarım kültürünün tasarım yayıncılığı sektörü üzerinden ölçülmesi önemli bir araştırma konusudur. Bu çalışma kapsamında İstanbul'da faaliyet gösteren basılı tasarım yayınları, kitabevleri, web portalları, dergiler ve TV programlarının haritalanması gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlara göre 2012 yılında İstanbul'da faaliyet gösteren toplam 148 adet yayın grubu bulunmaktadır. Bunun yanısıra 13 tanesinin sürekli yayın çıkardığı 23 adet dergi, yayın gruplarının da editörlüğünü yaptığı 58 adet web portalı, en az 3 şubesi bulunan ve yoğunlukla tasarım yayınlarının satışı yapan 70 adet kitabevi bulunmakta, ve 4 adet tasarım odaklı televizyon programı yayınlanmaktadır.

	A	B	C	D	E	F	G	H
YAYIN GRUPLARI							148	
KITABEVLERI				70				
WEB PORTALI							58	
DERGI								23
TV PROGRAMI								4

Tasarım yayınları basımı ve dağıtımını yapan kuruluşlar. Liste YEM Kitabevi'nin çalıştığı olduğu yayın grupları listesinden alınmıştır.

En az 3 şubesi bulunan kitapevleri ve yoğunlukta tasarım yayınları satışı yapan kitapevlerinin listesi.

Tasarım yayın grupları ve diğer özel kuruluşların aktif olarak yönettikleri web portalları (blog, online dergi, online satış)

Devamlı yayını olan tasarım dergileri.

Yayında olan tasarım ile ilgili televizyon programları.

Şekil 2: İstanbul'da Tasarım Yayıncılığı

Tasarım yayın grupları ele alındığında, yayın gruplarının rakamsal olarak en çok basılı dergi, daha sonra sırasıyla online dergi ve blog çıkarttıkları, son olarak da kitap dağıtımını yaptıkları görülmektedir. Yayın gruplarının mekansal olarak en çok Şişli Bölgesi, daha sonra Beyoğlu Bölgesi'nde yoğunlaştıkları ve faaliyet gösterdikleri bölge olarak çoğunlukla Avrupa Yakası'nı tercih ettikleri görülmektedir. Aşağıda, bu bilgilere ilişkin tablo yer almaktadır.

Tasarım Yayın Grubu					Şişli
Doğan Burda Yayın Grubu					Şişli
Maya Yayın Grubu					Şişli
Birikim Medya					Şişli
Yapı Endüstri Merkezi Yayın Grubu					Fulya
Grafik Tasarım Yayın Grubu					Mecidiyeköy
Depo Yayın Grubu					Beyoğlu
Boyut Yayın Grubu					Beyoğlu
Arkitera Yayın Grubu					Kadıköy
Turkuvaz Yayın Grubu					Güngören
Ekin Yayın Grubu					Üsküdar
Kale Tasarım Merkezi					Eyüp

 kitap basılı dergi blog online dergi

Şekil 3: Yayın Gruplarının yayınladıkları içerikler ve mekansal konumlanmaları (2012)

Tasarım yayın gruplarının rakamsal olarak en çok basılı dergi çıkarttıkları göz önünde bulundurulduğunda, dergi basım adetlerinin incelenmesi gerekli görülmüştür. 2012 yılında Mimarlık Dergisi'nin 23.500 basım adedi ile birinci sırada olduğu, daha sonra sırasıyla Tasarım Dergisi'nin 16.500, Mutfak&Banyo Dekorasyon Dergisi'nin 16.000, Frame Türkiye Dergisi'nin

12.000, Yapı Dergisi'nin 10.000, RAF ve XXI Dergilerinin 9.000'er, ve Grafik Tasarım Dergisi'nin 3.500 basım adedi olduğu görülmüştür. Bu rakamsal değerler, Türkiye'de tasarım ile ilgili dergilerin en çok mimarlık alanına yönelik olduğunu göstermektedir.

Tasarım yayıncılığı içerisinde analiz edilen kitabevleri ele alındığında, İstanbul'da en az 3 şubesi bulunan ve yoğunlukla tasarım yayınları satışı yapan 70 adet kitabevinin coğrafi yoğunlukları aşağıdaki haritada gösterilmiştir. Şişli, Beyoğlu, Beşiktaş bölgeleri yine en yoğun bölgeler olarak karşımıza çıkmaktayken, Anadolu Yakası'ndaki kitabevlerinin yoğunlukları da göz ardı edilmemelidir.

Şekil 4: İstanbul Kitabevlerinin Dağılımı (2012)

Tasarım ile ilgili yayınlanan TV Programları incelendiğinde toplamda mevcut olan 4 TV programından 2 tanesi mimari dekorasyon ile ilgili olup, 1 tanesi tasarım eğitimine yönelik tasarım mesleğini tanıttığı bir program, diğer 1 tanesi de modadan, endüstri ürünleri ve grafik tasarımına kadar geniş bir yelpazede tasarım disiplinlerini konu alan bir program olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bloglara bakıldığında Dexigner, Fikronline, Box in a box idea, Architecture of life, Designhopy, ve Bak Magazine tasarım alanında hizmet veren platformlar olarak öne çıkmaktadır.

Çalışma kapsamında yapılan röportajlar ışığında tasarım yayıncılığı sektörü basılı ve dijital medya olarak iki farklı kategoride incelendiğinde, her iki grubun da avantaj ve dezavantajlarıyla farklı boyutları olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin basılı bir derginin okuyucuya aidiyetlik hissi vermesi ve özendirici bir yanının olması basılı yayınlara duygusal olarak bağlanmamıza neden olmakta, bu da basılı medyanın okuyucular üzerinde oluşturduğu algıya bir örnek teşkil etmektedir.

Editörlerle yapılan görüşmeler sonucunda, basılı dergi ve online platformlar olarak dijital yayınların avantaj ve dezavantajları ile ilgili şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

Dijital medya ile ilgili, online platformların tasarım algısını yozlaştırdığı ve kolay tüketilen bir tasarım algısının ortaya çıkmasına neden olduğu, dijital kaynaklardan elde edilen verilerin kolayca parçalanıp kopyalanabildiği ve böylece bir görsel ya da bilgi üzerinde rahatlıkla oynama ve değişikliklerin yapılmasının mümkün olduğu, online platformlarda doğru bilinmeyen sınırsız bilginin serbest dolaşımının bir tasarım kaosu oluşturduğu gibi negatif düşünceler mevcuttur. Bunun yanı sıra, basılı yayında pazarlama ve stratejik konular yüzünden özgürlüğün kısıtlanmasına karşın online platformların bireylerin görüşlerini özgürce yansıtabildiği alanlar üretmesi, dijital medyanın yarattığı bir avantaj olarak değerlendirilebilir. Ayrıca dijital kaynaklar

ve online platformlar, tasarıma dair bilgiye ulaşmak açısından bilginin çok daha hızlı dağılıp paylaşılmasını sağlaması sebebiyle tasarımın gelişim ve üretim sürecine büyük bir etkiye bulunmaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

İstanbul, yerleşik tasarım kültürünü yansıtan tasarım yayıncılığı sektörü alanında önemli miktarda kaynak bulundurmaktadır ve bu da şehir olarak İstanbul'da ve Türkiye'de tasarıma dair belirli bir algının var olduğunu göstermektedir. Tasarıma dair ulusal ve uluslararası yayınların dağıtımını ve basımını yapan çok sayıda yayın grubunun bulunması, İstanbul'un tasarım alanında dünya ile entegre olmuş bir tüketici, okuyucu ve araştırmacı kitlesinin bulunduğu bir göstergesidir. Bu durum, doğru tasarım algısını daha geniş kitlelere yaymak için yürütülecek çalışmalara temel oluşturacak belirli bir altyapı ve kaynağın var olduğunu göstermesi açısından ümit vericidir. Tasarım alanında basılı yayın olarak ilk sırada insanlarda aidiyet hissi yaratan ve gündelik yaşamda kolayca erişilebilen dergiler yer almaktadır. Basılı yayınlarda en büyük ilgi öncelikli olarak mimarlık ve sonrasında da iç mimari ve dekorasyon alanlarındadır. TV programlarının da çoğunluğu dekorasyon ile ilgilidir. Bu durum Türkiye'de tasarım algısının öncelikli olarak mimarlık ve dekorasyon sektörleri ile ilişkili olduğunu göstermektedir.

Tasarım alanında yazılı basından sonra online platformlar rakamsal olarak en yüksek değere sahiptir. Online platform ve dijital kaynakların, tasarımı kolay tüketilen bir olgu ve kolay kopyalanıp değiştirilebilen kaynaklar haline getirdikleri fikrine rağmen, tasarıma dair bilgiyi en hızlı bir biçimde insanlara ulaştırıp geniş kitlelere yayması açısından önemli bir araç oldukları yadsınamaz bir gerçektir. Bu sebeple online platformlar, doğru tasarım algısını oluşturma konusunda bir araç olarak etkin bir şekilde kullanılmalıdır.

Referanslar ve İlgili Kaynakça

İstanbul şehir rehberi ve www.istanbul_net_tr

Yayın gruplarının kendi web sayfaları

TV program_ içerik listeleri ve özel kanalların kendi web sayfaları

www.yem.net

Arkitera ile 26.12.2012 tarihli telefon görüşmesi

Benan Kapucu ile 26.12.2012 tarihinde yapılan görüşme.

Depo Yayın Grubu | Beste SABİR (XXI Dergi Editörü) 25.12.2012 tarihli maili.

Grafik Tasarım Yayın Grubu ile 22.12.2012 tarihli telefon görüşmesi

Tasarım Yayın Grubu ile 25.12.2012 tarihli telefon görüşmesi

Yapı Endüstri Merkezi | Sennur URAL (Pazarlama Sorumlusu) 27.12.2012 tarihli maili.

Yapı Endüstri Merkezi | Derya DEMİRTAŞ (Operasyon Sorumlusu) 21.11.2012 tarihli görüşme.

5h. Rapor8

İstanbul'daki Tasarımla İlgili Vakıf, Dernek, Kurumlar ve Faaliyetleri

Raporu Hazırlayanlar: Filiz Yenilmez, Eylem Yılmaz - Ocak 2013

Raporu Güncelleyen: Burç Tanır - Ocak 2014

Raporun Konusu:

İstanbul'da doğrudan ya da dolaylı olarak faaliyet göstermekte olan vakıf, dernek ve devlet kurumlarının listelenmesi ve bu kurumların faaliyetlerinin haritalanmasını içeren, İstanbul'da tasarımla ilintili hangi faaliyetlerin en çok hangi kurumlar tarafından düzenlendiğini ortaya koyan bir analiz çalışmasıdır.

Araştırma Yöntemi:

Bu çalışmada belirlenmiş olan tüm kurumlar ve faaliyetleri, bu kurumların resmi internet sitelerinden ya da tasarım dünyasına yönelik çeşitli portallarda yer alan içeriklerden derlenmiştir. Kurumlar belirlenirken kapsamlı bir liste oluşturabilmek adına, tasarıma dair doğrudan ya da dolaylı olarak, küçük ya da büyük ölçekli herhangi bir faaliyette bulunmuş olan tüm kurumlar listelenmeye çalışılmıştır.

İstanbul Tasarım Dünyası'ndaki Önemli

VAKIF, DERNEK ve DEVLET KURUMLARI ve bunların tasarımla ilintili FAALİYETLERİ

Burç Tanır
06.01.2013

Şekil 2: İstanbul'da Tasarım Dünyasındaki Önemli Vakıf, Dernek, Devlet kurumları ve bunların Tasarımla İlgili Faaliyetlerini gösteren infografik (Hazırlayan Burç Tanır)

Araştırmanın içeriği:

a) Tasarım ile ilgili kurumlar

Çalışma kapsamında tasarım ile ilgili kurumlar; vakıflar, dernekler ve devlet kurumları olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre Türkiye'de tasarım dünyasına yönelik faaliyet gösteren 9 adet vakıf bulunmaktadır. Bunlar; Hacı Ömer Sabancı Vakfı, Cam Ocağı Vakfı, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL), Bkem Özsunay Grafik Tasarım Sanat Vakfı, Mehmet Zorlu Eğitim, Sağlık, Kültür ve Yardımlaşma Vakfı, Ensar Vakfı, Tasarım Vakfı İstanbul, İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV), Riva Eğitim, ve Kültür ve Sanat Vakfı'dır.

Tasarım ile ilintili dernekler, meslek kuruluşu statüsünde faaliyet gösteren dernekler ve diğer dernekler olmak üzere iki farklı başlık altında incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre İstanbul'da tasarım ile ilintili faaliyet gösteren 2'si meslek kuruluşu olmak üzere toplam 8 dernek listelenmiştir. Meslek kuruluşları olarak Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşu (ETMK) ve Grafikerler Meslek Kuruluşu (GMK) karşımıza çıkmaktadır. Diğer dernekler altında da Türkiye Mobilya Sanayicileri Derneği, Moda Tasarımcıları Derneği, Ambalaj Sanayicileri Derneği, Mücevher Üretim Tasarım İhracat ve Sanayicileri Derneği (MÜTİSAD), Tasarım Algısını ve Fiziksel Çevre Bilincini Geliştirme Derneği (TAG Platformu), ve Yaratıcı Endüstriler Konseyi Derneği (YEKON) yer almaktadır.

Tasarım ile ilgili devlet kurumları incelendiğinde, birbirinin bünyesinde kurulan ve faaliyet gösteren kurumlar olarak iç içe geçmiş yapılar karşımıza çıkmaktadır. Bazı kurumlar birbiriyle ilişkili olarak faaliyet göstermektedir. Bu çalışmada kurumlar ele alınırken, yürütülen faaliyetlerde doğrudan doğruya adı geçen tüzel kişilik ele alınmıştır. Örneğin, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) aslen Ekonomi Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet göstermesine rağmen, çoğu faaliyette TİM olarak ifade edilmiş ve o haliyle listelenmiş, yani sayısal olarak ayrı bir kurum olarak temsil edilmiştir. Bu anlamda tasarımla ilintili faaliyet ya da faaliyetler yürüten toplam 9 devlet kurumu listelenmiştir. T.C. Ekonomi Bakanlığı bünyesinde Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM), İstanbul

Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri (İMMİB), İstanbul Tekstil ve Hammaddeleri İhracatçıları Birliği, İstanbul Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri İhracatçıları Birliği, TURQUALITY® Çalışma Grubu ve Sekreteryası bunlardan bazılarıdır. Bunların dışında Tasarım desteği veren T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ayrı bir yapı olarak karşımıza çıkmaktayken; Bilim, Teknoloji ve Sanayi Bakanlığı bünyesinde Türk Patent Enstitüsü, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) diğer kurumlar olarak tasarım dünyasında faaliyet göstermektedir. Son olarak T.C. Kalkınma Bakanlığı bünyesindeki İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA) tasarım ile ilgili faaliyetler yürüten ayrı bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.

b) Tasarım ile ilintili faaliyetler ve analizleri

Yukarıda sıralanan kurumların dahil olduğu faaliyetler incelendiğinde bunlar seminerler, yarışmalar, atölyeler, yayınlar, sergiler-fuarlar, ödüller, özel projeler, destekler ve toplantılar olmak üzere farklı kategorilere ayrılmıştır. Araştırmaya göre bu kurumlar tarafından 2008-2013 yılları arasında tasarım alanında toplamda 3 seminer, 14 yarışma, 8 atölye, 2 yayın, 13 sergi ve fuar etkinliği, 4 ödül, 6 özel proje, 4 destek, ve 12 adet toplantı gerçekleştirilmiştir. Hangi tür faaliyetlerin hangi kurumlar tarafından düzenlendiğinin bir analizi yapıldığında aşağıdaki gibi bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Bazı faaliyetler farklı kurumların işbirlikleri ile düzenlendiği için, aşağıdaki tabloda bu faaliyetlerin toplam sayısal değerlerinde tekrarlamalar mevcuttur.

Tablo.1 : Farklı kurum tiplerinin düzenlendiği faaliyet tipleri (2008-2013)

	Vakıf	Dernek	Devlet Kurumu
Seminer	0	3	0
Yarışma	2	9	7
Atölye	6	2	1
Yayın	0	2	0
Sergi-Fuar	3	10	1
Ödüller	1	4	2
Özel Projeler	3	3	1
Destekler	0	0	4
Toplantılar	1	10	2

Yukarıdaki tablo ışığında verilerin analizi yapıldığında:

- 1- Türkiye'de tasarım ile ilintili olarak gerçekleştirilen seminer, yayın ve ödül faaliyetlerinin hepsinin düzenlenmesinde dernekler rol almaktadır. Yarışma, sergi-fuar, ve toplantı faaliyetlerinin düzenlenmesinde de çoğunlukla dernekler aktif rol üstlenmektedir.
- 2- Destekler, tamamen devlet kurumları tarafından yürütülen faaliyetlerdir.
- 3- Vakıflar, tasarım dünyasında daha çok atölyeler ve özel projeler yoluyla faaliyet göstermektedir. Atölyelerin önemli bir çoğunluğu vakıflar tarafından düzenlenmektedir. Tüm kurumlar birlikte incelendiğinde tasarımla ilintili en çok faaliyette bulunan anahtar kurum olarak ETMK görülmektedir. ETMK, bu çalışmada yer verilen tüm faaliyetlerin yaklaşık %30'unda rol üstlenen kurumlar arasında bulunmaktadır. Ayrıca tasarım ile ilgili faaliyetlerde Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) de ETMK'dan sonra en aktif kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Tasarım dünyasında yer alan faaliyetler kendi aralarında karşılaştırıldığında, yarışmalar toplam faaliyetlerin yaklaşık olarak %20'sini teşkil etmektedir.

Kurumlararası işbirlikleri incelendiğinde baskın olarak yarışma, ödül ve atölye kategorilerinde kurumların işbirliklerine gittikleri görülmektedir. Tüm faaliyetler ele alındığında ise İstanbul Tasarım Dünyası'ndaki faaliyetlerin yaklaşık %55'inin tekil girişimler, %45'inin kurumlararası işbirlikleri ile düzenlendiği görülmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme:

Türkiye'de tasarım faaliyetlerini yürüten, destekleyen ve karar verici mekanizmalar niteliğinde yer alan kurumlar arasında en aktif rol oynayanlar olarak ETMK ve TİM bulunmaktadır. Bu kurumlardan birisinin dernek, diğerinin de devlet kurumu olması Türkiye'de tasarım alanında düzenlenen faaliyetlere devlet tarafından ayrılan bir kaynağın var oluşu ve temsili meslek kuruluşlarının aktif bir şekilde karar verici mekanizmalarla işbirliği içerisinde olduğunu göstermektedir.

Tasarım dünyasında gerçekleştirilen faaliyetlerinin büyük bir çoğunluğunda mesleki derneklerin rol alışı, Türkiye'de tasarım alanında güçlü bir organizasyonel yapı ve örgütlenmenin var olduğunun bir göstergesi niteliğindedir. Bu durum ayrıca Türkiye'de tasarıma yönelik kurulabilecek özelleşmiş bir organizasyonun temellerinin var olduğuna bir işaretir.

Tasarım ile ilintili faaliyetler kendi aralarında değerlendirildiğinde, en fazla sayıda düzenlenen faaliyetin tasarım yarışmalarının olması, Türkiye'de tasarım teşviklerinin en çok gençlere yönelik ve eğitim alanında olması ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca tasarım alanında gerçekleştirilen faaliyetlerin % 45 gibi büyük bir oranının kurumlararası işbirlikleri ile düzenleniyor oluşu sektör adına olumlu bir göstergedir.

Referanslar ve İlgili Kaynakça

<http://www.sabancivakfi.org/>

<http://www.camocagi.org/>

<http://www.cekulvakfi.org.tr/>

<http://www.grafist.org/>

<http://www.mzv.org.tr/default.aspx>

<https://www.ensar.org/>

<http://tasarimvakfi.org/>

<http://www.iksv.org/tr>

<http://www.rivavakfi.org/>

<http://www.etmk.org.tr/>

<http://www.culturalexchange-tr.nl/mapping-turkey/3d-design/professional-organizations>

<http://www.designturkey.org.tr/>

<http://www.icsid.org/events/events/calendar663.htm>
<http://www.slideshare.net/ettaorgtr/etmk-istanbul-20102012-faaliyet-raporu>
<http://www.gmk.org.tr/>
<http://www.mosder.org.tr/>
<http://www.modaturkiye.com/haberler/709/moda-tasarimcileri-dernegi.html>
<https://www.facebook.com/ModaTasarimcileriDernegi>
<http://www.ambalaj.org.tr/tr/default.html>
<http://www.kuyumhaberi.com/modules.php?module=news&do=article&artname=mutisad-in-cicegi-burnunda-baskanindan-hizli-atili>
<http://www.habergold.com/article/MUTISAD-Mucevher-Uretim-Tasarim-Ihracat-ve-Sanayicileri-Dernegi-Istanbulda-kuruldu.html>
<http://tag-platform.blogspot.com/>
<http://www.yekon.org/>
<http://www.tim.org.tr/tr/>
<http://www.immib.org.tr/tr/>
<http://www.itkib.org.tr/>
<http://www.iib.org.tr/tr/birliklerimiz-agac-mamulleri-ve-orman-urunleri-ihracatcileri-birligi.html>
<http://www.turquality.com/4.aspx>
http://www.ekonomi.gov.tr/upload/A5D47C61-D8D3-8566-45203D64056DC935/2008_2_tebliğ.pdf
<http://www.sanayi.gov.tr/NewsDetails.aspx?newsID=1516>
<http://www.kosgeb.gov.tr/istanbulanadolu/tr/content.asp?PID=%7BDDBB35866-CAC0-4860-9D28-C9E0B0564FEE%7D>
<http://www.arkitera.com/haber/index/detay/istanbul-kalkinma-ajansi-yaratilci-endustrilerin-gelistirilmesi-mali-destek-programi-baslatiyor/11493>
<http://www.istka.org.tr/etkinlikler>

5. Rapor

İstanbul'daki Moda Tasarımı Üzerine Bir Analiz

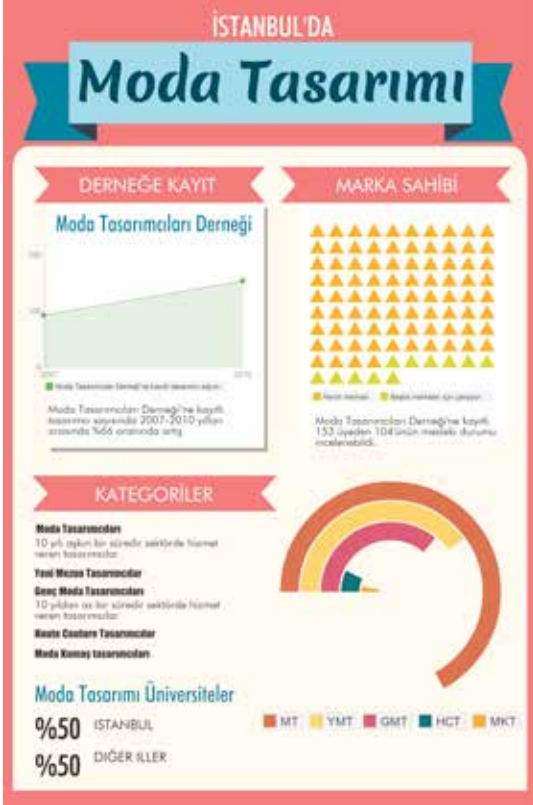
Raporu Hazırlayanlar: Elif Demiroğlu, Alessio Ferru – Ocak 2013

Raporun Konusu:

İstanbul'daki moda tasarımcılarının profilini ve ofislerinin mekansal dağılımlarını inceleyen ve bu alandaki eğitim durumuna değinen bir analiz çalışmasıdır.

Araştırma Yöntemi:

Araştırmada temel kaynak olarak İstanbul Moda Tasarımcılar Derneği veri tabanı kullanılmıştır. Araştırma yöntemi olarak literatür taraması ve internet araştırması yapılmıştır.

Şekil 1: İstanbul'da Moda Tasarımı İnfografik

Araştırmanın İçeriği:

a) Türkiye'de Moda tasarımının kısa tarihçesi

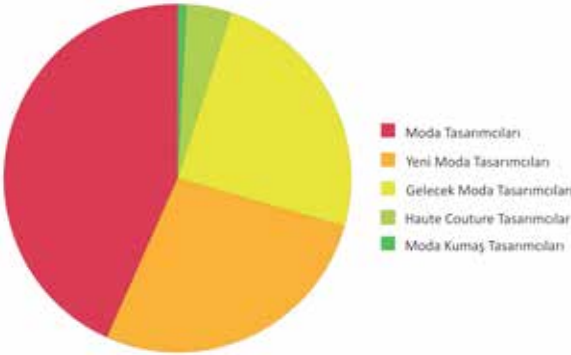
Değişen tüketim trendleri ve Uzak Doğu'daki ucuz üretimin sebep olduğu rekabet yapısının değişimi, Türkiye'deki fason üretimin ağırlıklı olduğu tekstil sektörünü, markalaşma ve tasarım yoluyla katma değerli ürünler üretmeye zorlamıştır. 1980'li yıllarda takip edilen liberal politikalarla, Türkiye'de tekstil

sektörü dış ticareti geliştirmiş, bu sektörde önceden bir üretim üssü olarak hareket eden Türkiye’de, markalaşma yolunda belirli teşvik sistemleri ve yapılanmalara gidilmiştir. Fiyat yerine tasarım ve inovasyonla rekabet etmeyi hedefleyen ürünlerin üretimine başlanması, ve devlet ve özel sektörün bu konuda destekler vermesi, Türkiye’de moda tasarım sektörünün gelişiminde büyük rol oynamıştır (Som,2010). Moda tasarımı alanında hem uluslararası etkinliklere, hem de bu alandaki eğitim kurumlarına ağırlıklı olarak ev sahipliği yapması sebebiyle İstanbul, moda sektöründe ülkenin kalbi konumundadır.

b) Moda Tasarımcıları Derneğine Kayıtlı Üye Profili

Araştırma sonuçlarına göre, çalışmanın yapıldığı 2012 yılında İstanbul’da Moda Tasarımcıları Derneği’ne kayıtlı toplam 153 tasarımcı bulunmaktadır. 2007- 2010 yılları arasında derneğe kayıtlı üye sayısı %66 oranında bir artış göstermiştir (Som,2010). Moda Tasarımcıları Derneği üyelerini moda tasarımcıları, genç moda tasarımcıları, gelecek moda tasarımcıları, haute couture moda tasarımcıları ve moda kumaş tasarımcıları olarak 5 farklı grupta sınıflandırmaktadır. Sınıflandırmada ‘moda tasarımcıları’ kategorisi 10 yılı aşkın bir süredir sektörde hizmet veren tasarımcılardan; genç tasarımcılar 10 yıldan az bir süredir sektörde hizmet veren tasarımcılardan; gelecek moda tasarımcıları ise yeni mezun tasarımcılardan oluşmaktadır.

Bu kategorileri oluşturan tasarımcı sayılarına bakıldığında, en kalabalık grubu oluşturan kategorinin %41 (67 tasarımcı) ile moda tasarımcılar kategorisi, sonrasında %26 (40 tasarımcı) ile geleceğin tasarımcıları, sonrasında da %10 (36 tasarımcı) ile genç tasarımcılar kategorisi olduğu görülmektedir. %4’lük (7 tasarımcı) bir bölüm haute couture moda tasarımcılarını ve %2’lik (3 tasarımcı) bir bölüm ise moda kumaş tasarımcılarını temsil etmektedir.

Şekil 2: Moda Tasarımcılar Derneği Üye Dağılımı

Çalışma kapsamında yapılan internet araştırmasına göre, Moda Tasarımcıları Derneği üyelerinin mesleki statüleri incelendiğinde (153 tasarımcıdan 104’ünün mesleki durumu incelenebilmiştir), 104 tasarımcının %84’ünün (88 tasarımcı) kendi markasının bulunduğu, %16’sının (11 tasarımcı) ise başka markalar için çalışmakta olduğu görülmektedir.

c) İstanbul’daki moda tasarımcılarının mekansal dağılımı

Moda Tasarımcılar Derneği’ne kayıtlı veri tabanı incelendiğinde, 153 tasarımcı arasından kendi markasına sahip olan 88 tasarımcıdan yalnızca 79’unun lokasyonel olarak incelenmesi mümkün olabilmektedir. Kendi markasına sahip olan bu 79 tasarımcının mekansal olarak Şişli, Beyoğlu, Beşiktaş, Kadıköy, Fatih, Ataşehir, Harbiye, Üsküdar, Beykoz bölgelerinde konumlandıkları görülmektedir. Bu 79 tasarımcıdan 36’sı ‘moda tasarımcıları’ (10 yılı aşkın süredir sektörde hizmet veren) kategorisinde yer alırken büyük çoğunluğunun Şişli–Teşvikiye bölgesinde konumlandıkları görülmektedir. Haute couture moda tasarımcılarını coğrafi analizi yapıldığında %71’inin yine Teşvikiye bölgesinde konumlandığı, genç tasarımcıların da %61’lik çoğunluğunun konum olarak yine Teşvikiye bölgesini seçtikleri görülmektedir. Gelecek tasarımcıların (yeni mezun tasarımcılar) mekansal dağılımına bakıldığında ise toplam 15 tasarımcıdan 7’sinin yine Teşvikiye bölgesinde konumlandığı görülmekte, bununla birlikte Galata, Kadıköy, Kocatepe, Halide Edip Adıvar, Ataşehir

and Kurtuluş bölgeleri de genç tasarımcıların yer aldıkları diğer bölgeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

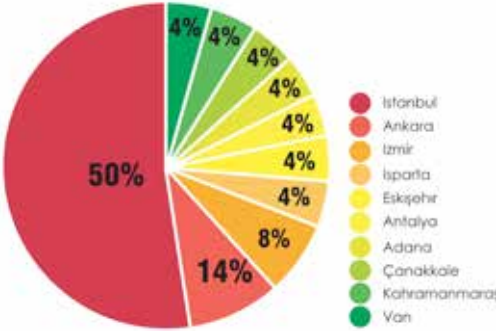
Tüm kategorilerdeki sayılar incelendiğinde Teşvikiye–Nişantaşı bölgesinin modaacıların en yoğun olarak konumlandıkları yer olduğu, daha sonra sırasıyla Beyoğlu, Beşiktaş ve Kadıköy bölgelerinin bu bölgeyi takip eden yerler olduğu görülmektedir.

Şekil 3: Moda Tasarımcıları Derneği üyelerinin mekansal dağılımı (2012)

d) Eğitim

Moda tasarım alanındaki eğitim verileri incelendiğinde, Moda Tasarımcıları Derneği veritabanına göre 2012 yılında Türkiye’de moda tasarımı alanında lisans düzeyinde eğitim veren toplam 28 üniversite bulunmaktadır. Bu üniversitelerin %50’si İstanbul’da yer almaktadır. Eğitim kurumlarının devlet destekli mi yoksa özel sektör destekli mi olarak kuruldukları incelendiğinde %80’inin devlet üniversitesi, geri kalan %20’sinin de özel üniversite oldukları görülmektedir.

Şekil 4: Türkiye’de illere göre moda tasarımı eğitim programları

Sonuç ve Değerlendirme:

İstanbul, diğer tasarım sektörlerinde olduğu gibi moda tasarım sektöründe de Türkiye’nin en önemli şehri konumundadır. Uzun yıllar boyunca tekstil sektörü fason üretim üzerine yapılmış olan Türkiye, son dönemlerde bu sektördeki tasarım ve markalaşmaya dayalı yapısal değişimini sürdürmektedir. İstanbul’un moda tasarım alanında uluslararası etkinliklere ev sahipliği yapıyor oluşu, Moda Tasarımcıları Derneği’ne kayıtlı tasarımcı sayılarının son yıllarda büyük artışlar göstermesi, bu gelişmeleri doğrular niteliktedir. Moda tasarım alanında eğitim veren üniversitelerin %80’inin devlet

üniversitesi olması, moda tasarımı alanında devletin verdiği teşvik ve yaptığı yatırımın büyük bir oranda olduğunu göstermektedir.

İstanbul'daki moda tasarımcılarının profili incelendiğinde, kendi markası olan tasarımcı sayısının başka firmalar için çalışan tasarımcı sayısından fazla oluşu, bu sektörde markalaşma alanındaki gelişmenin önemli bir göstergesidir. Yeni moda tasarımcıları ve genç moda tasarımcılarının sayısal olarak yüksek rakamlarda oluşu da sektörün geleceğine dair olumlu bir bilgidir.

Coğrafi olarak moda tasarım sektörünün büyük bir çoğunlukla Şişli-Teşvikiye-Nişantaşı bölgesinde konumlanmış olması, bu sektördeki aktivitelerin sosyo ekonomik ve ticari yapı olarak yüksek standartlı bölgelerde yoğunlaştığını göstermektedir. Bunun yanısıra şehrin farklı bölgelerinde de konumlanan moda tasarımcılarının oluşu, bu sektörün daha geniş bir alana yayılma potansiyelinin olduğunu bir belirtisidir. Ayrıca moda tasarım sektöründe kümelenmenin olduğu Teşvikiye bölgesinde, moda sektörü bu bölgenin marka değerini artırmakta ve ekonomisine katkı sağlamaktadır.

Referanslar ve İlgili Kaynakça

Enilil, Z., Evren, Y., 2010, "Yaratıcı İstanbul: Yaratıcı Sektörler ve Kent", İstanbul Bilgi Üniversitesi yayınları

Fashion Designers Association (Moda Tasarımcıları Derneği) list of fashion designers, 2013

Fashion Designers Association (Moda Tasarımcıları Derneği) list of fashion design degree programs, 2013

Fashion Designers Association (Moda Tasarımcıları Derneği) presentation on fashion events, 2013

Oxford Business Group, 2010, "The Report: Turkey 2009", İstanbul

Som, S., 2010, "İstanbul'da Moda Tasarım Sektörü"

Santagata, W., 2002, "Creativity, Fashion and Market Behaviour", Working Paper Series, International Centre for Research on the Economics of Culture, Institutions, and Creativity, Torino

5j. Rapor10

Türkiye'deki Tasarım Yarışmaları ve Design Turkey Tasarım Ödül Sistemi Üzerine Bir İnceleme

Raporu Hazırlayan: ZEYNEP GÜL SÖHMEN – Ocak 2013

Raporu Güncelleyen: Ahmet YİĞİDER – Ocak 2014

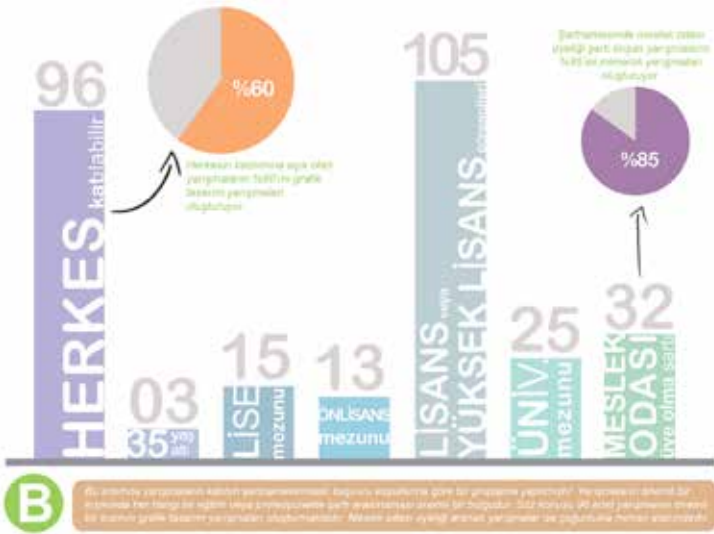
Raporun Konusu:

Haziran 2011 ve Aralık 2013 tarihleri arasındaki 2,5 yıllık süreçte Türkiye'de gerçekleştirilen tasarım yarışmalarının incelenmesiyle bu yarışmaların özelliklerinin, seçim kriterlerinin ve ödül sistemlerinin analizinin gerçekleştirildiği bir çalışmadır. Çalışmada 'Design Turkey' ayrı bir başlık altında incelenmiştir.

Araştırma Yöntemi:

Çalışma için kullanılan temel yöntem internet araştırmasıdır. Öncelikli olarak farklı tasarım disiplinlerinden yarışma duyurularının, güncel haberlerin ve sonuçların paylaşıldığı platform niteliğinde olan, tasarım yarışmaları için özel olarak kurgulanmış web siteleri araştırılmıştır. Bu web sitelerinden bilgiye ulaşmada yetersiz kalındığında, yarışmayı düzenleyen şirket, üniversite, yerel yönetim, dernek vb. kurumların adreslerine başvurulmuştur. Çalışmanın bir alt kategorisini oluşturan 'Design Turkey' araştırmasında da öncelikle kurumun resmi web sitesi kaynak olarak kullanılmış, bunun yanısıra konuyla ilgili literatür taraması yapılmıştır.

Bu rapor, 2013 güz dönemi İTÜ Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü EUT 507E Advanced Design Project I dersi bünyesinde tamamlanan "TÜRKİYE'DEKİ TASARIM YARIŞMALARI ve DESIGN TURKEY TASARIM ÖDÜL SİSTEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME" adlı çalışmanın özeti niteliğindedir.

Şekil 2: Türkiye genelinde düzenlenen tasarım yarışmalarını katılımcı profiline göre sayısal olarak temsil eden infografik (Hazırlayanlar Zeynep Gül Söhmen, Ahmet Yiğider)

Şekil 3: Türkiye genelinde düzenlenen tasarım yarışmalarını tasarım disiplinlerine göre sayısal olarak temsil eden infografik (Hazırlayanlar Zeynep Gül Söhmen, Ahmet Yiğider)

Araştırmanın içeriği:

Yapılan araştırmaya göre Haziran 2011 - Aralık 2013 tarihleri arasındaki 2,5 yıllık periyotta Türkiye'de toplam 241 adet tasarım yarışması düzenlenmiştir. Bu yarışmaları Moda Tasarımı, Grafik Tasarım, Endüstri Ürünleri Tasarımı, Mimarlık, İç Mimarlık, Kentsel Tasarım, Mühendislik

Tasarımı, Seramik ve Heykel Tasarımı olmak üzere 8 ana alt disiplin altında sınıflandırmak mümkündür. Bu yarışmaların süreci içerisinde rakamsal olarak artış değerleri incelendiğinde, 2,5 yıl zarfında doğrusal bir artış trendi gözlemlenmemektedir. Ancak 2013 yılı yaz aylarından itibaren yarışmaların sayısında bir artış olduğu görülmektedir.

a) Tasarım yarışmalarının alt disiplinlere göre yoğunlukları

Tasarım yarışmalarının alt disiplinlere göre yoğunlukları incelendiğinde 241 adet tasarım yarışmasının 76'sının grafik tasarım, 51'inin endüstri ürünleri tasarımı, 46'sının mimarlık, 36'sının moda tasarımı, 10'unun iç mimarlık, 7'sinin kentsel tasarım, 4'ünün mühendislik, ve 4'ünün de seramik ve heykel yarışmaları olduğu görülmektedir. Grafik tasarım yarışmalarının sayıca ağırlıkta olmasının bir nedeni üniversitelerdeki grafik tasarım bölüm sayısının yüksek olması, diğer bir nedeni ise yerel yönetim, akademik kurum, özel şirket ve dernek-vakıf gibi kurumların yeni logo tasarımları için açmış oldukları yarışmaların sayıca fazla olmasıdır.

b) Tasarım yarışmalarına katılım koşulları

Tasarım yarışmalarına katılım koşulları incelendiğinde, 241 adet tasarım yarışmasının 105'inin çeşitli tasarım disiplinlerinden lisans ve yüksek lisans öğrencilerine, 96'sının herkesin katılımına, 25'inin üniversite mezunlarına, 15'inin lise mezunlarına, 13'ünün ön lisans mezunlarına ve 3 tanesinin de 35 yaş altındaki kişilerin katılımına açık olduğu görülmüştür. Ayrıca 32 adet yarışmaya katılım koşullarında meslek odası üyelik şartı arandığı görülmektedir ve bu yarışmaların %85 gibi büyük bir çoğunluğu mimari tasarım alanındaki yarışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tasarım yarışmalarının büyük bir kısmında katılım önkoşulu olarak eğitim ve meslek konusunda herhangi bir özel şartın belirtilmemesi, bir yandan bu yarışmalara tüm bireyler açısından özgür bir katılım imkânı sunarken, diğer yandan tasarımın mesleki, eğitim ve akademik anlamda ayrı bir alan olarak görülmediğini göstermektedir. Sözkonusu durum en çok grafik tasarım alanında mevcuttur. Katılım koşulu olarak lise mezunu olma şartı arayan yarışmalar ise özellikle moda tasarımı ve grafik tasarım alanlarında lisans veya lisansüstü seviyelerde akademik eğitim almamış, ancak almış olduğu mesleki lise eğitimi veya sektör içinde edindiği mesleki tecrübesi olan adayların katılım dışında bırakılmak istenmediklerinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

c) Ödüller

Tasarım yarışmalarında verilen ödüller çok çeşitli olmakla birlikte en ağırlıklı olanı para ödülüdür. Elektronik ürün, hediye çeki, tasarlanan yarışma ürününün hayata geçirilmesi, seyahat ve eğitim, çeşitli ödüller arasında yer almaktadır. Yarışmalar arasında ödül oranları ve çeşitleri arasında bir karşılaştırma yapıldığında, değersel olarak en büyük ödüllerin mimarlık yarışmalarında verildiği görülmektedir. Sözkonusu durum, yarışmalara konu olan mimari projelerin diğer alt disiplinlerle kıyaslandığında daha büyük ekonomik değere sahip olmaları sebebiyle mimari yarışmaların daha yüksek ödüllerini bütçeledebilmelerinden kaynaklanmaktadır. Endüstri ürünleri tasarımı yarışmaları ve moda tasarımı yarışmaları parasal ödül büyüklüğü açısından mimari yarışmaların sonrasında gelmektedir.

d) Periyodik olarak tekrarlanan yarışmalar

Periyodik olarak tekrarlanan yarışmalar incelendiğinde İMMİB'in (İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri) düzenlediği endüstri ürünleri tasarımı yarışmasının istikrarlı bir şekilde son 3 yıl içinde her yıl düzenlendiği görülmektedir. TMMOB Mimarlar Odası ve şubelerinin de yine istikrarlı bir şekilde tasarım yarışmalarında paydaş olduğu görülmektedir. Son olarak farklı sektörlerden birçok özel şirketin geliştirdiği tasarım yarışma konseptlerini yıllık olarak tekrarladıkları ve değerlendirilen ve ödüllendirilen tasarımları bir yandan şirketlerin tasarım politikalarına dâhil ederken diğer yandan da bu etkinlikleri kurumsal sosyal sorumluluk kapsamında iletişim çabaları olarak kullandıkları görülmektedir.

e) DESIGN TURKEY Tasarım Ödül Sistemi

'Turquality' ve 'Design Turkey' ödül sistemi, Türkiye'de devletin, tasarım ve markalaşmanın önemini ortaya koyan ve teşvik eden, yürüttükleri destek stratejisi kapsamında bu alanların gelişimi ve Türkiye ekonomisine katkısını artırmayı hedefleyen iki önemli yapıdır. Küresel rekabette öne çıkabilmek için katma değer üreten bir yapı ile özgün ve nitelikli tasarlanmış ürünlere ve bu felsefeyle birlikte anılabilecek markalara duyulan ihtiyacın öneminin anlaşılmasıyla birlikte 2004 yılında dünyanın devlet destekli ilk ve tek markalaşma programı olan Turquality ortaya çıkmıştır. Design TURKEY'in hayata geçiş sürecinin başlangıcı, ETMK'nin üretilmiş ürünleri sektör bazında değerlendirecek ulusal bir ödül sisteminin gerekliliğini görmüş olması sonucu Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) ile iletişime geçmesi ile olmuştur. Müzakereler süreci sonrasında Dış Ticaret Müsteşarlığı DTM'nin de dahil olması ile Design Turkey, Turquality programı kapsamına alınarak 2008 yılında 'kullanıcının ihtiyaçlarını gözeten, ihracatta ve ulusal pazarda ürüne katma değer ve rekabetçi üstünlük kazandıran iyi tasarımı ödüllendirmek' amacıyla hayata geçirilmiştir (Çakır 2011). Design Turkey iyi tasarımı ödüllendirerek toplumda tasarıma dair bir farkındalık oluşturmaktadır, ve kurumun resmi web sitesinde, bu ödüllendirme sisteminin amaçları şu şekilde sıralanmıştır:

- Kullanıcının ihtiyaçlarını gözeten, ürüne katma değer ve rekabetçi üstünlük kazandıran iyi tasarımı ödüllendirerek, Türkiye'de iyi tasarımın topluma ve endüstriye sağladığı faydalarını görünür kılmak;
- Üretim ve tasarım hizmeti sektörlerini ve iyi tasarımı tanıtmak amacıyla, ödül alan tasarımları ödül töreni, sergi, yayınlar ve medya aracılığıyla tanıtarak endüstride ve toplumda tasarım farkındalığını yükseltmek;
- İyi tasarımın kullanıcı ve üreticiler tarafından daha fazla talep edilmesine katkı sağlayarak tasarımın değerini yükseltmek;
- Tasarımcıları sektör bünyesindeki üreticilerle buluşturmak;
- Yurt dışı ve yurt içinde gerçekleştirilecek faaliyetlerle tasarım dünyasında Türkiye'nin yerini vurgulamak;
- Türkiye'de endüstrinin, ihracatın, uluslararası markalaşmanın ve endüstriyel tasarımın gelişimine ve toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkı sağlamaktır.

Design Turkey Ürün Tasarımı Ödülleri, son kullanıcıyı hedefleyen belirli bir işlevi olan, endüstriyel yöntemlerle üretilmiş ve piyasaya sürülmüş, tasarımcısı, üreticisi veya marka sahibi T.C. kökenli olan ürünleri sektörel bazda değerlendirir; "iyi tasarım" ölçütlerini yerine getiren tasarımlara İyi Tasarım Ödülü, "üstün tasarım" ölçütlerini yerine getiren tasarımlara Üstün Tasarım Ödülü verir. Yarışmaya katılan tasarımların en fazla iki yıl öncesine kadar üretilmiş ve piyasaya sunulmuş olma şartı vardır, daha eski ürünler yarışmaya katılamazlar. Ödüllü tasarımlara ödül işareti ürünün üzerinde veya reklamında kullanma izni verilir. Ödül alan tasarımlar, sergiler ve yayınlar aracılığıyla tanıtılır.

Yarışmaya başvurular 13 kategori altında kabul edilmektedir, 2012 yılında gerçekleştirilen son Design TURKEY yarışması için bu kategoriler şu şekilde belirlenmiştir;

- Ambalaj
- Aydınlatma
- Elektronik ürünler
- Ev cihazları
- Ev ve ofis gereçleri ve aksesuarları
- Kamusal ve ticari ürünler
- Ev mobilyası
- Ofis mobilyası
- Spor, hobi, oyun ve kişisel ürünler
- Ulaşım ve taşıma araçları
- Yapı gereçleri
- Yatırım ürünleri
- Tıbbi gereçler sektörleri

Design TURKEY'in (2008), Almanya merkezli IF Product Design Awards (1953), Avustralya merkezli Australian Design Awards (1958) ve Japonya merkezli Good Design Award (1957) ile kıyaslandığında (Çakır, 2011), hem tarihsel olarak geç bir oluşum olduğunun hem de programın henüz çok genç olduğunun altı çizilebilir. Ancak buna rağmen tasarım değerlendirme sisteminin yapısal dinamiklerle ve devlet desteği ile hayata geçirilmesi ve sürdürülüyor olması Türkiye'de tasarımın gelişmesi adına ümit vaat etmektedir (Çakır, 2011).

Araştırma kapsamında incelenen Design TURKEY 2012'ye yapılan toplam 410 başvurunun 365'i değerlendirmeye ve sergilenmeye layık bulunmuştur. Bu tasarımların 90'ı İyi Tasarım Ödülü, 14'ü ise Üstün Tasarım Ödülü almaya hak kazanmıştır. Ayrıca yapılan 19 kavramsal tasarım başvurusundan 2'si Kavramsal Tasarım Ödülü almaya hak kazanmıştır.

2011 yılında Çakır tarafından yapılan değerlendirmede; global örneklerle kıyaslandığında çok genç olduğu aşikar olan Design TURKEY tasarım değerlendirme sisteminin, henüz tüketici ya da satın almaçıların karar mekanizmasına etki edecek düzeylerde bilinirliğe yada güvenilirliğe sahip olmadığı belirtilmiştir (Çakır, 2011). Bu görüş desteklenmekle birlikte, bu değerlendirme sonrasında geçen 3 yıl içinde bilinirlik ve tüketicilerin karar mekanizmasına etkileyebilme gücünün bir miktar daha ilerleme kaydetmiş olması sözkonusu olabilir.

Design TURKEY 2012 için hazırlanan 27 Nisan 2012 tarihli basın bülteninde, Design TURKEY ödülü kazanmış olan bazı tasarımların ticari başarıları paylaşılmıştır. 2010 Design TURKEY " İyi Tasarım Ödülü"ne değer bulunan Steppen Bio Kalem (Tohumlu Kalem), Vestel'in 2010 yılında Üstün Tasarım Ödülüne değer bulunan No-Frost Buzdolabı bu konuda başarılı örneklerdir. Bir diğer ümit verici gelişme ise Design TURKEY ödülü kazanmış olan bazı tasarımların, sonrasında global tasarım ödül sistemlerinden de başarılı ödüllerle dönmeleridir. Avrupa'nın en prestijli yarışması olan "European Business Awards 2011"de çevresel ve kurumsal sürdürülebilirlik dalında Türkiye temsilcisi seçilen Steppen Bio Kalem; Design Award 2011, German Design Award Nominee 2012 ve Plus X Award Design / Ease of Use ödüllerine layık görülen Vestel No-Frost Buzdolabı; 2008 yılında IF, 2009'da ise Red Dot ve G-mark ödüllerine değer bulunan Hulusi Neci'nin Airfel için tasarladığı kalem kumanda; 2009 yılında Red Dot Tasarım ödülünü kazanan Vestel RC3900 kumanda; WorldStar 2011 ödülü kazanan Orhan İrmak Tasarım'ın Taç için tasarladığı Freemood Nevresim Seti Ambalajı; 2011'de Chicago'da Good Design ödülünü ve 2012 Mart ayında açıklanan, 2012 Red Dot Honorable Mention ödülünü kazanan Ece Yalım Design Studio'nun tasarladığı Frame yönetici masa takımı bunun başarılı örnekleridir.

Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye'de tasarım ile ilintili olarak gerçekleştirilen faaliyetlerin çoğunluğunu tasarım yarışmalarının oluşturması, ülkede tasarım eğitime yönelik verilen teşvik açısından olumlu bir göstergedir. Özellikle grafik tasarımı ve endüstri ürünleri tasarımı alanlarındaki yarışmaların sayıca fazla oluşu, bu alanlara yönelik belirli bir ilgi ve yatırımın var olduğunu göstermektedir. Fakat katılım koşulu olarak herhangi bir önkoşul gerektirmeyen yarışmaların var oluşu, bu mesleklere yönelik olumsuz bir algının doğmasına sebep olmaktadır. Herkesin katılımına açık olan 96 adet yarışmanın %60'ının grafik tasarım yarışmalarından oluşması, özellikle grafik tasarım mesleğinin belirli bir sistem ve kurallar içerisinde öğrenilmesi ve uygulanması gereken bir meslek olarak algılanmasından ziyade, bu mesleğin bir üniversite eğitimine ihtiyaç duyulmadan da icra edilebilen bir 'iş' olduğu düşüncesinin mevcut olduğunu göstermektedir. Bu sebeple tasarım yarışmalarının içerik ve koşullarının iyileştirilmesi anlamında çalışmalar yapılmalıdır.

Periyodik olarak tekrarlanan ve istikrarlı bir şekilde devam eden yarışmaların ve bu yarışmaları destekleyen kurumların var oluşu, tasarımın sadece bir kurumsal iletişim aracı olarak kullanılmasından ziyade, tasarımın yarattığı fayda ve katma değeri topluma göstermesi açısından çok önemlidir. Örneğin İMMİB'in düzenlediği tasarım yarışmaları gibi birçok farklı ihracatçı

birliğinin çeşitli tasarım yarışmaları düzenlemeleri, bu kurumların tasarımın ihracat üzerindeki olumlu etkisinin ve yarattığı ekonomik değerin farkında olduklarının bir göstergesidir, ve bu durum tasarım sektörünün geleceği adına umut vericidir.

Tasarım yarışmalarına dair Türkiye'de gerçekleşen tüm bu olumlu göstergeler dışında, tasarım yarışmalarının niteliği ile ilgili detaylı araştırmaların yapılması; düzenlenen yarışmaların katılımcılara, yarışmayı kazanan kişilere, yarışmaları düzenleyen kurumlara, tasarım sektörüne ve topluma olan katkılarının değerlendirilmesi ve toplumda bıraktığı tasarım algısının ne derece doğru ve nitelikli olduğunun araştırılması, ve bu konuda gerekli iyileştirmelerin yapılması gerekmektedir.

Son olarak, her ne kadar rekabet halinde olduğu ülkelerden geç bir aşamada da olsa, Design Turkey Endüstriyel Tasarım Ödülleri adı altında devlet destekli bir ödül sisteminin kurgulanmış olması, toplumda tasarım farkındalığının artması, tasarımcı, üretici ve marka sahibi firmalara teşvik ve tanıtım imkanı sağlanması gibi sonuçlarıyla önemli bir gelişmedir.

Referanslar ve İlgili Kaynakça

1. Balcıoğlu, Tevfik. (1998), ETMK Ürün Tasarımcıları Katalogu Önsözü
2. Çakır, Merve. (2011), DESIGN TURKEY Endüstriyel Tasarım Ödülleri ve Uluslararası
3. Design from East to West/Doğu'dan Batı'ya Tasarım sergi katalogu, Messe Frankfurt & ETMK, 2004
4. Design TURKEY 2012 Endüstriyel Tasarım Ödülleri Katalogları, 2012
5. ETMK Ürün Tasarımcıları Katalogu, 1998
6. Resmi Basın Bülteni, Türkiye'nin tasarımında kilometre taşı; Design Turkey Türkiye'nin 500 milyar dolarlık ihracat hedefinde yepyeni bir proje: "Design Turkey Endüstriyel Tasarım Ödülleri", 30 Mayıs 2008
7. Resmi Basın Bülteni, Design Turkey Endüstriyel Tasarım Ödülleri yeni tasarımlarını bekliyor. Design Turkey, endüstriye yön verecek yaratıcı tasarımlarla Türkiye'de markalaşmanın ve ihracatın yolunu açıyor., 27 Nisan 2012
8. Sınırların Ötesine ETMK Ürün Tasarımı Sergisi Katalogu, 2003
9. Tasarımla Kazananlar ETMK 2006 Ürün Tasarımı Sergisi ve Ödülleri Katalogu, 2006
10. Tasarımla Kazananlar ETMK 2007 Ürün Tasarımı Sergisi ve Ödülleri Katalogu, 2007
11. Tasarım Ödül Sistemleri Üzerine Bir Kıyaslama Çalışması, İstanbul Teknik Üniversitesi
12. Türk Tasarımına İnanmak, ETMK'nin 20. Yılı Yayını, 2010
13. www.designturkey.org.tr
14. www.facebook.com/pages/Design-Turkey
15. www.icsid.org
16. www.icsid.org
17. www.gmark.org
18. www.ifdesign.de
19. www.designawards.com.au
20. www.turquality.com
21. www.etmk.org.tr
22. http://www.tasarimyarismalari.com
23. http://www.tpcd.org.tr/Yarisma-Kosullari.252.0.html
24. http://www.sonkatilim.com
25. http://www.archiprixturkiye.org/
26. http://www.arkitera.com
27. http://www.mimarizm.com
28. http://www.ambalaj.org.tr
29. http://www.mosder.org.tr
30. http://www.yapi.com.tr

5k. Rapor11

İstanbul'un Fikri Haklar ve Tasarım Açısından Türkiye'deki Yeri

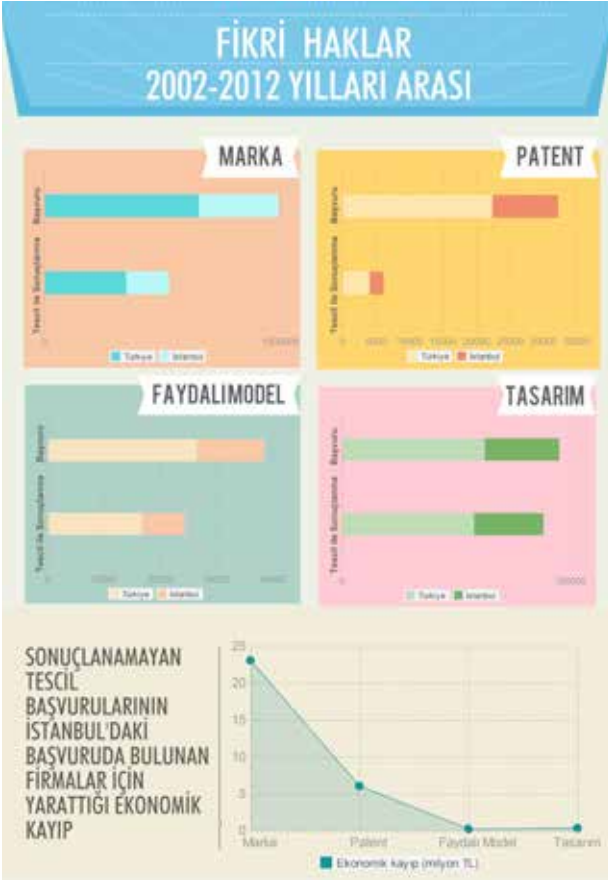
Raporu Hazırlayan: Aysu DERİCİOĞLU EGEMEN – Ocak 2014

Raporun Konusu:

Bu çalışma, Türkiye'deki fikri mülkiyet hakları koruma sistemlerinin durum tespitini yaparak sistemin eksikliklerini dile getirmek, İstanbul'un bu koruma sistemi içerisinde Türkiye'deki payını ortaya koymak, ve tescil ile sonuçlanamayan başvuruların ekonomik kayıplarını gözler önüne sermek amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırma Yöntemi:

Çalışmada kaynak olarak Türk Patent Enstitüsü verilerinden faydalanılmış, ve kanun hükmünde kararname referans alınmıştır.

Şekil 1: İstanbul ve Türkiye'de Fikri Haklar İnfografik

Bu rapor, 2013 güz dönemi İTÜ Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü EUT 507E Advanced Design Project I dersi bünyesinde tamamlanan "İSTANBUL'UN FIKRI HAKLAR ve TASARIM AÇISINDAN TÜRKİYE'DEKİ YERİ" adlı çalışmanın özeti niteliğindedir.

Araştırmanın İçeriği:

Bir ülkede fikirlerin korunması için uygun koşulların sağlanamaması, o ülkedeki sanatçı, buluşçu ya da tasarımcının büyük emekler ile ortaya koyacağı bir eseri, buluşu ya da tasarımından ekonomik olarak geri dönüş sağlayamayacağı ve bu durumun başkaları için haksız kazanç doğuracağı için üretme motivasyonunun olmayacağı anlamına gelir. Bu durum da o ülkede üretkenliğin duracağı bir iklim yaratır. Bu koşullar altında yeni bir buluş, eser ya da tasarım üretme isteği azalır. Bu güvencenin sağlanması adına, fikir ürünleri için oluşturulmuş koruma sistemleri olarak tescil belgeleri devreye girmektedir. Tescil belgeleri, taklitleri caydırmak ve taklit iddiası ile karşı karşıya kalındığında bir savunma aracı olarak kullanılmamanın yanı sıra, ticaret hayatında bir "prestij" statüsü olarak da kullanılmaktadır.

a) İstanbul'un Fikri Haklar Pastasındaki Payı

Türk Patent Enstitüsü verilerine göre İstanbul, fikir ürünlerinin korunması adına açık ara ile diğer şehirlerden öndedir, bu durum İstanbul'un yaratıcı endüstriler için en uygun koşulları sağlayan şehir olduğunu ortaya koymaktadır.

Türk Patent Enstitüsü'nün verilerine göre 2002 yılından 2012 yılına kadar İstanbul; tüm marka, patent, tasarım ve faydalı model başvurularının ortalama olarak %51'ini oluşturmaktadır. 2002-2012 yılları arasında, fikri mülkiyet ile ilgili toplamda 392.288 başvuru gerçekleştirilen İstanbul'da, ilk sırada 337.988 ile marka tescili için yapılan başvurular yer almaktadır. Ardından 32.554 ile tasarım tescilli başvuruları, 11.950 ile faydalı model başvuruları ve son olarak 9796 ile patent başvuruları gelmektedir.

İstanbul verileri ile Türkiye verileri karşılaştırıldığında, toplamın %51'ini oluşturan başvurular; markanın %51'ini, tasarım başvurularının %52'sini, faydalı model başvurularının %45'ini ve patent başvurularının %44'ünü oluşturmaktadır.

b) Başvuruların Tescille Sonuçlanabilme Yetenekleri

Başvuruların, tescile dönüşebilme yetenekleri incelendiğinde; Türkiye toplamındaki başvuruların patentte sadece %18'inin, markada %53'ünün, faydalı modelde %63'ünün, tasarımda %92'sinin tescil belgesi ile sonuçlanabildiği görülmektedir. Tescile dönüşme oranlarında İstanbul %1 gibi bir farkla Türkiye genelinden öndedir, belge alma süreci en zor olan patent konusunda ise fark %3'e çıkmaktadır.

c) Marka, Patent ve Faydalı Model Başvurularından, Tescillerine:

Marka tescili için yapılan başvurular, şekli araştırmanın ardından "ayırt edicilik" kriteri sebebiyle bir benzerlik araştırmasına tabii tutularak, itirazlara açılmakta ve yapılan haklı itirazlar da belge kararını etkilemektedir. 2002 yılından 2012 yılına kadar İstanbul'da gerçekleşen marka başvuru işlemleri üzerinden yapılan değerlendirme sonucunda bu alandaki başvurularda toplam %241 oranda bir artış gerçekleştiği görülmektedir. Türkiye toplamındaki marka başvuruları ile tescil sayıları karşılaştırıldığında ise, tescile dönüşmede %47'lik bir kayıp karşımıza çıkmaktadır. Bu oran rakamsal olarak ifade edildiğinde toplamda en az 46 Milyon 152 Bin TL'nin sonuçlanamayacak başvurulara harcandığı görülmektedir (Bu rakam, bugünün başvuru ücreti üzerinden bir hesaplama yapılarak sadece tek sınıflı bir başvuru ücreti olan 150 TL ile 307.685 elenen başvuru çarpılarak elde edilmiştir). Aynı hesap İstanbul için yapıldığında ise; 156.536 elenen başvuru doğrultusunda minimum 23 Milyon 480 Bin TL'lik bir tutarın harcandığı hesaplanmaktadır. Bu oranda kayıp yaşanan marka başvurularının; Türkiye'de marka veri tabanında kayıtlı tescilli markalar ile, aynı veya benzer mal ve hizmetlerde birebir ya da ayırt edilemeyecek kadar benzer nitelikte markaların var olduğunu ve bu sebeple belge kararına erişilemediğini göstermektedir. Patent başvuruları incelendiğinde, diğer başvurulara oranla oldukça maliyetli olan patent başvuruları, 3 - 4 yıllık bir süreç sonunda neticelenirken; şekli araştırmanın ardından, belge alabilme yeteneği öncelikle bir araştırma raporu, ardından bir inceleme raporu ile değerlendirilmektedir. İncelemeye tabii tutularak belgelendirilen incelemeli patent başvurularının

değerlendirilmesinde, Türkiye’de bir yenilik ya da buluş basamağı değil; tüm dünyada yenilik ve buluş basamağı gerekmektedir. Patent başvurularının Türkiye toplamında % 82, İstanbul’da ise % 78 oranında bir kayıpla belge ile sonuçlandığını görmekteyiz. Bu oranın rakamsal olarak yaklaşık değeri İstanbul’da 6 Milyon TL, Türkiye toplamında ise 14 Milyon TL olarak karşımıza çıkmaktadır (Hesaplama yöntemi Ek 2’de belirtilmiştir).

İncelemesiz patentlere bakıldığında ise, incelemesiz patent belgesi, araştırma raporu düzenlendikten sonra, araştırma sonuçlarına ve üçüncü kişilerin yayın sonrası görüşleri dikkate alınmaksızın verilen bir belge olarak karşımıza çıkmaktadır.

İncelemesiz patent başvurularında olduğu gibi faydalı model ve tasarım başvurularında da sadece şekli inceleme sonuçlara etki etmekte ve başvuru, belge alabilme kriterleri açısından değerlendirilmemektedir. İncelemesiz patent söz konusu olduğunda, araştırma raporu ve olası görüş ve itirazlar göz önüne alınmadan belge verilmekteyken, tasarım ve faydalı model başvurularında ise, tüm dünyada “yenilik” kriteri; tasarım tescilinde ise “yenilik” kriterine ek olarak yine tüm dünyada “ayırt edicilik” kriteri açısından bir incelemede bulunulmamaktadır. Tamamıyla beyana dayalı yürüyen bu süreçlerde yayına çıkılması ardından, başvuru itirazlara açılmaktadır. İtirazların belge kararına etkisi açısından ise iki koruma şekli farklılık göstermektedir. Tasarım tescilli adaylarına yapılan haklı itirazlar değerlendirilmeye alınıp, bu değerlendirme sonucunda belge verilirken; faydalı model başvurularına yapılan haklı itirazlar belge sürecini etkilememektedir. Bu sebeple de, gereken kriterleri sağlama bakımından oldukça zayıf ve yaptırım gücüne sahip olamayacak nitelikte çok sayıda tasarım tescili, faydalı model ve incelemesiz patent belgesi ile karşı karşıya kalınmaktadır.

İstanbul ve Türkiye’deki faydalı model başvuru sayılarına bakıldığında 2012 yılında Türkiye’de toplam 3725 adet faydalı model başvurusunun bulunduğu, bunlardan 2245’inin belgeyle sonuçlandığı görülmektedir. İstanbul’da bu oran ise 1517 faydalı model başvurusunun 1010 adedinin belgeyle sonuçlandığı şeklindedir.

Tasarım başvuru ve tescil sayılarına bakıldığında 2012 yılında Türkiye’de 7864 adet tasarım tescil başvurusu yapıldığı, bunlardan 7274’ünün tescil ile sonuçlandığı görülmekte; bu oranın İstanbul’da 3974 başvurudan 3693’ünün tasarım tescili ile sonuçlandığı şeklindedir (Ek1).

d) Türkiye’de tasarım tescili konusundaki belirsizlikler

Beyana dayalı işleyen belge edinme durumu, tasarım tescili söz konusu olduğunda itiraz mekanizmalarının da işletilmesinin gerekliliği ülkemizde henüz benimsenmediğinden ve faydalı model, incelemesiz patent belgeleri söz konusu olduğunda haklı itirazların sonuca herhangi bir etkisi olmamasından dolayı; elde edilmiş belgenin yaptırım gücünün varlığına dair belirsizlik ortaya çıkmaktadır. Bu belirsizlik ancak bir davanın sonucunda netlik kazanmaktadır ve bu durum gerçek hak sahibi olmayan kişilerin gerek başkalarının hakkını bilerek ya da bilmeyerek gasp ederek, gerekse belge için gereken kriterleri taşımama sebebiyle elde edilemeyecek bir hakkı elde ederek rakiplerine karşı haksız bir üstünlük elde etmelerine sebebiyet vermektedir. Üstelik belgelerini gerekli kriterlere uymadıkları halde elde etmiş bu hak sahipleri, belgelerine dayanarak dava yoluna girmekte, karşı tarafın hükümsüzlük davası açmasının ardından belgeleri hükümsüz kılınana kadar rakiplerini hem maddi hem de manevi olarak oldukça zor durumlara sokmaktadırlar.

Sonuç ve Değerlendirme

İstanbul, marka, patent ve faydalı model başvuru ve tescil oranlarında Türkiye’nin önemli bir payını oluşturmaktadır. Bu durum, İstanbul’un yenilik, inovasyon ve yaratıcılık açısından ülkenin başı çeken şehri olduğunun bir göstergesidir. Fakat Türkiye’de koruma sistemlerinde bulunan problemler, fikir ürünlerinin ticari ürünlere dönüşümü önünde güvensizlik teşkil etmektedir. Bu durum, İstanbul’un yaratıcı potansiyelini tam olarak ortaya koyabilmesi konusunda sıkıntı yaratmaktadır.

İstanbul'da ve Türkiye'de fikri mülkiyet hakları koruma sistemi içerisinde en fazla marka tescili başvurusunun yapıyor olması, ülke içerisinde markalaşma çabasının önemli bir boyutta olduğunu göstermektedir. Patent başvuru sayısının en düşük oranda olması ise, Türkiye ve İstanbul'un inovasyon niteliği taşıyan buluş ortaya çıkarma konusunda tasarım, markalaşma, ve faydalı model üretimine göre daha geride kaldığını göstermektedir ve bu durumun bir sebebi de patent başvuru sürecinin diğer tescil sistemlerine göre nispeten daha zor oluşudur.

Türkiye ve İstanbul'daki fikri mülkiyet hakları koruma sistemleri başvuru ve tescil rakamları karşılaştırıldığında, en fazla tescilin tasarım alanında alındığı, başvuruların tescil ile sonuçlanabilme yeteneklerine bakıldığında ise marka başvurularının yarı yarıya, ve patent başvurularının da ciddi bir şekilde elendiği görülmektedir. Bu durum Türkiye'de tasarım alanında özgün ürünler ortaya çıkarılma konusundaki başarıyı gösterirken, ülkede buluş ve inovasyon konusunda büyük bir eksikliği var olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de fikri mülkiyet hakları koruma sistemi içerisinde başvuru süresince karşılaşılan ekonomik kayıplar rakamsal olarak incelendiğinde, bu kayıpların sadece patent başvurularında İstanbul'da 6 Milyon TL, Türkiye toplamında ise 14 Milyon TL gibi ciddi rakamlar oluşturdukları görülmektedir. Bu durumdan hareketle Türkiye'de firmaların patent başvuru süreci ve sistemi ile ilgili daha bilinçli bir hale gelmeleri gerektiği ve firmaların patent alma konusundaki eksikliklerinin tespit edilerek bu konuda ilgili tedbirlerin alınması gerektiğini göstermektedir.

Türkiye'de fikri haklar koruma sistemi dahilinde, özellikle elde edilmiş belgenin yaptırım gücünün varlığına dair mevcut belirsizlik ve eksiklikler ortadan kalkabildiği ölçüde, fikirlerin fikir ürününe dönüşebilme adına ihtiyaç duydukları güven ortamı oluşabilecektir. Böylelikle İstanbul ve Türkiye'nin buluş, tasarım ve eser ortaya koyabilme, ardından markalaşma ve sürdürülebilir rekabet gücüne erişebilme başarısı da artış gösterebilecektir.

Referanslar ve İlgili Kaynakça

Türk Patent Enstitüsü İstatistikleri: www.tpe.gov.tr

556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

551 Sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Türkiye'de Patent Süreçleri; M. Kaan Dericioğlu

WIPO Intellectual Property Handbook: Policy, Law and Use

Türkiye'de Tasarım Tescil Sistemine Yönelik Bir Değerlendirme; Özlem Er, Cahit Suluk

Ekler

Ek 1

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Ortalama
BT	1612	1780	2030	2422	2749	3020	3330	3532	3730	4131	5020	3270K
TR	2419	2669	2899	4412	5099	6091	6896	7242	7511	8721	10420	6420K
YK	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422
Ort	1612	1780	2030	2422	2749	3020	3330	3532	3730	4131	5020	3270K

Yeni Başvuru Başları

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Ortalama
BT	210	281	365	451	547	597	707	779	1119	1273	1582	729K
TR	690	849	120	801	1099	1944	2098	2098	2250	4202	4843	2241K
YK	1427	1429	1428	1428	1428	1428	1428	1428	1428	1428	1428	1428
Ort	1427	1429	1428	1428	1428	1428	1428	1428	1428	1428	1428	1428

Eskiye Mülkiyet Başları

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Ortalama
BT	209	269	362	422	1171	1294	1239	1222	1294	1221	1817	1040K
TR	913	1239	1427	1894	2423	2994	2942	2942	2994	3179	3239	2940K
YK	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422
Ort	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422

Yeni Başvuru Başları

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Ortalama
BT	1892	2125	2430	2829	2794	3104	3062	3162	2464	2801	2974	2250K
TR	2408	2877	4029	4029	5912	6894	6093	5827	4087	7928	7894	5230K
YK	1422	1424	1428	1421	1421	1428	1424	1422	1421	1422	1422	1422
Ort	1422	1424	1428	1421	1421	1428	1424	1422	1421	1422	1422	1422

Ek 2

2002 yılından 2012 yılına kadar, İstanbul'da gerçekleştirilen ve belge ile sonuçlanmayan 7681 adet patent başvurusu için, günümüz para değeri açısından algılanabilir bir tahmin yapmak adına, maliyetleri iki katına çıkartacak olan inceleme maliyetlerini hesaba katmadan, sadece araştırma ve başvuru ücretlerini kapsayan bir hesap yapılabilir. Türk Patent Enstitüsü, sadece bazı patentler için yaptığı araştırma için 300 TL ücret almaktadır. Çok yeni başlayan bu uygulama henüz çok kısıtlı bir sayıda başvuru için gerçekleştiriliyor olsa da; başvuruların 10'da 1'inin Enstitü tarafından yapıldığı varsayılarak, 768 başvuru 300 TL araştırma ve 30 TL başvuru ücreti toplamı ile çarpıldığında 253.440 TL'lik bir değer bulunmaktadır. Ardından diğer sınıflardaki başvurular için en ucuz olan Rusya Patent Ofisi'nin seçildiği düşünüldüğünde ise, 354 Dolar araştırma ücreti, 50 TL Enstitü hazırlık ücreti, 30 TL başvuru ücreti oluşmaktadır. 6913 adet başvuru için 5 Milyon 668 Bin TL harcama hesaplamaktayız. Oluşabilecek en düşük masraflar üzerinden yapılan bu tahmine göre ise toplamda; yaklaşık 6 Milyon TL maliyet ile karşı karşıya kalmaktayız. Bu başvuruların yarısının incelemesinin de yapılması noktasında ise, 9 milyonu bulan bir maliyet ile karşılaşmaktayız. Toplam Türkiye patent başvuruları için ise, aynı yöntem ile Türkiye'de araştırması yapıldığını tahmin ettiğimiz %10 için 604.890 TL, Rusya'da araştırması yapıldığını varsaydığımız %90 için ise 13 Milyon 534 Bin TL, toplamda ise 14 Milyon TL sonuca varamayan maliyet ile karşı karşıya kalmaktayız.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Ortalama
BT	2302	2530	2879	3484	3762	4084	4222	4731	4998	5222	5818	3920K
TR	12479	14214	18995	20222	24209	40739	39542	41214	22297	28998	32394	22394K
YK	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422
Ort	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422

Patent Başvuru Başları

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Ortalama
BT	41	53	58	51	62	213	247	251	214	417	480	240K
TR	23	32	38	34	120	217	227	428	442	847	1229	329K
YK	1426	1427	1428	1424	1423	1427	1425	1425	1423	1429	1427	1427
Ort	1426	1427	1428	1424	1423	1427	1425	1425	1423	1429	1427	1427

Fiyatlı Mülkiyet Başları

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Ortalama
BT	124	212	211	442	528	1280	880	587	528	814	1219	629K
TR	273	274	277	585	1819	2140	2827	2121	2222	1248	2245	1248K
YK	1426	1426	1426	1426	1426	1426	1426	1426	1426	1426	1426	1426
Ort	1426	1426	1426	1426	1426	1426	1426	1426	1426	1426	1426	1426

Yeni Başvuru Başları

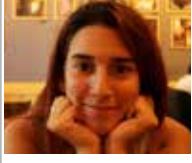

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Ortalama
BT	1242	1294	2410	2410	2817	3121	2841	2817	2880	2840	2880	2880K
TR	2400	2400	4222	4288	4728	6894	6780	6780	6780	8120	8274	6274K
YK	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422
Ort	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422	1422

6. İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi Çalışma Grubu

İTÜ Endüstri Ürünleri Tasarımı Yüksek Lisans ve Doktora Programı
EUT 554E Advanced Design Project I,

'Mapping Design in Istanbul' dersi öğrencileri

Barış Gümüştaş Bilgisayar Mühendisi	Selen Çatalyürekli, Proje Koordinatörü	Bera Başkurt, Ürün Tasarımcısı	Sedef Ala Gümüşlü, Endüstriyel Tasarımcı
Filiz Yenilmez, Araştırma Görevlisi	Saniye Fışgın, Araştırma Görevlisi	Bilal Yılmaz, Designer-maker	Neslihan Çor, Endüstriyel Tasarımcı
Ahmet Hamurcu, Araştırma Görevlisi	Can Güvenir, End. Ürünleri Tasarımcısı	Zeynep Sinem Konca, Şehir ve Bölge Plancısı	Alessio Ferru, Moda tasarımcısı
Zeynep Gül Söhmen, Yüksek Mimar	Eylem Yılmaz, Telekomünikasyon Müh	Cansu Pelin İşbilen, Mimar	Elif Demiroğlu Şehir ve Bölge Plancısı
Halide Güliz Tavukçuoğlu, İç Mimar	Semiha Kan, End. Ürünleri Tasarımcısı	Özgür Atlagan Görsel Tasarımcı	Seda Erdural Ürün Yöneticisi

Duygu Özkan İç mimar	İlknur Sevinç Gökmen End. Ürünleri Tasarımcısı	Meltem Maralcan End. Ürünleri Tasarımcısı	İrem Unay Endüstri Mühendisi
Merve Midilli UX Araştırmacısı	Aylin Yılmaz Ürün Tasarımcısı	Naciye Germen Mimar	

İstanbul Teknik Üniversitesi Endüstri Ürünleri Tasarımı Yüksek Lisans Programı

2013-2014 Güz Dönemi

EUT 507E Advanced Design Project I, İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi Öğrencileri

Ahmet Yiğider Endüstri Mühendisi, Pazarlama Yöneticisi	Aysu Dericioğlu Egemen, Marka ve Patent Vekili	Güzide Güzelbey, End.Ürünleri Tasarımcısı, Araştırma Görevlisi	Burç Tanır, Endüstri Mühendisi
Efe Kağan Hızır, İç Mimar	Doğan Kılınc, Makina Mühendisi	Ozan Soyupak, End. Ürünleri Tasarımcısı, Araştırma Görevlisi	Burak Akbıyık, End.Ürünleri Tasarımcısı

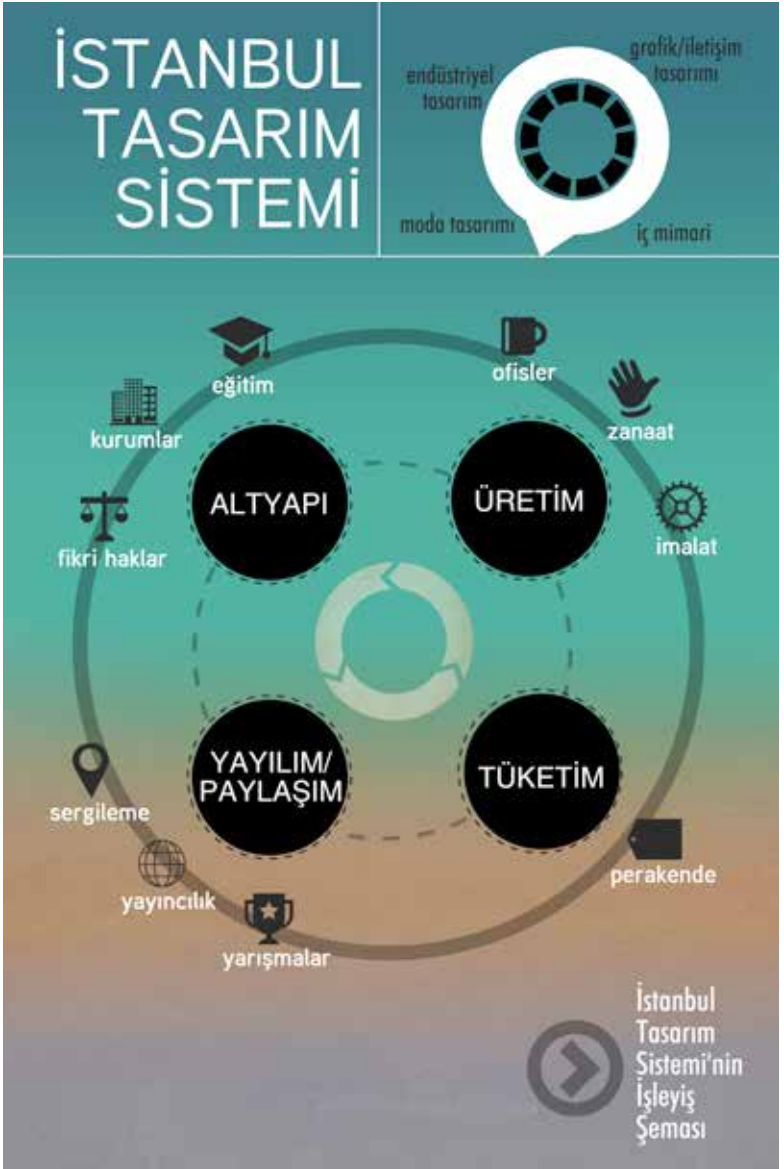
7. Sonuç: İstanbul Tasarım Sistemi Bileşenleri Üzerine Değerlendirme

İstanbul Tasarım Haritası Atolyesi Projesi, bir iktisadi ve kültürel rekabet unsuru olan tasarım sektörünün kent bağlamında işleyişini anlamak, bu sektörün bileşenlerini ve aralarındaki ilişkiyi saptamak ve bu bileşenlerin konumsal olarak şehrin yapısı ile ilişkisini kurmak amacıyla ortaya konmuştur. Çalışmada İstanbul'daki tasarım sektörünün arkaplanı anlaşılılmaya çalışılmış ve tasarım sektörünün durumunun görünür kılınması hedeflenmiştir.

İstanbul'daki tasarım sisteminin işleyişi ele alındığında, bu sistemi oluşturan bileşenler altyapı, üretim, tüketim ve yayılım/paylaşım olmak üzere 4 ana grupta toplanmıştır.

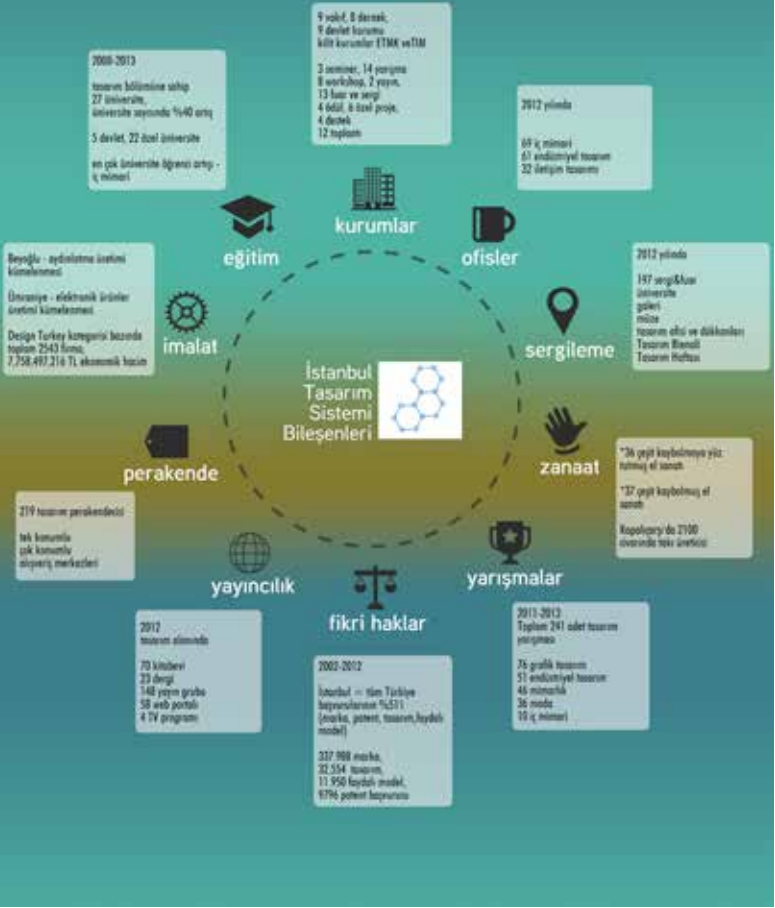
Altyapı başlığı altında gelişmeleri ve dönüşmeleri gerekmele birlikte mevcut olan tasarım eğitim kurumları; tasarım farkındalığının yaratılması ve artırılmasında rol alan, eğitimin ve tasarım sektörünün gelişimi için destek veren ve birçok tasarım faaliyetinde rol alan devlet kurumları ile kar amacı güden ya da gütmeyen kurumlar ve fikri hakların korunmasını sağlayan fikri mülkiyet koruma sistemi bulunmaktadır.

Üretim başlığı altında ise tasarım hizmeti sağlayan tasarımcılar ve tasarım ofisleri, imalat firmaları ve zanaatkarlardan oluşan bir üretim yapısı bulunmaktadır. Tüketim başlığı incelendiğinde tasarım tüketimine olanak sağlayan perakende satış firmaları ve satış ortamları yer almaktadır. Yayılım/paylaşım başlığı altında ise tasarımın yayılımını sağlayan yayıncılık sektörü, sergileme ortamları ve etkinlikler; eğitim, tasarım ve üretim sektörü arasındaki ilişkiyi kuran ve tasarım algısını geliştiren yarışmalar ve ödül sistemleri bulunmaktadır. Tüm bu unsurların birbirleriyle ilişkili bir biçimde çalışan bir ağ yapısı oluşturmuş olduğu görülmektedir. Söz konusu bu aktör ve sektörler arasındaki ilişkiyi ve İstanbul Tasarım Sistemi'nin işleyişini ve bileşenleri arasındaki bağlantıları göstermek amacıyla aşağıdaki diyagram oluşturulmuştur.

Şekil 1: İstanbul Tasarım Sistemi'nin İşleyiş Şeması

İSTANBUL TASARIM SİSTEMİ

Şekil 2: İstanbul Tasarım Sistemi Bileşenleri Bulguları

Tasarım sektörünün gelişimi için ancak sektörün mevcut durumu anlaşıldıktan ve gerçekçi ölçümler yapıldıktan sonra gelecek için sağlıklı politikalar oluşturulabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda, İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi Projesi ileride İstanbul'da ve Türkiye'de tasarımı alanında yapılacak çalışma, proje ve politika önerileri için bir başlangıç noktası ve referans kaynağı oluşturabilir.

İTÜ EÜTB'de Mapping Design in İstanbul dersi kapsamında başlayan ve İSTKA destekli Yaratıcı İstanbul Atölyeleri projesi ile sürdürülen bu çalışma sonucunda elde edilen veriler üzerinden endüstriyel tasarım, grafik/iletişim tasarımı ve iç mimarlık disiplinlerinin İstanbul'daki durumu hakkında aşağıdaki yorumları yapmak mümkündür.

Tasarım sektörüne altyapı sağlayan tasarım eğitiminin coğrafi analizi yapıldığında, İstanbul'da tasarım eğitimi veren okulların coğrafi olarak Avrupa ve Asya yakasında şehrin merkezi sayılabilecek bölgelerinde, yeni üniversitelerde açılan bölümlerin ise daha çok E-5 gibi ana trafik aksları üzerinde konumlandıkları görülmektedir. İstanbul'daki ulaşım sorunu dikkate alındığında yeni üniversitelerin yer seçiminde ulaşım kolaylığının en önemli kriter olduğu anlaşılmaktadır. Tasarım eğitiminin yaratıcılıkla ilgisi dikkate alındığında kültürel merkezlere yakın eğitim ortamlarının avantajlı oldukları düşünülebilir. Ancak tasarım eğitiminin artan interdisipliner yapısı, teknoloji merkezleri, AR-GE birimleri gibi ortamlara da yakınlık gerektirmektedir. İstanbul'daki tasarım bölümlerinde bu tür interdisipliner çalışmaların yapıldığına dair fazla bir belirti bulunmamaktadır. Öte yandan kültürel merkezlere yakın olmanın somut sonuçları birkaç örnek dışında izlenememektedir.

Tasarım bölümlerinde okuyan öğrenci sayısındaki artış, tasarım hizmetlerine olan talepteki artıştan kaynaklanan ve dolayısıyla piyasa dinamiklerinin yarattığı bir etkiden ziyade tasarım disiplinlerinin artan popüleritesinden faydalanarak öğrenci sayılarının artırılmasına yönelik bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan devlet üniversitelerinin hiyerarşik ve hantal yapıları nedeniyle yeni program açmakta ve mevcut programları yeni gelişmeler ışığında dönüştürmekte yavaş kalmaları, burs olanaklarının artması durumunda yüksek puanlı öğrencilerin vakıf üniversitelerini tercih etmeleri gibi bir sonuç doğurabilecektir. İç mimarlık ve çevre tasarımı bölümlerine artan ilgi özellikle İstanbul'da konut ve inşaat sektörlerinin ekonominin en aktif sektörü olması ile ilişkilendirilebileceği gibi tasarıma ilgi duyan öğrencilerin endüstriyel tasarım ya da grafik gibi alanlara kıyasla bu disiplini geleceği daha garantili, mimarlık eğitimine geçiş yapmanın mümkün olabileceği bir meslek olarak görmeleriyle de ilişkilendirilebilir. Endüstriyel tasarım disipliniindeki puan düşüşünü ise, mezunların yüksek gelir ve prestijli iş beklentilerinin karşılanmaması ile ilişkilendirmek mümkündür. Endüstriyel tasarım mesleğinin mühendislik ya da mimarlık gibi meslek odasına korunan bir meslek statüsünde olmaması da bu gelişmede etkili olan faktörlerden birisi olabilir.

İstanbul'da tasarım sektörüne altyapı sağlayan bileşenlerden birisi olan tasarımla ilintili faaliyet gösteren kurumlar incelendiğinde, en faal kurumlardan birisinin dernek (ETMK), diğerinin de Ekonomi Bakanlığı altında işleyen bir ihracatçı birliği (TİM) olması, Türkiye'de tasarım alanında düzenlenen faaliyetlere devlet tarafından ayrılan bir kaynağın var oluşu ve dernek statüsündeki meslek kuruluşlarının aktif bir şekilde karar verici mekanizmalarla işbirliği içerisinde olduğunu göstermektedir. Ayrıca Türkiye'de tasarım alanında grafik tasarım ve moda tasarımı alanlarında dernek statüsünde (Grafikerler Meslek Kuruluşu-GMK ve Moda Tasarımcıları Derneği-MTD), iç mimarlık alanında ise TMMOB'a bağlı oda statüsünde (İç Mimarlar Odası-İÇMO) meslek örgütleri yaptıkları faaliyetlerle meslek ve tasarımcıların hakları konusunda çalışmalarını sürdürmektedirler. Ayrıca yaratıcı endüstrileri temsilen birden fazla derneğin biraraya gelmesiyle bu alanda ortak hareket etme amacıyla ve interdisipliner yapının artan önemiyle bir çatı örgüt olarak Yaratıcı Endüstriler Konseyi YEKON'un kuruluşu önemli bir gelişmedir.

Türkiye'de periyodik olarak tekrarlanan ve istikrarlı bir şekilde devam eden tasarım yarışmalarının

ve bu yarışmaları destekleyen kurumların var oluşu, tasarımın yarattığı fayda ve katma değerini topluma gösterilmesi açısından önemlidir. Öte yandan Türkiye’de tasarım ile ilgili olarak gerçekleştirilen faaliyetlerin çoğunluğunu tasarım yarışmalarının oluşturması olumlu bir gelişme olarak görülmekle birlikte Türkiye’ye özgü tuhaf bir durumu da yansıtmaktadır. 90’lı yıllarda kanuni düzenleme yolu ile önemli mali imkanlara sahip hale getirilen İhracatçı Birlikleri, İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri-İMMİB’in ETMK İstanbul Şubesi ile işbirliği içinde başlattığı yarışma modelini kopyalamış ve birçok bölgedeki ihracatçı birlikleri için tasarım yarışmaları etkinliği yaparak görünür hale gelmek için kullanılmış ve özensiz yarışma şartnameleri ve jüri oluşumları ile bu tür yarışmalardan beklenen faydayı sağlayamaz duruma gelmişlerdir. Yarışma sonuçları ile ihracatçı birliğini oluşturan firmalar arasında bağ kurulamamış, Ar-Ge ve tasarım yatırımı yapmayan firmalar yarışmalar yoluyla inovasyona destek oluyoruz imajına yansımışlardır. Öte yandan bu yarışmalara öğrenci kategorisinde katılarak derece alan kişilerin yurtdışı tasarım eğitimi masraflarının karşılanması Türkiye’den dünyadaki tasarım okullarına önemli bir kaynak aktarılmasına neden olmaktadır. Söz konusu yarışmaların süreç ve sonuçlarının mercek altına alınması ve Türkiye için entegre bir tasarım politikası içinde değerlendirilmeleri uygun olur. Türkiye’de tasarım ödüllendirilme sistemi Design Turkey Endüstriyel Tasarım Ödülleri’nin her ne kadar rekabet halinde olduğu ülkelerden geç bir aşamada da olsa, devlet destekli bir ödül sisteminin olarak kurgulanmış olması, toplumda tasarım farkındalığının artması, tasarımcı, üretici ve marka sahibi firmalara teşvik ve tanıtım imkanı sağlanması gibi sonuçlarıyla önemli bir gelişmedir.

Tasarım sektörünün altyapısını oluşturan bileşenlerden fikri haklar koruma sistemi incelendiğinde ise, Türkiye’de özellikle elde edilmiş tescil belgesinin yaptırım gücüne dair bazı belirsizlik ve eksikliklerin bulunduğu gözlemlenmektedir. Bu belirsizlikler, hak sahibi olmayan kişilerin; gerek başkalarının hakkını bilerek ya da bilmeyerek gasp ederek, gerekse de belge için gereken kriterleri taşımama sebebiyle elde edilemeyecek bir hakkı elde ederek rakiplerine karşı haksız bir üstünlük elde etmelerine sebebiyet vermektedir. Bu belirsiz durum ortadan kalkabildiği ölçüde, fikirlerin fikir ürününe dönüşebilmesi adına ihtiyaç duyulan güven ortamı oluşabilecektir. Böylelikle İstanbul ve Türkiye’nin buluş, tasarım ve eser ortaya koyabilme, ardından markalaşma ve sürdürülebilir rekabet gücüne erişme ihtimalleri de artış gösterebilecektir. Ayrıca Türkiye’de öncelikle patent ve diğer fikri mülkiyet koruma sistemleri başvurularının belgeyle sonuçlanmaması nedeniyle yaşanan ekonomik kayıpların azaltılması için firmaların patent başvuruları süreci ve sistemi ile ilgili daha bilinçli bir hale getirilmesi için eğitilmeleri gerekmektedir. Özellikle endüstriyel tasarım tescil sisteminde yaşanan yeni ve özgün olmayan ürünlerin haksız rekabet yaratmak üzere tescil edilmesi sorunu Türk imalat sanayinin yeni ürün geliştirme kapasitesinin gelişiminin doğal bir uzantısı olarak değil, AB ile Gümrük Birliği anlaşması nedeniyle kabul edilen fikri mülkiyet koruma mevzuatının bir sonucudur (Suluk ve Er, 2012). Suluk, C. ve Er (Erzurumluoğlu), Ö. (2012).

İstanbul tasarım sisteminin üretim ayağının önemli bir bileşeni oluşturan tasarım etkileşimli imalat sanayi incelendiğinde, İstanbul’da Design Turkey’in oluşturduğu kategoriler baz alınarak incelenen 11 sektörde toplam 2543 firma bulunduğu, ve bu firmaların toplamda 7,758,497,216 TL’lik bir ekonomik hacim yarattığı görülmekte, bu da şehirdeki imalat sanayinin önemini göstermektedir. Tasarım etkileşimli imalat sanayinin kümelenme eğilimi incelendiğinde ise aydınlatma sektöründe Beyoğlu ve elektronik ürün üretiminde Ümraniye gibi ilçelerde kümelenmelerin var olduğu görülmektedir. Ayrıca çalışma sonucunda Design Turkey sınıflandırmasına göre oluşturulan kategorilerden ofis ve kırtasiye, spor ve hobi ve ev gereçleri sektörlerinin, şirket sayısına göre en fazla tasarımcı istihdam eden sektörler oldukları ortaya çıkmıştır.

Tasarım sisteminin üretim ayağınının bir diğer bileşeni zanaattır. İstanbul’u Avrupa’nın post-endüstriyel süreci yaşayan kentlerinden ayıran en önemli özelliklerinden biri imalat sanayi ve şehrin zanaatları halen barındırmasıdır. İmalat sanayinin katma değeri yüksek ürünler üretecek şekilde dönüşmesi gerekirken, varolan zanaat altyapısının bir avantaj olarak kullanılması büyük

önem taşımaktadır. Zanaatkarların görünür hale getirilmesi, zanaatkarlarla tasarımcıların iki tarafın da kazanacağı şekilde biraraya gelmesine yönelik arayüzler, yapacakları çalışmaların doğru markalama çalışmaları ile uluslararası düzeyde bilinir kılınması gibi adımlar önerilebilir. Bu bağlamda, İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi'nin başlangıcını oluşturan, yine İTÜ Endüstri Ürünleri Tasarımı bölümü bünyesinde gerçekleştirilen 'Mapping Design in İstanbul' dersi katılımcı öğrencilerinden Barış Gümüştaş ve Bilal Özdemir'in çalışmalarıyla hayata geçirdikleri 'Crafted in İstanbul' (www.craftedinistanbul.com) online platformu, İstanbul'daki zanaatkarların korunması adına atılan önemli bir adımdır. Zanaatkarların görünür hale gelmesini sağlayacak bir harita sistemi yaratarak, tasarımcılar ve zanaatkarların beraber çalışmasını sağlamayı, işbirliği süreçlerini belgeleme, analiz etme ve zanaatkarların mevcut tasarım sistemine entegrasyonunu amaçlayan bu proje, İstanbul'da zanaat yeteneklerinin korunması adına önemli bir örnek teşkil etmektedir.

İstanbul tasarım sistemini oluşturan tasarım tüketimi hakkında ipuçları veren tasarım perakende satış mağazaları üzerine yapılan çalışma sonuçlarına göre, İstanbul'da tasarım perakendecilerinin yoğunlaştığı bölgelerin yüksek yaşam standardına sahip semtler ve bölgeler oluşu, şehirde tasarımın daha çok belirli bir gelir düzeyine sahip kişiler tarafından tüketildiğini göstermekte ve bu durum İstanbul'da tasarım ve lüks algısı ilişkisini de pekiştirmektedir. Bu sebeple belirli bir gelir seviyesi için şehirde özellikle mobilya ve aksesuar alanında tasarım tüketiminin belirli bir olgunluğa erişmiş olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bilgiden hareketle toplumun daha geniş kitlelerinde tasarım bilinci yaratmak ve iyi tasarımı lüks ürünle özdeşleştiren anlayıştan çıkıp insanların hayatlarını kolaylaştıran ve yaşam kalitesini artıran yönünü ortaya koyacak ürünlerin üretilmesi teşvik edilerek, tüketicinin bilinçlenmesi sağlanmalıdır.

İstanbul'da tasarım sergi ve fuarları üzerine bir analiz yapıldığında, farklı lokasyon ve büyüklüklerde, farklı ihtiyaçlara cevap verebilecek niteliklerde yeterli sayıda mekanın mevcut oluşu, şehirde tasarım sektöründeki gelişmeleri kaldıracabilecek bir altyapının varlığına işaret etmektedir. Ancak henüz İstanbul'un bir şehir müzesi olmadığı gibi tasarımla ilişkili sabit bir koleksiyonu olan bir müze de bulunmamaktadır.

İstanbul'da tasarımın yayılma ve paylaşılmasına olanak sağlayan tasarım yayıncılığı incelendiğinde şehir, yerleşik tasarım kültürünü yansıtan bu alanda önemli miktarda kaynak bulundurmaktadır ve bu da şehir olarak İstanbul'da ve Türkiye'de tasarıma dair belirli bir algının var olduğunu göstermektedir. Tasarıma dair ulusal ve uluslararası yayınların dağıtımını ve basımını yapan çok sayıda yayın grubunun bulunması, İstanbul'da tasarım alanında dünya ile entegre olmuş bir tüketici, okuyucu ve araştırmacı kitlesinin bulunduğu bir göstergesi olup, bu durum, toplumda daha geniş kitlelerde doğru tasarım algısını yaratmak için yapılacak çalışmalarda belirli bir altyapı ve kaynağın var olduğunu göstermesi açısından ümit vericidir.

Sonuç olarak İstanbul Tasarım Sistemi'nin tüm unsur ve bileşenlerinin birbirleriyle ilişkili bir biçimde çalışan bir ağ yapısı oluşturmuş durumda olduğu görülmektedir. İstanbul'un yaratıcı bir kent olarak Dünya sisteminde yer alabilmesi için geliştirilecek tüm stratejilerde söz konusu ağ yapısına ait veriler dikkate alınmalı, ağ yapısını oluşturan unsurların zayıf ve güçlü yönleri, birbirleri ile ilişkileri de göz önüne alınarak bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmelidir.

Referans

(Suluk ve Er, 2012). Suluk, C. ve Er (Erzurumluoğlu), Ö. (2012). "Türkiye'de Tasarım Tescil Sistemine Yönelik bir Değerlendirme", Erzurumluoğlu Armağanı, der. Emel Badur, Ankara Barosu, ISBN 978-605-5316-30-3.

8. Sonsöz

Bu rapor İTÜ EÜTB'de başlatılan 3 yıllık bir çalışmanın sonucudur. İstanbul Tasarım Sistemi'ni oluşturan bileşenleri ve bu bileşenlerin niteliklerini saptamaya yönelik ortaya konan bu çalışmanın sonuçları, İstanbul'un yaratıcı potansiyelini Dünya sistemi içinde anlamlı bir yer bularak kentin sürdürülebilir bir şekilde gelişimini sağlamak üzere bütüncül bir politika çalışması için değerlendirilmelidir.

Bu çalışma ile İstanbul Tasarım Sistemi'nin bileşenleri ve söz konusu bileşenler arasındaki ilişkiler saptanmış ve bu sayede İstanbul'un kozmopolit yapısı ve eşsiz coğrafi konumundan kaynaklanan mevcut yaratıcı potansiyelini besleyen, önünü açan, zenginleşerek devamını sağlayacak bir Yaratıcı İstanbul projesine veriye dayalı bir arkaplan sağlanması hedeflenmiştir.

İstanbul'un dinamik yapısı ve tasarım sektörlerindeki çeşitlenme ve değişim dikkate alındığında bu çalışmanın güncellenmesi ve kapsam yönünden belirli zaman aralıkları içinde gözden geçirilmesi uygun olacaktır. İstanbul Tasarım Sistemi'nin bileşenlerini saptayan bu çalışma, bu bileşenlerin öncelikle doğru bir şekilde ortaya konması, analiz edilmesi, varsa eksiklerin belirlenmesi ve sağlıklı bir şekilde sistemin sürdürülebilirliğini sağlaması için geliştirilecek bir üst politika ve strateji çalışması ile anlam kazanacaktır. Bunun içinse yerel yönetim desteği, hükümet politikası ve Dünya ile kıyaslama yapabilen stratejik bakış açısı ve vizyon elzemdir.